

VU Research Portal

Belonging@VU

Waldring, Ismintha; Labeab, Amel; van den Hee, Mirthe; Crul, Maurice; Sloomman, Marieke

2020

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Waldring, I., Labeab, A., van den Hee, M., Crul, M., & Sloomman, M. (2020). *Belonging@VU*. Vrije Universiteit Amsterdam.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

BELONGING@VU

DIVERSITY OFFICE
VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

Belonging@VU

Ismintha Waldring
Amel Labeab
Mirthe van den Hee
Maurice Crul
Marieke Sloomman

De auteurs willen het College van Bestuur van de Vrije Universiteiten Amsterdam en de VU Vereniging bedanken voor het mogelijk maken van het Belonging@VU onderzoek.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
Leeswijzer	5
Methodologie.....	7
Het benaderen van de VU-studenten	7
Opzet, anonimiteit en <i>informed consent</i>	7
Respons.....	8
Persoonlijke karakteristieken	8
Analyse van de data	9
1. Belonging.....	11
1.1 Thuis voelen op de VU.....	11
1.2 Thuis voelen binnen de faculteit en/of opleiding	13
Wie voelen zich meer en minder thuis binnen faculteiten?	15
1.3 Gebrek aan thuisgevoelens: herkenning & VU-identiteit	19
Herkenning in VU-beeldmateriaal	19
Herkenning in medestudenten	22
VU-identiteit	24
2. Groepsvorming	26
2.1 Groepsvorming op de VU	26
2.2 Wie ervaren groepsvorming op de VU en op welke grond.....	28
Groepsvorming op basis van etniciteit of huidskleur.....	30
Groepsvorming op basis van religie of levensbeschouwing.....	33
2.3 Groepsvorming en belonging	33
3. Uitsluiting en discriminatie	35
3.1 (Geen) Uitsluiting en discriminatie op de VU	35
3.2 Op welke grond ervaren studenten uitsluiting en/of discriminatie.....	37
Discriminatie of uitsluiting op grond van nationaliteit.....	38
Studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie	42
Studenten met een functiebeperking of ziekte	43
3.3 Melden van discriminatie	45
3.4 Discriminatie en belonging	45
4. Herkenning op de VU.....	47
4.1 Herkenning in docenten en het curriculum.....	47
5. Studentbetrokkenheid	51
5.1 De omgang en betrokkenheid met medestudenten	51
5.2 De omgang en betrokkenheid met docenten.....	55

5.3	Participatie in studentenorganisaties en sociale activiteiten	57
	Wie zijn lid van een VU-studentenorganisatie?	59
5.4	Studentbetrokkenheid en belonging	60
6.	VU-ondersteuning	62
6.1	Positieve ervaringen met VU-ondersteuning	62
6.2	Negatieve ervaringen met VU-ondersteuning	65
	Niet weten dat er VU-ondersteuning is	66
6.3	VU-ondersteuning en belonging	67
7.	Studievoortgang	69
7.1	Studievoortgang VU-studenten	69
	Studievoortgang onder studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte	72
7.2	Welke zaken kunnen studievoortgang belemmeren?	74
	Werkdruk	74
	Stage	76
	Cumulatie van factoren	77
	Conclusies	78

Inleiding

Voelen studenten van de Vrije Universiteit (VU) Amsterdam zich thuis op de universiteit? In hoeverre hangt het thuisgevoel samen met hun studiesucces? En welke verschillen en overeenkomsten bestaan er tussen groepen studenten, en bijvoorbeeld tussen faculteiten?

Met deze verschillende onderzoeksvragen werd in het voorjaar van 2019 door het Diversity Office van de VU de enquête 'Belonging@VU' opgesteld en verspreid onder alle VU-studenten. In deze vragenlijst zijn studenten bevraagd over het studieklimaat, over gevoelige onderwerpen zoals uitsluiting en discriminatie, en uiteraard over hun thuisgevoel binnen de VU, de faculteit en de opleiding. Ruim 2000 studenten vulden de survey in en zorgden zo voor een keur aan zowel kwantitatieve als kwalitatieve data die we in dit rapport uitgebreid bespreken.

Zoals de titel van dit rapport al aanduidt, spreken we in dit rapport naast over thuisgevoelens regelmatig over gevoelens van *belonging* (hierna *belonging*). *Belonging* wordt door academici vanuit allerlei wetenschappelijke disciplines op uiteenlopende manieren besproken¹. Bij verschillende onderzoeken naar gevoelens van *belonging* binnen het onderwijs wordt doorgaans gekeken naar in hoeverre leerlingen of studenten zich thuis voelen, ervaren dat zij lijken op medestudenten of het gevoel hebben dat ze in de algemene sfeer of omgeving passen². *Belonging* wordt in deze onderzoeken verkend middels een cluster van vragen die het persoonlijke, intieme gevoel van ergens thuis-zijn omschrijven³. Hierbij staat 'thuis' niet alleen voor een fysieke plek of locatie – zoals het universiteitsgebouw, de kantine of de klasruimte – maar staat het tevens symbool voor gevoelens van comfort, veiligheid en vertrouwdeheid⁴. Een gevoel van *belonging* gaat derhalve nog dieper dan een gevoel van thuis-zijn en het gebruik van de term *belonging* doet zodoende meer recht aan de data en daarmee aan de ervaringen van de studenten.

Uit de verschillende hoofdstukken komt naar voren dat de ervaringen van de studenten met de VU, hun opleiding, medestudenten en docenten in veel opzichten divers zijn. Deze uiteenlopende ervaringen komen onder andere doordat studenten verschillen in gender, gezondheid, seksuele oriëntatie, nationaliteit, cultuur, denkwijze en religie⁵. Dientengevolge heeft het Diversity Office de afgelopen drie jaar een data-infrastructuur opgebouwd om beleidsmakers op de VU te adviseren rond thema's als diversiteit, ongelijkheid en inclusie.

De VU ziet diversiteit als een bron van onschatbare waarde. Het belang dat de VU hecht aan diversiteit zit verankerd in de drie kernwaarden van de universiteit:

- Open: De VU werkt aan verbinding tussen perspectieven, opvattingen en wereldbeelden vanuit het idee dat de aanwezigheid van en confrontatie met verschillen leidt tot nieuwe inzichten, tot scherpere en excellentie. Dit vraagt om erkenning van, ruimte voor, waardering van, en vooral een actieve inzet van verschillen, binnen onderwijs, onderzoek en andere sociale interacties.
- Persoonlijk: Meerwaarde van verschil gaat niet alleen om de ruimte voor groepsidentiteiten, maar gaat vooral over de ruimte voor individuen. De VU wil dat iedereen zich als uniek individu – ongeacht achtergrond, oriëntaties of wereldbeelden – onderdeel voelt van de gemeenschap op de VU, en dat van eenieder zijn/haar unieke talenten zichtbaar worden en op een eigen manier tot ontplooiing komen. Dit houdt in dat iedere student op de VU gelijke kansen moet hebben om zijn of haar studie met succes te voltooien.
- Verantwoordelijk: De VU streeft ernaar academici op te leiden tot burgers die zich thuis voelen in een diverse maatschappij en op een constructieve manier een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren. Een van de uitgangspunten hierbij is dat zij de meerwaarde van diversiteit leren erkennen en weten te verzilveren. Het

¹ Bhimji, 2008; Bromley, 2000; Croucher, 2004; Duruz, 2002; Hartnell, 2006; Johnston, 2005; Malone, 2007; Marshall & Foster, 2002; Nagel & Staeheli, 2005; Schueth & O'Loughlin, 2008

² Johnston et al., 2007; Freeman, Anderman & Jensen, 2007; Master et al. 2016; Meeuwisse et al., 2010

³ Labeab, A. (2019). Diversity, belonging and study progress at VU university.

⁴ Antonsich, 2010; Yuval-Davis, 2006

⁵ Vrije Universiteit Amsterdam. (n.d.-a). Diversiteit - Profiel en missie - Vrije Universiteit Amsterdam. Geraadpleegd op 11 november 2019, van <https://www.vu.nl/nl/over-de-vu/profiel-en-missie/diversiteit/index.aspx>

betekent ook dat de VU alert wil zijn op verschillende vormen van discriminatie en uitsluiting en daarop dient te reageren.

Kortom, de VU ziet onderlinge verschillen als een verrijking voor zowel de creativiteit als talentontwikkeling in het onderwijs en onderzoek, en daarom worden onderlinge verschillen beschouwd als iets waar studenten baat bij hebben⁶. De VU vindt het bovendien belangrijk dat alle studenten op de VU zich welkom voelen en dat er een inclusief leerklimaat is waar studenten gelijke kansen hebben om zich te ontwikkelen en bij te dragen aan wetenschappelijke en sociale ontwikkelingen⁷. Om specifieke doelstellingen te formuleren, en om het beleid en de actuele inzet te evalueren en bij te stellen, is dit rapport samengesteld, gebaseerd op de 'Belonging@VU'-survey. De survey bevat informatie over verschillende thema's die nauw aansluiten bij de kernwaarden van de VU en het beleid waar de VU zich mee bezig houdt. Deze thema's zijn onder andere thuis voelen en acceptatie, groepsvorming, VU-ondersteuning en studentbetrokkenheid.

Scores op de thema's geven een indicatie van het klimaat op de Vrije Universiteit. Belangrijk hierbij is dat dit de eerste keer is dat deze survey is uitgezet op de VU. Score-gemiddelden vergelijken met eerdere resultaten op VU-breed niveau is daarom helaas niet mogelijk. Op VU-breed niveau is de steekproef wel een belangrijke indicatie van wat er speelt onder studenten op de VU (zie het Methodologie hoofdstuk vanaf pagina 7) . Daarnaast is het mogelijk om de resultaten per faculteit naast elkaar te leggen om de klimaten te beschrijven en vergelijkingen te maken op facultair niveau.

Een belangrijk deel van dit rapport richt zich op de beleving van inclusie en diversiteit onder verschillende groepen studenten van de Vrije Universiteit Amsterdam. Uit eerder onderzoek is gebleken dat er verschillen zijn tussen groepen studenten in hun studiesucces, sociale integratie en acceptatie⁸. Zo blijkt uit het 1CijferHO-bestand⁹ dat studenten met een niet-westerse migratieachtergrond met zowel een Nederlandse als buitenlandse vooropleiding langer doen over het afstuderen dan studenten zonder migratieachtergrond. Ook blijkt dat vrouwen sneller afstuderen dan mannen. Bovendien blijkt uit een onderzoek naar diversiteit aan de Universiteit van Amsterdam dat LGBTQ+-studenten vaker discriminatie en uitsluiting ervaren dan heteroseksuele studenten. Eenzelfde patroon is gevonden voor studenten met een functiebeperking ten opzichte van studenten zonder functiebeperking, en voor islamitische studenten ten opzichte van studenten met een andere religieuze overtuiging¹⁰. Uit de literatuur blijkt daarnaast dat studiesucces en belevingen van inclusie en diversiteit invloed hebben op elkaar¹¹. Dit rapport biedt een basis voor verder onderzoek naar de relaties tussen de verschillende thema's en hoe verschillende groepen studenten aan de Vrije Universiteit Amsterdam zich tot elkaar verhouden.

Leeswijzer

In dit rapport bespreken we de uitkomsten van de 'Belonging@VU'-enquête. Eerst beschrijven we in het methodologiehoofdstuk de opzet, uitvoering en analyse van de survey. Daarna gaan we in op de gevoelens van belonging onder studenten, zowel VU-breed als per faculteit (hoofdstuk 1). Vervolgens bespreken we de ervaringen van de respondenten met groepsvorming (hoofdstuk 2), uitsluiting en discriminatie (hoofdstuk 3), en met herkenning

⁶ Vrije Universiteit Amsterdam. (n.d.-a). Diversiteit - Profiel en missie - Vrije Universiteit Amsterdam. Geraadpleegd op 11 november 2019, van <https://www.vu.nl/nl/over-de-vu/profiel-en-missie/diversiteit/index.aspx>

⁷ Ibid.

⁸ Sloomman, M., & Wolff, R. (2017). Diversity Monitor 2017 ; Meeuwisse, Marieke, Sabine E. Severiens, and Marise Ph Born. "Learning environment, interaction, sense of belonging and study success in ethnically diverse student groups." Research in Higher Education 51.6 (2010): 528-545.

⁹ Het '1 Cijfer HO bestand' is een bestand van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), met studiegegevens van studenten in het hoger onderwijs.

¹⁰ Wekker, G., Sloomman, M. W., Icaza, R., & Vazquez, R. (2016). Diversiteit is een werkwoord. Rapport Commissie Diversiteit Universiteit van Amsterdam

¹¹ Meeuwisse, Marieke, Sabine E. Severiens, and Marise Ph Born. "Learning environment, interaction, sense of belonging and study success in ethnically diverse student groups." Research in Higher Education 51.6 (2010): 528-545. ; Thomas, L. (2002). Student retention in higher education: the role of institutional habitus. Journal of Education Policy, 17(4), 423-442.

in medestudenten, docenten en het beeldmateriaal (hoofdstuk 4). De laatste drie inhoudelijke hoofdstukken gaan in op studentbetrokkenheid (hoofdstuk 5), VU-ondersteuning (hoofdstuk 6) en studievoortgang (hoofdstuk 7).

In de verschillende hoofdstukken zijn de data opgesplitst naar verschillende persoonlijke kenmerken en achtergrondinformatie van VU-studenten. Zo hebben we de data geordend op basis van gender, seksuele oriëntatie, functiebeperking, migratieachtergrond en religie om zo inzichtelijk te krijgen wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen groepen. Wanneer we constateren dat er verschillen zijn tussen groepen studenten op basis van hun demografische kenmerken, zoals geslacht, seksuele oriëntatie, of migratieachtergrond, is het niet zo dat deze kenmerken de verklaring vormen voor verschillen. Wel roepen deze verschillen op tot nadere verkenning van de oorzaken en mechanismen die deze verschillen kunnen verklaren¹². De open antwoorden die door de respondenten zijn gegeven, geven doorgaans reeds een goede uitleg van hoe de verschillen zijn te interpreteren, en zijn gebruikt ter illustratie van de statistieken. Voor elk hoofdstuk is daarnaast onderzocht hoe het gevoel van belonging in relatie staat tot het specifieke thema wat in dat hoofdstuk centraal staat, bijvoorbeeld groepsvorming of VU-ondersteuning. We sluiten dit rapport af met een samenvattend en concluderend hoofdstuk.

¹² Het categoriseren van studenten kan bijdragen tot stereotypering en profilering, en essentialisering van verschil. Hoewel we ons hiervan bewust zijn, vraagt kwantitatief onderzoek naar ongelijkheid toch om het gebruik van categorieën. Om aan te sluiten bij het maatschappelijke, Nederlandse onderzoek en discours, gebruiken we categorieën die in het verlengde liggen van de categorieën die gebruikt worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek: (1) Studenten zonder migratieachtergrond (grootouders, ouders en studenten geboren in Nederland), (2) eerste generatie niet-westerse studenten (studenten geboren in een niet-westers land en vooropleiding in Nederland), (3) eerste generatie westerse studenten (studenten geboren in een westers land en vooropleiding in Nederland), (4) tweede generatie niet-westerse studenten (studenten geboren in Nederland, maar waarvan tenminste een ouder geboren in een niet-westers land), (5) tweede generatie westerse studenten (studenten geboren in Nederland, maar waarvan tenminste een ouder geboren in een westers land), (6) internationale studenten (studenten met een buitenlandse vooropleiding).

Methodologie

In het voorjaar van 2019 is de 'Belonging@VU'-survey uitgezet onder alle studenten die op dat moment ingeschreven stonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Studenten zijn gevraagd naar hun persoonlijke karakteristieken (geslacht, leeftijd, opleiding ouders, functiebeperking, seksuele oriëntatie, etniciteit, migratiestatus, religie), naar hun studievoortgang (ECTS, aantal behaalde vakken, werkdruk, tijdsbesteding), en zijn er vragen gesteld over belonging, groepsvorming, discriminatie en uitsluiting, herkenning, ondersteuning en studentbetrokkenheid. In dit hoofdstuk gaan we in op:

- hoe we VU-studenten hebben benaderd en gevraagd om deelname aan de survey;
- hoe de survey is opgezet en ethische kwesties als anonimiteit en *informed consent* van de respondenten;
- de respons;
- waarom we hebben gekozen voor het bevragen van bepaalde persoonlijke karakteristieken;
- hoe we te werk zijn gegaan met de analyse van de data.

Het benaderen van de VU-studenten

Voor deelname aan de 'Belonging@VU'-survey hebben we op verschillende manieren VU-studenten benaderd en gevraagd om hun deelname. Allereerst hebben studenten via hun VU-mail een uitnodiging met een link ontvangen om de survey in te vullen. In deze mail hebben we het belang van de survey toegelicht en daarnaast studenten ook attent gemaakt op het feit dat ze door het invullen van de enquête kans maakten op een van de 100 bol.com bonnen ter waarde van 20 euro. Deze loting van de bonnen ging door middel van het achterlaten van het emailadres van de student. Dit e-mailadres werd ingevuld in een apart formulier dat niet gelinkt was aan de survey.

Ook via het intranet van de VU (VUnet) zijn studenten aangespoord de vragenlijst in te vullen door middel van aankondigingen met weblinks naar de survey. Bovendien zijn er posters en flyers met QR-code verspreid op de campus van de VU om studenten te motiveren deel te nemen en hebben we via de VU-lichtkrant aandacht gevraagd voor het onderzoek. Ook middels een interview in de *Ad Valvas*, het onafhankelijke nieuwsplatform van de Vrije Universiteit, met twee van de onderzoekers hebben we geprobeerd VU-studenten te motiveren tot deelname aan de survey. Tot slot hebben we alle docenten, die in het voorjaar van 2019 een vak verzorgden aan de VU, gevraagd of ze de survey wilden aankondigen in een van hun colleges. Hiervoor hebben we een powerpointslide gemaakt met de QR code erop die ze in hun colleges konden laten zien.

Opzet, anonimiteit en *informed consent*

De survey hebben we zowel in het Nederlands als in het Engels aangeboden. Studenten van de Vrije Universiteit konden de survey invullen via websoftware *Qualtrics*. Vanwege privacyoverwegingen is ervoor gekozen om geen geïndividualiseerde links te sturen die gekoppeld zijn aan de individuele emailadressen, maar een algemene link te verspreiden die iedereen kon gebruiken. Helaas kunnen we hierdoor niet met zekerheid zeggen dat de survey niet is ingevuld door mensen buiten de VU en niet meerdere malen door dezelfde persoon is ingevuld. We achten de kans hierop echter klein. *Qualtrics* gebruikt cookies om te voorkomen dat respondenten de survey twee keer kunnen invullen (en om ervoor te zorgen dat studenten het invullen van de survey tijdelijk kunnen onderbreken om op een ander moment verder konden gaan). Dit was te omzeilen als respondenten gebruik zouden maken van een andere browser, of hun cache zouden wissen. Om te voorkomen dat personen van buiten de VU de vragenlijst invulden, is deze niet verspreid op 'internetpagina's van de VU, alleen op het VU-intranet.

In verband met de gevoeligheid van het onderwerp konden studenten de vragenlijst anoniem invullen. Er is geen persoonlijke informatie gevraagd waarmee de antwoorden te herleiden zijn naar de respondenten. Ook werden

er geen identificatiegegevens verzameld, zoals studentnummer, naam of e-mailadres van de student. *Qualtrics* houdt zich bovendien aan de ethische code *American Association for Public Opinion Research (AAPQR)* ¹³.

Voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst zijn studenten op de hoogte gebracht van de onderwerpen die in de survey aan bod kwamen, zoals “hoe staat het met het thuisgevoel (belonging) van VU studenten op de VU?”, “Welke kenmerken en omstandigheden hangen samen met meer/minder thuisgevoel?”, “hoe hangt thuisgevoel samen met studiesucces?” en “aan welke voorzieningen is behoefte?”. Studenten zijn geïnformeerd dat zij de survey konden onderbreken om het eventueel op een later moment voort te zetten, mits op dezelfde computer. Bovendien werden studenten op de hoogte gebracht dat ze elk moment konden stoppen en dat ze vragen die ze niet wilden beantwoorden, konden overslaan. Ten slotte is vermeld dat onvolledig ingevulde vragenlijsten ook zullen worden gebruikt voor het onderzoek en de onderzoeksrapportage. Om de survey te starten moesten respondenten aanvinken dat zij met dit alles akkoord gingen.

Respons

2204 respondenten hebben de survey geheel of gedeeltelijk ingevuld. In verband met missende waarden is voor dit rapport gewerkt met 1950 ingevulde vragenlijsten. Tabel 1 op pagina 10 geeft een overzicht van de aantallen per faculteit en per categorie studenten. De respons is negen procent van het totale aantal VU-studenten. De respons verschilt echter per faculteit, zo is de respons bij de faculteiten Bèta en Sociale Wetenschappen (FSW) relatief hoog (respectievelijk 17% en 11%). Vrouwen zijn iets oververtegenwoordigd (met 67% in de survey en 58% in de studentpopulatie)¹⁴. De verdeling Bachelor/Masterstudenten in de survey weerspiegelt de daadwerkelijke studentpopulatie. Zo is 55% van de respondenten een Bachelorstudent en bedraagt het percentage Bachelorstudenten op de VU 58%. En is 45% van de respondenten een Masterstudent en bedraagt dit percentage voor de VU-studentpopulatie 42%¹⁵.

Net als iedere enquête, en zeker enquêtes die via e-mail worden verspreid, is deze waarschijnlijk niet helemaal representatief voor de universiteit als geheel. Waarschijnlijk zijn mensen met veel affiniteit met diversiteit en inclusiviteit oververtegenwoordigd. Echter, gezien het grote aantal respondenten geeft de enquête wel een beeld van de omstandigheden en meningen van een substantieel deel van de universiteitspopulatie. Daarnaast stelt dit grote aantal ons in staat om trends te identificeren, bijvoorbeeld om te onderzoeken of bepaalde ervaringen en meningen vaker voorkomen bij bepaalde groepen respondenten dan bij andere.

Bij uitsplitsingen worden de groepen echter kleiner. Bij resultaten op facultair niveau bijvoorbeeld geldt dat bevindingen in sommige gevallen gebaseerd zijn op relatief kleine aantallen respondenten. In verband met het kleine aantal respondenten bij de faculteiten der Religie en Theologie en Tandheelkunde, zijn deze faculteiten niet meegenomen in beschrijvingen op facultair niveau. Bovendien zijn alleen groepen groter dan tien zichtbaar als aparte categorieën in de tabellen meegenomen. Studenten die zich bijvoorbeeld tot een joodse religieuze richting rekenen zijn niet apart meegenomen in dit onderzoek, omdat hun deelname aan de survey minder dan tien studenten betrof.

Persoonlijke karakteristieken

Zoals eerder vermeld is gevraagd naar een aantal persoonlijke karakteristieken van studenten. Aangezien dit onderzoek vooral gesloten vragen bevat en studenten niet altijd zichzelf konden identificeren in dit onderzoek, is er rekening gehouden met de bewoording van die identificaties. Studenten konden daarom bij elke vraag kiezen voor de categorie ‘anders’.

¹³ Qualtrics. (2009, 19 maart). *Ethical Issues in Surveys*. Geraadpleegd op 13 januari 2020, van <https://www.qualtrics.com/blog/ethical-issues-for-online-surveys>

¹⁴ Dit was in 2017, maar het percentage fluctueert niet sterk in de weergegeven periode, tussen 2012 en 2017. <https://www.vu.nl/nl/over-de-vu/profiel-en-missie/vu-in-cijfers/studenten/verdeling-mv/index.aspx>

¹⁵ Dit was in 2017; met de aanname dat de Premasterstudenten bij de BA studenten zijn gerekend. <https://www.vu.nl/nl/over-de-vu/profiel-en-missie/vu-in-cijfers/studenten/bachelor-master/index.aspx>

In de survey hebben we gevraagd naar het geboorteland van de student zelf en die van de vader, moeder en grootouders (bij studenten die zowel zelf als ouders hebben die geboren zijn in Nederland). Met behulp van deze vragen hebben we categorieën gemaakt met betrekking tot migratieachtergrond. We zijn ons ervan bewust dat het categoriseren van studenten kan bijdragen tot stereotypering en essentialisering van identiteiten. Echter, onderzoek naar ongelijkheid vraagt om het in kaart brengen van (mogelijke) sociale ongelijkheid, wat (bij kwantitatief onderzoek) vereist dat er categorieën vergeleken worden. Dit is niet omdat we veronderstellen dat studenten met verschillende achtergronden verschillen, maar omdat we ons afvragen óf zij verschillen, en waardoor dat dan komt. Binnen het vraagstuk van ongelijkheid op basis van migratieachtergrond sluiten we aan bij de categorieën die worden gebruikt door het Centraal Bureau voor de Statistiek¹⁶. Daarnaast maken we onderscheid tussen studenten die in Nederland hun vooropleiding hebben genoten en die dat in het buitenland gedaan hebben (om een grof onderscheid te maken tussen nationale studenten en internationale studenten). Met betrekking tot de variabele migratieachtergrond hanteren we de volgende categorieën: (1) Studenten zonder migratieachtergrond (grootouders, ouders en studenten geboren in Nederland en vooropleiding genoten in Nederland), (2) eerste generatie niet-westerse studenten (studenten geboren in een niet-westers land en vooropleiding genoten in Nederland), (3) eerste generatie westerse studenten (studenten geboren in een westers land en vooropleiding genoten in Nederland), (4) tweede generatie niet-westerse studenten (studenten geboren in Nederland, maar waarvan tenminste één ouder geboren in een niet-westers land en vooropleiding genoten in Nederland), (5) tweede generatie westerse studenten (studenten geboren in Nederland, maar waarvan tenminste één ouder geboren in een westers land en vooropleiding genoten in Nederland), (6) internationale studenten (studenten met een vooropleiding genoten buiten Nederland).

In verband met de kleine aantallen zijn de eerste en tweede generatie westerse studenten in de meeste analyses samengevoegd tot één categorie. Dit geldt ook voor de eerste en tweede generatie niet-westerse studenten.

Analyse van de data

Dit rapport is gebaseerd op beschrijvende analyses, niet op inferentiële statistiek¹⁷. Resultaten zijn weergegeven in percentages, door middel van frequentieverdelingen en histogrammen. Deze geven in een oogopslag weer of er binnen de dataset verschillen en overeenkomsten zijn tussen bijvoorbeeld faculteiten of groepen VU-studenten. Daarnaast geven kruistabellen eventuele verbanden tussen twee of meerdere variabelen weer.

Respondentaantallen bij individuele vragen tellen niet altijd op tot het globale totaal. Dit komt doordat respondenten vragen konden overslaan bij het invullen van de survey, en soms door afrondingsverschillen. Alle resultaten zijn afgerond op hele getallen.

¹⁶ Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 21 november). *Afbakening generaties met migratieachtergrond*. Geraadpleegd op 21 januari 2020, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/afbakening-generaties-met-migratieachtergrond>

¹⁷ Er worden dus geen conclusies getrokken over een bredere populatie.

Tabel 1 – Totalen en aantallen VU-studenten per faculteit en per groep die de 'Belonging@VU'-survey hebben ingevuld

	N	R%*	F%	Opleiding				Gender			Seksuele Oriëntatie		Beperking		Opleiding ouders		Migratie Status				Religie									
				BA	PM	MA	RM	M	V	A	H	A	N	J	HO	gHO	ZM	NW	W	Int	N	Kath	Prot	Isl	Joods	Hin	Bud	Hum	A	
N	1950	9%	2%	972	103	775	89	649	1282	21	1621	328	1853	351	1262	942	1146	269	169	259	1262	159	215	116	9	22	16	12	93	
Bèta	547	17%	4%	293	12	210	32	203	338	-	438	107	430	91	365	182	321	76	52	68	386	38	42	34	-	-	-	-	22	
FGB	243	7%	6%	150	12	60	20	51	189	-	197	45	190	45	157	86	142	21	21	48	158	14	37	-	-	-	-	-	15	
FGW	139	11%	8%	76	-	37	14	39	96	-	96	43	114	17	101	38	78	15	-	26	88	15	18	-	-	-	-	-	-	
FRT	34	3%	16%	17	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rechten	147	5%	8%	72	-	73	-	34	112	-	117	30	118	21	74	73	78	29	18	13	93	12	12	13	-	-	-	-	-	
FSW	207	9%	7%	79	33	93	-	65	141	-	175	31	158	42	129	78	135	31	13	14	133	24	19	11	-	-	-	-	-	
Tand	16	4%	24%	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Genees	181	8%	7%	78	-	93	-	39	141	-	150	31	155	21	140	41	124	29	13	12	115	13	26	16	-	-	-	-	-	
SBE	269	7%	6%	114	25	117	-	131	134	-	237	32	217	35	167	102	135	41	24	55	170	34	23	17	-	-	-	-	-	

N = Respondent aantallen, R% = Respons in %, F% = Foutmarge in %, BA= Bachelor, MA = Master, M = Man, V = Vrouw, A = Anders, H = Heteroseksueel, N = Nee, J = Ja, HO = Hoger Onderwijs, gHO = Geen Hoger Onderwijs, ZM = Zonder migratie achtergrond, NW = Niet-Westers, W = Westers, Int = Internationaal, Kath = Katholiek, Prot = Protestants, Isl = Islamitisch, Hin = Hindoeistaans, Bud = Boeddhistisch, Hum = Humanistisch.

Bèta = Faculteit der Bètawetenschappen, FGB = Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, FGW = Faculteit der Geesteswetenschappen, FRT = Faculteit der Religie en Theologie, Rechten = Faculteit der Rechtsgeleerdheid, FSW = Faculteit der Sociale Wetenschappen, Tand = Tandelkunde, Genees = Geneeskunde, SBE = School of Business and Economics.

*Steekproef gebaseerd op totaal aantal VU-studenten (per faculteit) uit 2017¹⁸

¹⁸ Vrije Universiteit Amsterdam. (z.d.). *Totaal aantal studenten*. Geraadpleegd op 21 januari 2020, van <https://www.vu.nl/nl/over-de-vu/profiel-en-missie/vu-in-cijfers/studenten/totaal/index.aspx>

1. Belonging

In dit eerste hoofdstuk worden de uitkomsten van de survey - inclusief de open vragen - omtrent *belonging*, oftewel 'thuisgevoel' uiteengezet. We gaan specifiek in op vragen uit de survey over het thuisgevoel van studenten op de VU en in hun opleiding, maar ook in hoeverre ze zichzelf herkennen in het VU-beeldmateriaal, of ze graag naar college gaan, en of ze een VU-identiteit ervaren. Respondenten konden op deze vragen antwoord geven op een 4-punts schaal van 1 (bijna) nooit tot 4 (bijna) altijd.

In Figuur 1.1 zijn de resultaten met betrekking tot een thuisgevoel op de VU weergegeven van studenten die geantwoord hebben met (bijna) altijd bij de volgende stellingen:

- 'Ik voel me thuis op de VU';
- 'Ik voel me thuis op mijn opleiding';
- 'Ik ga graag naar college'.

Wat betreft de VU-identiteit, is er gevraagd of de studenten de indruk hebben dat er een gedeelde VU-identiteit is, en of zij zich hier onderdeel van voelen, waarop men kon antwoorden met:

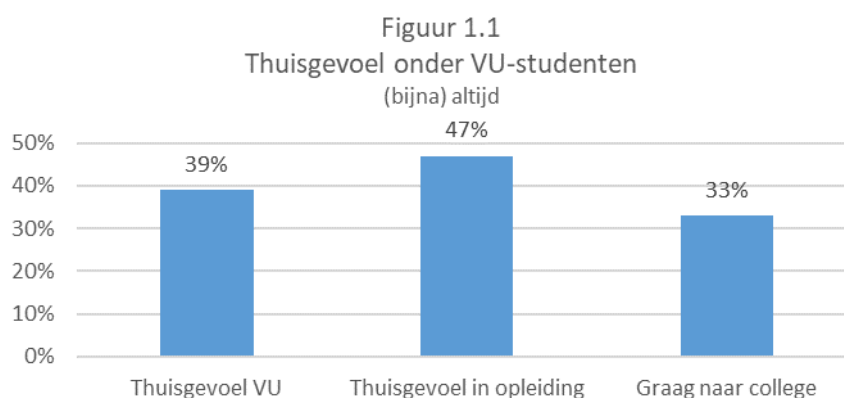
- 'Ja, ik ervaar een 'VU-identiteit', en ik voel me hier onderdeel van';
- 'Ja, ik ervaar een 'VU-identiteit', maar ik voel me hier geen onderdeel van';
- 'Nee, ik ervaar geen 'VU-identiteit'.

Figuur 1.13 laat onder andere de vergelijking zien tussen respondenten die geantwoord hebben met 'Ja, ik ervaar een 'VU-identiteit', en ik voel me hier onderdeel van' en met 'Ik voel me (bijna) altijd thuis op de VU'. Daarnaast konden studenten met betrekking tot het thema thuis voelen hun antwoord toelichten in de open vragen.

1.1 Thuis voelen op de VU

"VU is m'n tweede huis, ik voel me hier thuis omdat ik altijd bekenden tegenkom met wie ik een praatje kan maken. Ik weet m'n weg hier te vinden en het is goed bereikbaar."

Wanneer we de uitkomsten op de bovenstaande stellingen over een thuisgevoel op de VU visualiseren, zien we de volgende percentages zoals in figuur 1.1 weergegeven. Om te beginnen geeft ruim een derde van alle respondenten aan zich (bijna) altijd thuis te voelen op de VU. Het thuisgevoel op de opleiding is sterker. Bijna de helft van de studenten voelt zich daar (bijna) altijd thuis.

Bron: Belonging@VU 2019

Studenten geven uiteenlopende redenen waarom ze zich thuis voelen op de VU. Sommige studenten zeggen zich met name thuis te voelen door de diversiteit onder studenten en de aandacht die de universiteit aan het onderwerp diversiteit schenkt. Deze studenten geven aan dat de openheid voor diversiteit zorgt voor een goede, warme en open sfeer op de VU, waardoor ze het gevoel hebben dat iedereen welkom is en zichzelf kan zijn:

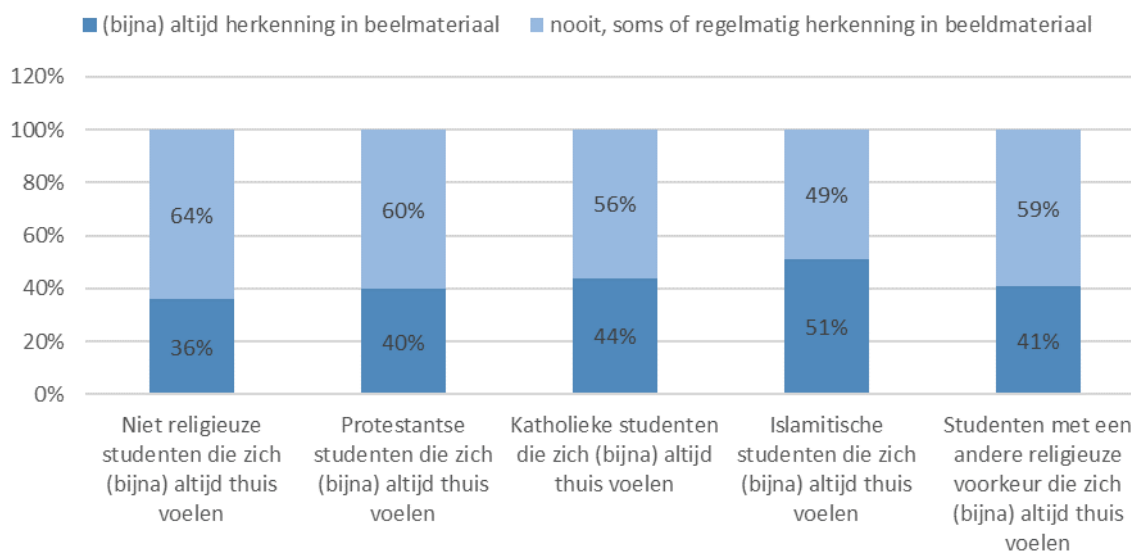
“As an international student, I am very happy being anywhere around campus. I can feel the warmth and welcome despite being someone that is from a different country who speaks different language. The community within campus is also very engaging and attentive to any help and assistance needed. I feel very comfortable and inclusive at all times.”

“De VU is een universiteit met een zeer gevarieerde groep studenten en docenten. Ik ervaar de VU toegankelijk naar zowel allochtonen als autochtonen. Posters, lesmateriaal, filmmateriaal, etc. bevatten ook vaak genoeg verschillende etnische groepen.”

“Ik voel me heel erg thuis op de VU, ik heb zowel tijdens mijn bachelor als mijn master geen discriminatie of uitbuiting ervaren. De docenten staan heel erg open en zijn heel professioneel op dit gebied.”

De manier waarop in bovenstaande citaten naar diversiteit wordt verwezen, heeft betrekking op diversiteit in etnische achtergrond. De VU kent tevens een grote diversiteit in religie onder studenten. Wat betreft het thuisgevoel, voelen katholieke en islamitische studenten zich meer thuis op de VU dan studenten met een protestantse, hindoestaanse, boeddhistische en humanistische religie of levensbeschouwing. Waarom katholieke en islamitische studenten zich meer thuis voelen, kunnen we niet precies beantwoorden. Wel weten we dat islamitische studenten zich meer dan 10 procentpunten vaker herkennen in het VU-beeldmateriaal dan protestantse studenten en studenten met geen religieuze overtuiging. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor hun mate van thuisgevoel op de VU (zie figuur 1.2¹⁹).

Figuur 1.2
Herkenning in VU beeldmateriaal onder religieuze groepen studenten die zich (bijna) altijd thuis voelen op de VU

Bron: Belonging@VU 2019

Een soortgelijk verband is zichtbaar bij studenten met een niet-westerse migratieachtergrond²⁰. Zij herkennen zich vaker dan andere groepen studenten in het VU-beeldmateriaal (zie hiervoor ook figuur 1.13). Bij sectie ‘1.3 Gebrek

¹⁹ In de survey hebben we gevraagd tot welke religieuze richting studenten zichzelf rekenen. Het aantal respondenten dat zichzelf rekent tot het boeddhisme, hindoeïsme, jodendom, humanisme of een andere religieuze stroming is te klein om per groep te weergeven. Deze groepen zijn samengevoegd in de categorie ‘anders’.

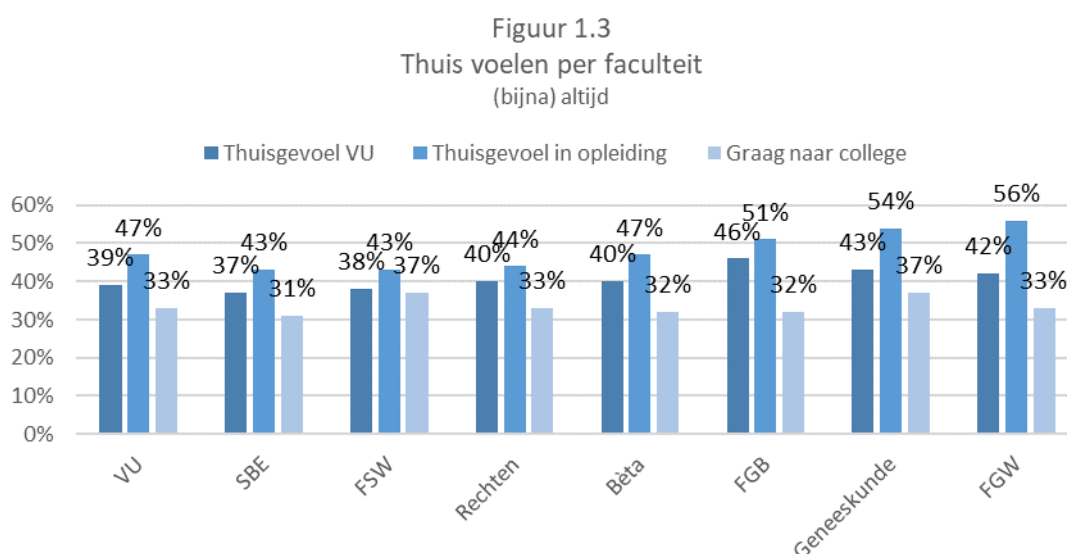
²⁰ Volgens de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hebben mensen een migratieachtergrond wanneer zijzelf en/of één of beide van hun ouders geboren is/zijn buiten Nederland: <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/afbakening-generaties-met->

aan thuisgevoelens over een bredere linie' gaan we verder in op het verband tussen thuisgevoelens en herkenning in het VU-beeldmateriaal.

1.2 Thuis voelen binnen de faculteit en/of opleiding

"Nee, de VU is mijn universiteit en ik voel mij hier zeker op mijn plek. Maar ik ben ook een student aardwetenschappen dus ik voel mij meer een aardwetenschapper dan iemand met een VU-identiteit."

De positieve thuisgevoelens die studenten ervaren ten aanzien van hun opleiding zijn nog sterker dan de positieve gevoelens die heersen ten aanzien van de VU in zijn geheel. Studenten van alle faculteiten geven aan zich meer thuis te voelen in de opleiding dan VU-breed (zie figuur 1.3).

Bron: Belonging@VU 2019

Bij Geneeskunde en de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW) zijn de thuisgevoelens in de opleiding het sterkst. Het verschil tussen thuisvoelen op de VU en thuisvoelen in de opleiding is het grootst bij FGW en het kleinst bij Faculteit Gedrag- en Bewegingswetenschappen (FGB) en de Faculteit Sociale Wetenschappen (FSW).

Een van de mogelijke redenen waarom studenten zich meer thuis voelen binnen de opleiding dan VU-breed is de aanwezigheid van een sterke vakidentiteit²¹ binnen sommige faculteiten, zoals bij Geneeskunde:

"My perception is that the medical faculty is quite apart from the rest of the VU, and that rather than the "VU identity" it is the "VUmc identity"."

Maar deze sterke vakidentiteit lijkt slechts een deel van de verklaring waarom studenten zich meer identificeren met en zich meer thuis voelen bij de faculteit dan bij de VU in het algemeen:

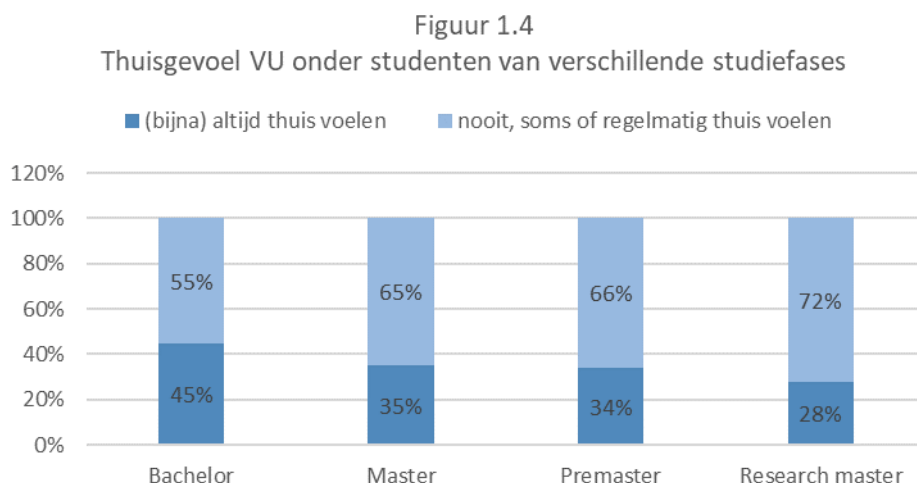
migratieachtergrond. Bovendien maken wij op basis van de definitie van het CBS onderscheid tussen westerse en niet-westerse studenten: <https://www.cbs.nl/nl-nl/fag/specifiek/wat-is-het-verschil-tussen-een-westerse-en-niet-westerse-allochtoon->. Studenten met een westerse migratie achtergrond zijn zelf geboren in of hebben minstens één ouder uit landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, en Indonesië en Japan. Studenten met een niet-westerse migratieachtergrond zijn zelf geboren in of hebben minstens één ouder uit landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. Bovendien hebben westerse of niet-westerse studenten een vooropleiding voltooid in Nederland.

²¹ Leyerzapf, H. 2019. *Doing Diversity: Unsettling the Self-Other binary. Cultural Diversity in Dutch academic health care*. Doctoral dissertation: VU University.

“Doordat ik voornamelijk colleges heb gehad in de Medische Faculteit en vrijwel nooit in het Hoofdgebouw, voelde ik me vaak een outsider in het Hoofdgebouw en daardoor een 'mindere'.”

Het gevoel van een ‘outsider’ of een ‘mindere’ zijn, vermindert het thuisgevoel met de VU ten opzichte van de faculteit. Ondanks het feit dat er één campus is, kunnen studenten een bepaalde mate van herkenning missen doordat ze geen lessen in het hoofdgebouw aan de Boelelaan volgen, maar bijvoorbeeld in het Science Park, het VUmc, het ACTA of, door een duale studie, op de UvA. De VU-identiteit wordt in dit verband gezien als iets dat voornamelijk ervaren kan worden wanneer je les hebt of studeert in het hoofdgebouw.

De studiefase lijkt ook bepalend te zijn voor thuis gevoelens van studenten (zie figuur 1.4²²). Bachelor-studenten voelen zich tien procentpunten vaker thuis dan master-studenten.

Bron: Belonging@VU 2019

In de open antwoorden lijkt werkdruk een reden voor verschillen in thuisgevoelens tussen bachelor- en masterstudenten:

“Als een chaoot is het handig om even met beide benen op de grond te staan. De start van mijn eerste Master liep bijna naar burn-out (Te veel hooi op de vork nemen). Daarom studie gestopt. Vorige schooljaar opnieuw begonnen met meer rust en dit werkt prima. Ik ben mijn eigen belemmering door het wiel zelf uit te vinden, daarom zou ik niet snel hulp inschakelen.”

“Alles van toetsing in de master is literatuur lezen en papers schrijven. Dit is iets wat mij heel veel tijd kost (hoge prestatie druk) en waar niet altijd uit blijkt dat ik de stof ook goed begrepen heb zoals ik het begrepen heb.”

“Meerdere depressies gehad in de afgelopen jaren waardoor ik studievertraging heb opgelopen. Ook eerder met die reden gestopt met een andere master. Mijn huidige master duurt ook langer dan het jaar wat er voor staat.”

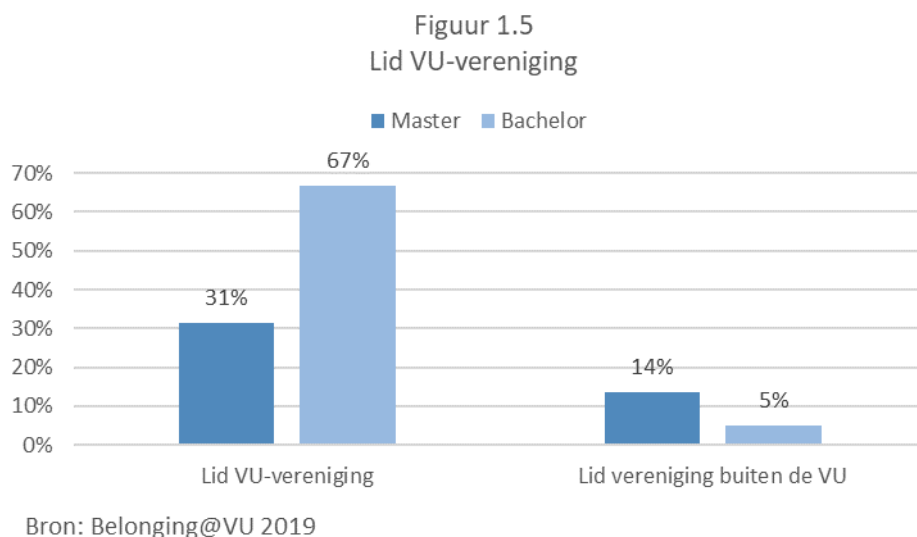
De tempo in een masteropleiding ligt vaak hoger dan bij een bacheloropleiding. Van studenten wordt in een korte tijd, van vaak een jaar, verwacht dat zij de stof beheersen. Studenten hebben daardoor moeite met het bijhouden van de stof en kampen met klachten. Verder is er op de VU niet altijd de plek voor studenten om aansluiting te vinden.

“I have a very small masters course (max 10), so this has led to some close comradeship and friendly relationships within our class as a result. However, outside of this I really don't think the VU offers much in terms of social events, finding friends through university societies/other groups. [...] I've noticed almost none of this at VU - perhaps there are some societies but I'm either not aware of them being there, or they're too exclusive (e.g. sports groups / Dutch language only / sorority/fraternity type). So other

²² Het aantal deelgenomen premaster en research master studenten (89 en 101) is klein t.o.v. het aantal respondenten onder bachelor en master studenten (966 en 765).

than having friends on my course i have settled with feeling pretty disconnected from the VU socially, and have looked for new friendships in a local church in the city, where I now have friends who're my age/stage of life and either work or go to universities across Amsterdam [...]."

Masterstudenten hebben minder tijd om bekend te worden met de sociale activiteiten die de VU of VU-verenigingen²³ aanbieden, aangezien de studieduur vaak korter is dan bij bachelor-studenten. Dit is ook terug te zien in Figuur 1.5.

Masterstudenten zijn 36 procentpunten minder vaak lid van een VU-vereniging dan bachelor-studenten, maar wel negen procentpunten vaker dan Bachelorstudenten lid van een vereniging buiten de VU.

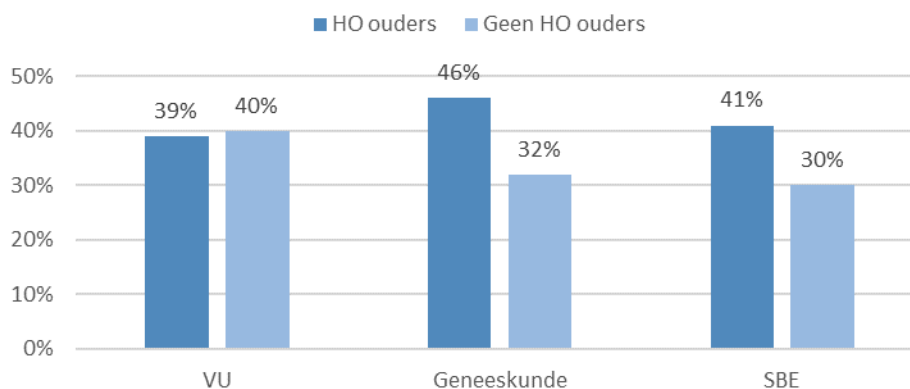
Wie voelen zich meer en minder thuis binnen faculteiten?

Binnen faculteiten en opleidingen bestaan verschillen in de mate waarin groepen studenten zich thuis voelen. Zo is het thuisgevoel binnen de faculteit Geneeskunde hoger onder eerste generatie studenten die uit een gezin komen met hoogopgeleide²⁴ ouders dan onder studenten die niet uit een dergelijk gezin komen (zie figuur 1.6). Eenzelfde patroon zien we terug bij de School of Business and Economics (SBE).

²³ Onder VU-vereniging verstaan we: VU-sportvereniging, studievereniging, studentenvereniging met een specifiek signatuur of andere VU-organisatie/studentenverenigingen. VU-medezeggenschapsorgaan is hier buiten beschouwing gelaten. Zie hoofdstuk vijf voor meer over studentbetrokkenheid.

²⁴ Onder hoogopgeleide ouders verstaan we in dit onderzoek ouders met een afgeronde HBO- of WO-opleiding.

Figuur 1.6
Ik voel me (bijna) altijd thuis op de VU

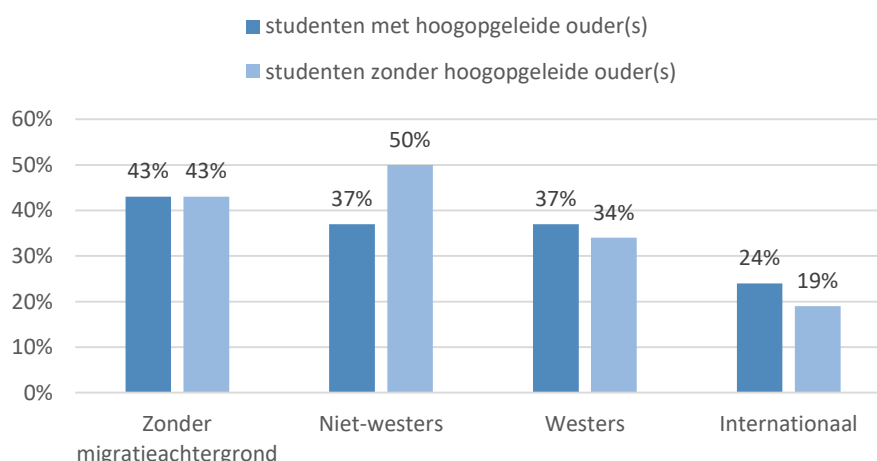

Bron: Belonging@VU 2019

Daarnaast zien we zowel bij de faculteit Geneeskunde als bij SBE dat studenten met ouders die geen hbo of wo hebben doorlopen zich niet alleen minder thuis voelen binnen de faculteit ten opzichte van studenten met hoogopgeleide ouders, maar we zien ook dat eerstgenoemde studenten zich minder thuis voelen ten opzichte van het VU-gemiddelde. Kortom, de genoten opleiding van ouders doet ertoe voor de mate van thuis voelen van Geneeskunde studenten en SBE studenten.

Dit patroon, waarbij het opleidingsniveau van ouders van invloed is op de thuisgevoelens van Geneeskunde en SBE studenten, zien we VU-breed niet op dezelfde manier terug. Dit houdt in dat VU-studenten waarvan de ouders een hbo- of universitaire opleiding hebben genoten zich niet meer thuisvoelen op de VU dan VU-studenten wier ouders geen hbo of universitaire opleiding hebben gehad. Sterker nog, onder studenten met een niet-westerse migratieachtergrond en ouders die geen hbo of universiteit hebben doorlopen zien we dat thuisgevoelens juist sterker zijn dan bij studenten met een niet-westerse migratieachtergrond van wie de ouders wel hbo of universiteit hebben gedaan.

Figuur 1.7
Ik voel me (bijna) altijd thuis op de VU

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Bij de Bètafaculteit zien we dat gender en migratieachtergrond een rol spelen voor thuisgevoelens: mannelijke studenten voelen zich vaker (bijna) altijd thuis in hun studieprogramma dan vrouwelijke studenten (55 procent van de mannen ten opzichte van 43 procent van de vrouwen). Een soortgelijk verschil zien we binnen de Bètafaculteit tussen studenten zonder migratieachtergrond en studenten met een niet-westerse migratieachtergrond, waarbij de studenten met een niet-westerse migratieachtergrond zich minder (12 procentpunten) thuis voelen in hun studieprogramma dan studenten zonder migratieachtergrond:

“De diversiteit lijkt kleiner onder studenten in de bètafaculteit dan onder de studenten die in het hoofdgebouw te vinden zijn.”

“Weinig vrouwelijke docenten.”

“Ik vind de diversiteit in de opleiding zeer klein. Allereerst trekt de opleiding vooral jongens aan. Ik schat dat 80% van de studenten mannen zijn. Ten tweede trekt de opleiding weinig studenten aan van niet Westerse afkomst. Hierdoor voel ik mij soms niet echt op mijn plek in de opleiding.”

Ook studenten met een functiebeperking en studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie ervaren binnen sommige faculteiten minder thuisgevoelens dan studenten zonder functiebeperking en met een normatieve seksuele oriëntatie.

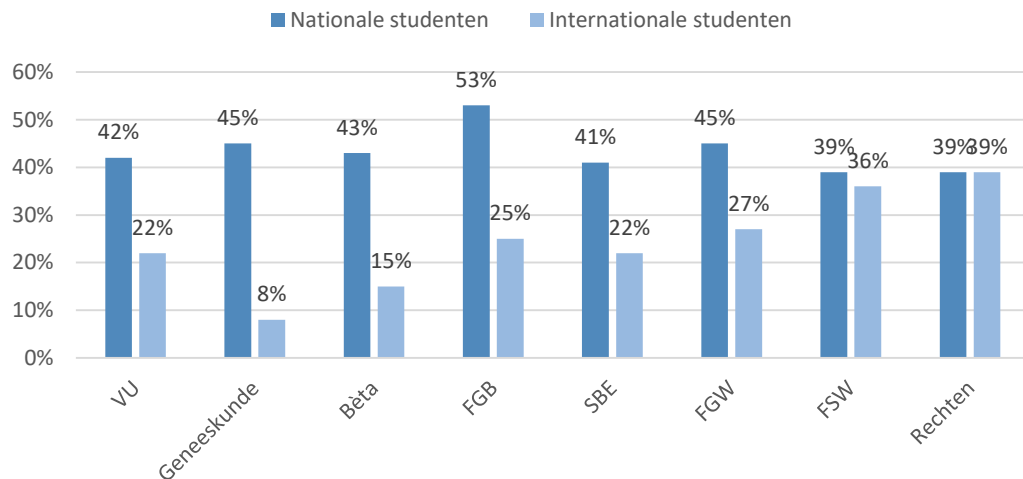
“Ik heb me altijd heel erg thuis gevoeld op de VU maar dat gevoel heeft een behoorlijke deuk opgelopen nadat 4 medewerkers van "mijn" universiteit de Nashville verklaring hebben getekend. Wat mij betreft heeft iedereen recht op zijn mening hierover maar ik vind dat je zo'n verklaring dan niet moet tekenen met je functie en de naam VU eronder. Ik studeer aan een hele andere faculteit maar voel me toch ongemakkelijk bij het idee dat mensen met zo'n vooraanstaande positie binnen zowel de universiteit als de samenleving de verklaring hebben getekend. Als men dit op persoonlijke titel had getekend denk ik dat ik meer het idee had gehad dat dit los stond van de VU/de faculteit waar zij werkzaam zijn.”

“Ik voel me niet on-geaccepteerd maar het vergeten van studenten met een auditieve beperking draagt niet bij het gevoel van dat ik echt daar geaccepteerd word.”

De groep studenten die zich verreweg het minst thuis voelt binnen de faculteit ten opzichte van alle andere groepen studenten, zijn de internationale studenten. Figuur 1.8 laat zien wat de verschillen zijn in thuisgevoel tussen internationale studenten en nationale studenten²⁵.

²⁵ Onder internationale studenten verstaan we in dit rapport studenten met een buitenlandse vooropleiding en nationale studenten zijn studenten met een Nederlandse vooropleiding.

Figuur 1.8
Ik voel me (bijna) altijd thuis op de VU

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Op de VU voelen internationale studenten zich 20 procent minder vaak thuis dan nationale studenten. Binnen de faculteiten zijn bij Geneeskunde en Bèta de verschillen nog groter: bij Geneeskunde geeft slecht acht procent van de internationale studenten aan zich (bijna) altijd thuis te voelen op de VU. Dit is 14 procentpunten lager dan het VU-gemiddelde onder internationale studenten, en 37 procentpunten lager dan het thuisgevoel binnen de faculteit van nationale Geneeskunde-studenten. Bij de Bètafaculteit zijn de verschillen iets minder groot, maar nog altijd voelen internationale studenten bij de Bètafaculteit zich zeven procentpunten minder thuis op de faculteit dan het VU-gemiddelde onder internationale studenten, en ze komen 28 procentpunten lager uit ten opzichte van nationale Bèta-studenten als het gaat om thuisgevoelens binnen de faculteit.

Het gebrek aan thuisgevoelens betreft niet alleen de faculteit, maar leeft veel breder onder internationale studenten. Afgezien van een paar positieve verhalen, geeft ongeveer de helft van de internationale respondenten in de open antwoorden aan dat zij zich niet thuis voelen op de VU:

"VU is trying to form an identity but there is no collective school spirit. I feel I don't belong to VU and that I'm only here to get my Master's."

"I am a Dutch citizen and speak Dutch, and yet as an international student I still do not feel particularly included in the school at large, or even my faculty. I can imagine that other international students, and particularly those from non-Western countries, feel alienated at the VU."

Internationale studenten noemen verschillende redenen waarom ze zich zo weinig thuis voelen op de VU. Een eerste reden is dat ze het vervelend vinden dat de nationale studenten in hun internationale studies weinig bereid lijken om Engels te praten. Dit komt zowel binnen als buiten de les voor, als ook in werkgroepen en projecten:

"The VU excludes international students. I have had it several times in my study that I was not able to sign up for the courses I need in order to complete my studies because they are not in English, while my study is supposed to be completely in English. [...] It makes me feel like I'm not even a part of the school. [...]"

De verschillende groepen mengen nauwelijks met elkaar, omdat het lijkt alsof de nationale studenten niet willen samenwerken met de internationale studenten. In de open antwoorden geven de internationale studenten dan ook aan dat zij zich hierdoor uitsluiting ervaren, wat hun gevoel van belonging sterk beïnvloedt en vermindert.

Ten tweede vinden de internationale studenten het jammer dat hun introductiedag gescheiden is van die van de Nederlandse studenten en daarnaast dat dit een van de weinige evenementen is die vanuit de VU (voor hen) wordt georganiseerd. Dit vermindert voor hen de kans om anderen te ontmoeten en contacten te leggen met nationale studenten.

Ten slotte benoemt een aantal studenten dat, ondanks dat ze een Engelstalige studie volgen, de informatie en teksten op Canvas of een geheel vak alleen in het Nederlands aangeboden worden. Hierdoor worden ze opnieuw door een taalbarrière buitengesloten.

1.3 Gebrek aan thuisgevoelens: herkenning & VU-identiteit

Verschillen tussen groepen studenten in hun thuisgevoelens zien we niet alleen binnen faculteiten, maar ook VU-breed. Met name internationale studenten voelen zich minder thuis op de VU, maar ook studenten met een functiebeperking of een niet-normatieve seksuele oriëntatie voelen zich minder thuis op de VU dan andere groepen studenten. Een respondent met een functiebeperking verwoordt het als volgt:

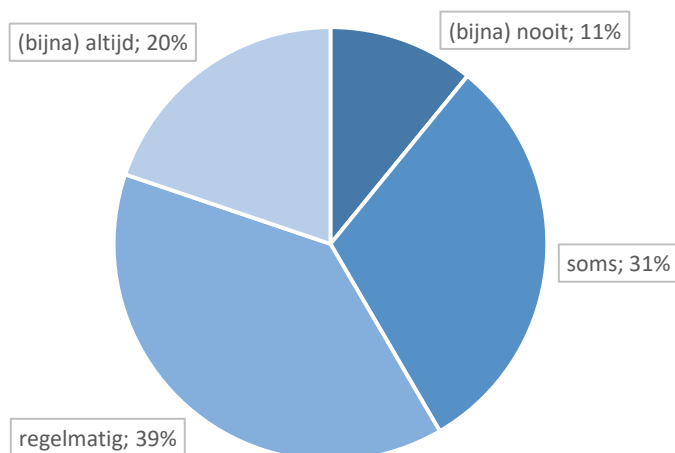
“Als student met een beperking voel ik mij niet genoeg thuis. Het meest schrijnende voorbeeld van hoe de VU mensen met een beperking heeft genegeerd in het diversiteitsbeleid vind ik dat er geen aanwezigheid is in het beeldmateriaal en erger, hoe de toegankelijkheid van de verschillende gebouwen is ingericht voor mensen met een fysieke beperking. Denk aan de rolstoelliften die weggestopt worden en ver van de normale ingangen zijn. Bijvoorbeeld de ingang van het WN gebouw voor rolstoelen zit achter de vuilcontainers van de spar! Te gek voor woorden!”

Een gebrek aan faciliteiten en voorzieningen, maar ook een gebrek aan herkenning in het beeldmateriaal van de VU zorgt voor deze en andere studenten voor een gebrek aan belonging op de VU. Het belang van herkenning in het beeldmateriaal wordt breder gedeeld onder VU-studenten.

Herkenning in VU-beeldmateriaal

De meeste respondenten (59 procent) herkennen zich regelmatig of (bijna) altijd in het VU-beeldmateriaal (zie figuur 1.9²⁶). De verschillen per faculteit met betrekking tot herkenning in het VU-beeldmateriaal zijn dan ook relatief klein.

Figuur 1.9
Herkenning in VU beeldmateriaal

Bron: ‘Belonging@VU’ 2019

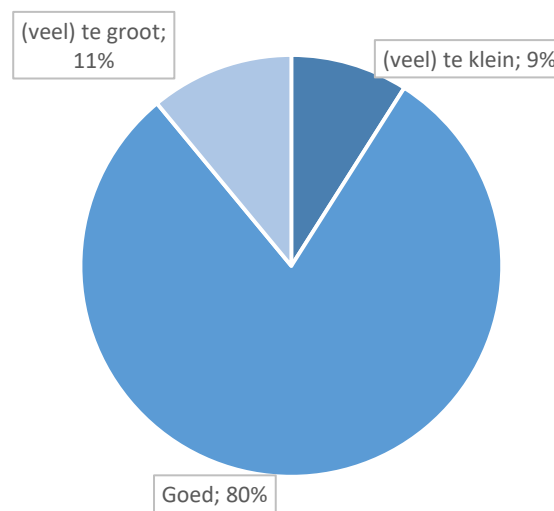
²⁶ Door afronding op hele getallen ontstaan er kleine percentuele afwijkingen in het totaal.

Toch blijkt ook een groot deel van de respondenten (42 procent) zich slechts soms of (bijna) nooit te herkennen in het VU-beeldmateriaal. Zij zijn dan ook kritisch op het huidige online en offline beeldmateriaal:

“In het beeldmateriaal van de VU lijkt de diversiteit echter te sterk te worden benadrukt; de VU moet in dit beeldmateriaal laten zien hoe de VU er uit ziet, niet hoe de VU wil dat ze overkomt op de buitenwereld.”

De omschreven discrepantie tussen hoe de VU eruit wil zien en er feitelijk uit ziet, wordt door meer respondenten opgemerkt. Deze studenten benoemen met name dat de diversiteit in het VU-beeldmateriaal zich slechts toespitst op etnische diversiteit. Voor de meesten lijkt dit geen probleem te zijn, zoals figuur 1.10 laat zien.

Figuur 1.10
Ik vind de mate van etnische diversiteit in het VU
beeldmateriaal...

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Een tiende van de VU-studenten die de 'Belonging@VU'-survey hebben ingevuld, vindt dat de diversiteit in het beeldmateriaal nog te klein is. Een student merkt hierover het volgende op:

“Ik heb veel witte docenten. Ook op de posters van de VU zijn nog hoofdzakelijk witte mensen te zien, maar de diversiteit op beeldmateriaal wordt wel steeds beter.”

Desalniettemin geeft ook 11 procent van de respondenten aan dat de mate van etnische diversiteit in het VU-beeldmateriaal te groot is, met name omdat andere vormen van diversiteit niet aan het licht worden gebracht. Onder niet-normatieve seksueel-georiënteerde studenten herkent bijvoorbeeld niemand zich (bijna) altijd in het VU-beeldmateriaal. In de open antwoorden wordt hierover gezegd:

“Diversiteit betekent bij de VU etnische diversiteit, dat is op alle posters, communicatiemiddelen en vragenlijsten te zien. Voor LHBT'ers heeft de VU geen oog (...).”

“Ik voel mij niet meer gerepresenteerd op VU posters omdat er voor mijn gevoel alleen etnische minderheden getoond worden. Niet mensen van een andere seksuele diversiteit, met afwijkende kledingstijl enz. Het blijft een vrij eenzijdig (door alleen divers te zijn) beeld.”

Daarnaast komt ook in de open antwoorden voor dat de VU te hard haar best doet om via het beeldmateriaal een inclusieve en diverse universiteit te zijn. Hierdoor zeggen deze respondenten zich niet te herkennen in en soms zich zelfs te storen aan het beeldmateriaal. De overmatige representatie van etnische diversiteit in het beeldmateriaal wordt zowel door nationale studenten met als zonder een migratieachtergrond als beperkend ervaren:

“Op werkelijke elke publicatie (poster, filmpje, etc.) wordt ervoor gezorgd dat iedere afgebeelde student een andere achtergrond/herkomst heeft herkenbaar in uiterlijk. Ik heb hier geen bezwaar tegen, maar het feit dat dit me opvalt geeft aan dat het wellicht wat overtrokken en daardoor juist géén goede representatie van de studentengroep is. Ik krijg er een beetje een quotum gevoel bij, dat vind ik jammer en doet geen recht aan het individu van de afgebeelde student.”

“Door de grote mate van aanwezigheid van etnische diversiteit in beeldmateriaal heeft dit bijna een omgekeerd effect. Alsof je er op de VU niet bij hoort wanneer je wat minder divers bent.”

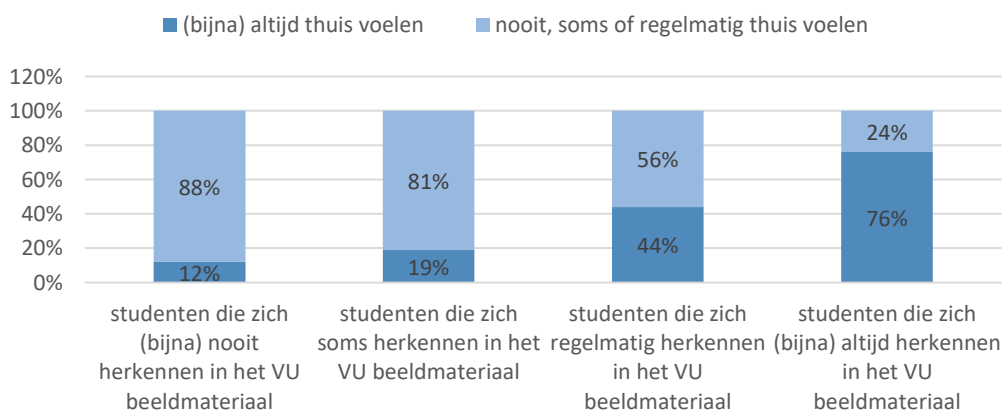
“Ik ben zelf half Nederlands, half Moluks. Ik zie vaak in de liften en in het hoofdgebouw posters van buitenlandse personen of Nederlandse personen met een migratieachtergrond. Nu ben ik voor diversiteit op universiteiten, maar ik denk dat jullie het er net te dik op leggen. Door zoveel beeldmateriaal van andere culturen tentoon te stellen denk ik dat jullie het doel (denk ik: het kenbaar maken en contact leggen tussen culturen) voorbij schieten. Door zo vaak het bestaan van andere culturen te benadrukken, maak je (naar mijn mening) JUUST het verschil tussen studenten zichtbaar. [...]”

Internationale studenten herkennen zich ook niet altijd in het VU-beeldmateriaal. Dit heeft voornamelijk te maken met de taal die het beeldmateriaal begeleidt. Zo merkt een internationale student op:

“Most of the posters around the University (toilets, invitation to events) are in Dutch and are for Dutch students which I believe discriminates the internationals.”

Eerder zagen we dat onder respondenten die zich (bijna) altijd thuis voelen de mate van herkenning verschilt per groepen studenten. Gebrek aan herkenning lijkt bovendien een belangrijke indicator te zijn voor de mate waarin VU-studenten zich thuis voelen op de VU (zie figuur 1.11).

Figuur 1.11
Thuisgevoel VU onder studenten die zich herkennen in het VU beeldmateriaal

Bron: ‘Belonging@VU’ 2019

Respondenten die aangeven zich (bijna) nooit te herkennen in het VU-beeldmateriaal, geven 64 procentpunten minder vaak aan zich (bijna) altijd thuis te voelen op de VU in vergelijking met respondenten die zich (bijna) altijd

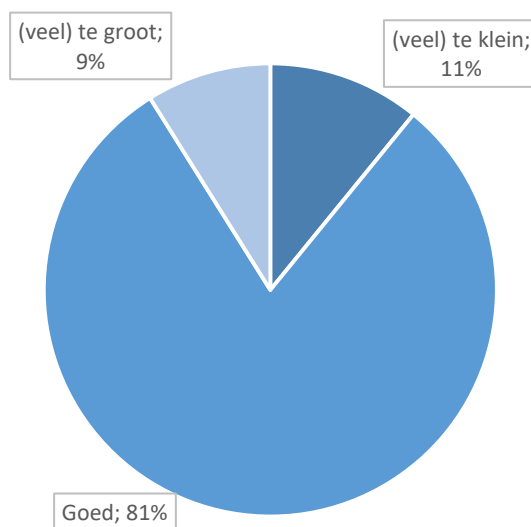
herkennen in het beeldmateriaal. Dit houdt in dat het beeldmateriaal en de keuzes die de VU daarin maakt ten aanzien van diversiteit, behoorlijke gevolgen heeft voor de gevoelens van belonging onder studenten.

Het belang van herkenning zien we niet alleen terugkomen in hoe studenten denken over het beeldmateriaal, maar ook in de manier waarop studenten reflecteren op de mensen die ze feitelijk om zich heen zien, namelijk hun medestudenten binnen de opleiding.

Herkenning in medestudenten

Studenten op de VU lijken tevreden met de mate van etnische diversiteit op de VU (zie figuur 1.12²⁷). 81 procent van de studenten vindt de mate van etnische diversiteit onder studenten goed.

Figuur 1.12
Ik vind de mate van etnische diversiteit onder studenten...

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Uit de open antwoorden blijkt dat studenten positief staan tegenover diversiteit en er een meerwaarde in zien:

"Mijn master was super divers, studenten van verschillende afkomsten en internationale studenten. Was erg leuk om met zoveel verschillende achtergronden samen te werken!"

"I think I have noticed a lot of ethnic diversity, mostly among students. This is a nice opportunity for students to experience new cultures, beliefs and opinions, as well as learn about other countries and cultures too."

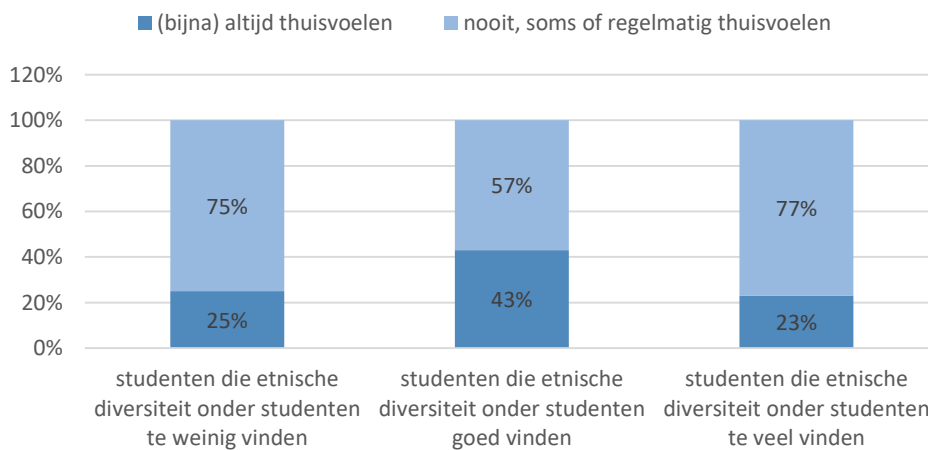
De positieve houding ten aanzien van diversiteit wordt niet door alle respondenten gedeeld. Ongeveer 10 procent geeft aan de diversiteit onder VU-studenten te groot of te klein te vinden. Zo zegt een student die de diversiteit te groot vindt het volgende:

"De VU is een allochtonen universiteit geworden. Je ziet alleen maar groepen moslims lopen en Arabisch met elkaar spreken en daar wordt je door geïntimideerd als gewoon Nederlands meisje. Anatolia staat veel te vaak in het hoofdgebouw de weg te versperren. Turken en Marokkanen in het werkgroeponderwijs spreken bizar slecht Nederlands en dat komt het niveau van het onderwijs zeker niet ten goede. De docent moet eerst nog Nederlandse woorden gaan uitleggen en dan kom je aan de serieuze lesstof niet toe. Het is verloederend van de Nederlandse taal."

²⁷ Door afronding op hele getallen ontstaan er kleine percentuele afwijkingen in het totaal.

De negatieve houding ten aanzien van diversiteit en de openlijke afwijzing van medestudenten met een andere etnische achtergrond dan de Nederlandse zoals die in de citaat wordt omschreven, hebben we niet veel terug gezien in de survey. Wat wel frequenter voorkomt is dat er studenten zijn die een minder thuisgevoel op de VU ervaren, omdat ze de mate van diversiteit onder hun medestudenten te hoog vinden, zoals figuur 1.13 hieronder laten zien.

Figuur 1.13
Thuisgevoel VU onder studenten die de etnische diversiteit te groot, goed of te weinig vinden

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Naast het feit dat sommige VU-studenten zich minder thuis voelen vanwege teveel diversiteit, speelt ook dat andere studenten zich minder thuis voelen door juist een gebrek aan diversiteit.

In de open antwoorden schrijven respondenten hun mindere thuisgevoelens vaak toe aan een gebrek aan herkenning doordat ze binnen hun faculteit of opleiding, of binnen de VU in het algemeen, weinig mensen zien die op hen lijken. Dit gebrek aan gelijkenis heeft meestal betrekking op een gedeelde etnische afkomst, gender, religie, huidskleur en/of mening:

“Tijdens mijn bachelor (G&L) begonnen we met 500 studenten waarvan de studenten met een Marokkaanse achtergrond op 1 hand te tellen waren (inclusief mijzelf). Ik denk dat dit heel erg verschilt met bijvoorbeeld de bacheloropleiding Rechten. Als ik kijk naar de afspiegeling van de samenleving dan voel ik me zeker thuis op de VU. Als ik me beperk tot mijn Master, dan niet altijd.”

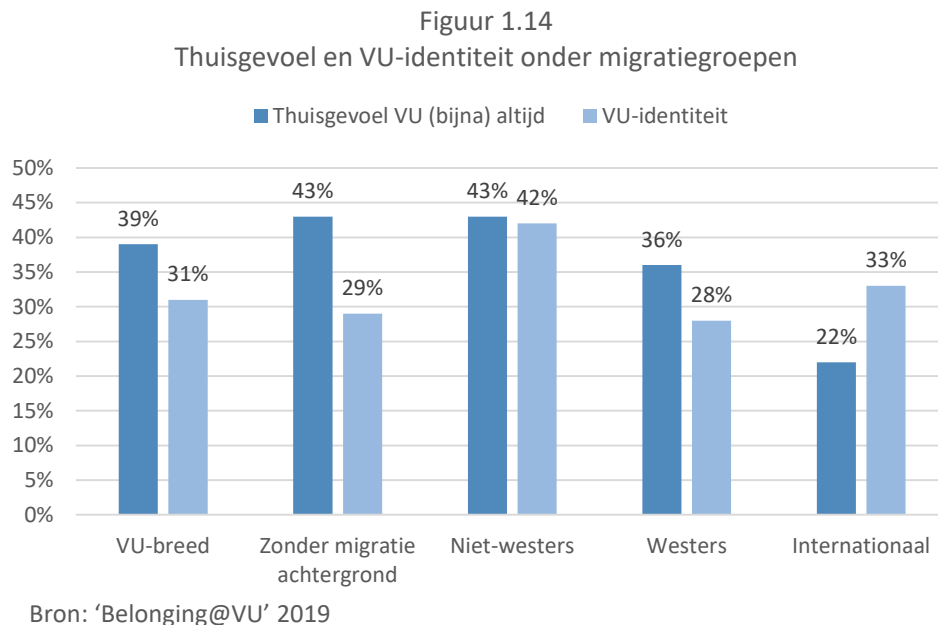
“Ik vind het prettig om op de campus mensen te zien die op mij lijken. Dit geeft mij meer een gevoel van 'belonging' het bevestigt mijn gedachten en maakt mij er zeker van dat ik er daadwerkelijk mag zijn. Dit gevoel slaat alleen compleet om wanneer ik een college volg met uitsluitend mijn opleiding waar totaal niemand op mij lijkt. Zowel qua uiterlijk als qua politieke standpunten.”

Wanneer respondenten merken dat zij binnen hun studieprogramma de enige zijn met een bepaald politiek standpunt of een bepaalde geloofsovertuiging, blijkt uit zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve data dat zij minder snel een gevoel van belonging ontwikkelen. Zij herkennen zichzelf wel in bepaalde VU-brede verenigingen of in andere individuele studenten die zij wel op de VU tegenkomen, maar niet, of in veel mindere mate, binnen hun eigen opleiding.

Gezien het feit dat sommige studenten gebrek aan herkenning ervaren door weinig diversiteit, terwijl andere studenten juist aangeven dat een teveel aan diversiteit zorgt voor gebrek aan herkenning, maakt dit de uitdaging voor de VU des te groter en gecompliceerder. Een soortgelijke trend zien we terug wanneer we kijken naar hoe thuisgevoelens zich verhouden tot een VU-identiteit.

VU-identiteit

Studenten die een sterk thuisgevoel op de VU in het algemeen ervaren, geven niet automatisch aan tevens een (sterke) VU-identiteit te hebben. Figuur 1.14 laat zien dat studenten zonder migratieachtergrond een sterk thuisgevoel hebben op de VU, maar niet net zo vaak een VU-identiteit ervaren. Terwijl internationale studenten juist een sterkere VU-identiteit ervaren dan de mate waarin zij zich thuis voelen op de VU.

Uit de open antwoorden blijkt dat VU-identificatie meer verdeeld is dan het thuisgevoel op de VU. Een deel van de respondenten weet niet wat een gedeelde VU-identiteit inhoudt en heeft hier nog nooit van gehoord. Een ander deel zegt zich wel thuis te voelen, maar juist omdat ze geen VU-identiteit ervaren, en weer een ander deel van de respondenten zegt de VU en haar studenten te divers te vinden om een gedeelde VU-identiteit te ervaren:

“Ik merk niet echt een sterke VU-identiteit, en dat vind ik eigenlijk wel fijn. Juist wanneer er één sterke identiteit is krijg je dat mensen die zich daar niet mee identificeren zich niet thuis voelen”.

“Ik heb niet echt het gevoel dat ik bij een specifieke groep mensen hoor door op de VU te studeren. Het is zo groot en zo divers, ik weet niet of dat überhaupt mogelijk is.”

Van de respondenten die wel een VU-identiteit ervaren en zich tevens zeggen thuis te voelen, gebruiken de meesten redenen als ‘jezelf zijn’, ‘mensen die op jou lijken’, ‘er mogen zijn’, ‘een onderdeel zijn’, ‘goede sfeer’, en ‘trots’:

“Ik heb het gevoel dat er wel een 'bepaald soort mensen' op de VU (en dan vooral bij mijn opleiding) zit die bijvoorbeeld niet op andere universiteiten zit. Ik voel me hierbij thuis. Bij mijn opleiding hebben veel mensen wel dezelfde denkwijze en manier van gedragen.”

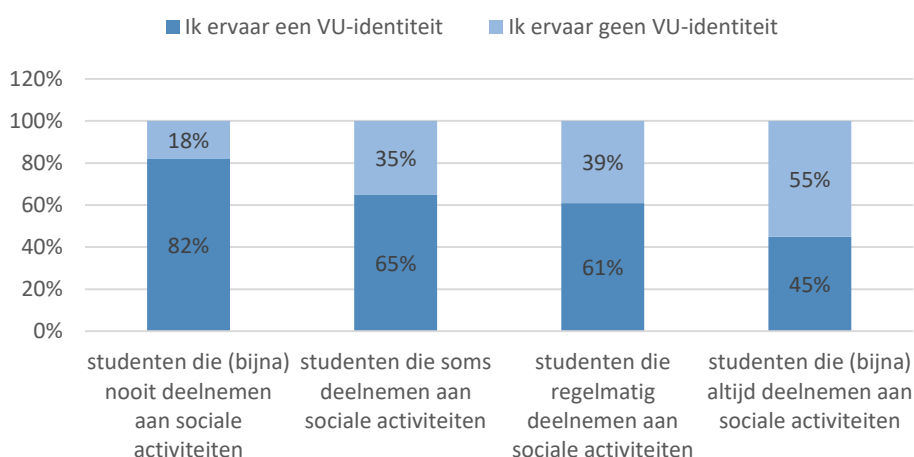
Studenten die zich juist niet thuis voelen, verwoorden dit vooral door aan te geven dat ze de VU een “te grote en logge organisatie” vinden, en dat het gemakkelijker is om je thuis te voelen en een gedeelde VU-identiteit te ervaren als je actief bent binnen de universiteit, bijvoorbeeld door het bijwonen van events of het horen bij een studentenorganisatie. Het lidmaatschap van en participatie in studentenorganisaties zorgt inderdaad voor een thuisgevoel en een gedeelde VU-identiteit onder studenten:

“De studieverenigingen zorgen ervoor dat er een echt campusgevoel ontstaat. Zonder de verenigingen had ik mijzelf nooit zo thuis gevoeld op de VU als nu.”

“Ik heb de indruk dat er onder actieve studenten een gedeelde VU-identiteit is, maar dat niet-actieve studenten zich daar geen deel van voelen. Ik heb pas het idee gekregen dat ik onderdeel was van de VU-identiteit, toen ik door bestuurswerk in contact kwam met studenten van andere studies en faculteiten. Daarvoor voelde ik mij slechts student van een bepaalde studie en geen VU-student.”

Zo ervaren studenten 37 procent vaker een VU-identiteit als zij (bijna) altijd deelnemen aan sociale activiteiten binnen de opleiding ten opzichte van studenten die (bijna) nooit deelnemen aan deze sociale activiteiten (zie figuur 1.15).

Figuur 1.15
VU-identiteit onder studenten die deelnemen aan sociale activiteiten van de opleiding

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Dit heeft veelal te maken met de evenementen en activiteiten die binnen de verenigingen worden georganiseerd, waardoor het sociale netwerk van deze studenten groeit en ze altijd iemand kunnen vinden om mee te praten:

“Ik denk dat een groot aspect in het thuis voelen op een universiteit voortkomt uit de sociale samenhang die ontstaat bij de Studieverenigingen. Voor mij betekent dit enorm veel en heeft het me door zeer moeilijke tijden heen geloodst, door altijd een luisterend oor te bieden en veel sociale activiteiten.”

Logischerwijs zijn deze evenementen vaak alleen bedoeld voor leden van zo'n vereniging, waardoor niet-leden hier geen deel aan kunnen nemen. Studenten die dus geen lid zijn van een studentenorganisatie, zeggen dan ook vaker dat de VU weinig sociale activiteiten organiseert en als deze al worden gehouden, dit voornamelijk in het hoofdgebouw gebeurt. Studenten die in andere gebouwen of locaties studeren, zijn daardoor minder op de hoogte van wat er te doen is en gaan minder vaak naar evenementen waar zij anderen kunnen ontmoeten, wat vervolgens weer voor een verminderd gevoel van belonging zou kunnen zorgen. In hoofdstuk 5 Studentbetrokkenheid gaan we dieper in op de betrokkenheid en participatie van studenten bij VU-studentenorganisaties en evenementen.

Ook studenten die geen lid zijn van een vereniging, denken dat hun thuisgevoel en identificatie met de VU vergroot kan worden als ze actiever zouden zijn. Desalniettemin geeft een aantal respondenten aan dat studentenorganisaties tevens voor segregatie en groepsvorming zorgen. Hier wordt verder op in gegaan in het volgende hoofdstuk.

2. Groepsvorming

In het vorige hoofdstuk kwam naar voren dat VU-studenten die de survey hebben ingevuld gemengde gevoelens hebben over studentenorganisaties en groepsvorming op de VU. Aan de ene kant zien zij de meerwaarde van het gevoel bij een vereniging te horen. Aan de andere kant geven respondenten aan dat verenigingen ook uitsluitend kunnen werken. Deze gemengde gevoelens ten aanzien van groepsvorming zien we ook breder terug. Niet alleen verenigingen zorgen voor in- en uitsluiting door middel van groepsvorming, maar groepsvorming gebeurt, zoals de respondenten in de open antwoorden aangeven, ook op “natuurlijke” wijze: studenten voelen zich meer of minder aangetrokken tot bepaalde studenten, en gaan dan ook meer of minder met hen om. Deze aantrekking leidt ertoe dat sommige studenten in hun open antwoorden aangeven dat groepsvorming onder studenten een menselijk en natuurlijk proces is, waar ze geen last van ervaren. Groepsvorming wordt door deze respondenten juist gezien als iets plezierigs, omdat het volgens hen vaak gaat op basis van gemeenschappelijke interesses en een gedeelde achtergrond. Er wordt wel benadrukt dat groepsvorming niet moet betekenen dat anderen worden uit- of buitengesloten. Zolang dat niet gebeurt, is groepsvorming heel normaal:

“Het is fijn om met mensen om te gaan die ongeveer dezelfde gewoontes hebben als jijzelf. Met die mensen deel je dan ook vaak dezelfde interesses etc. Omgang met elkaar wordt hierdoor gemakkelijker en je voelt je meer op je gemak. Het is bijvoorbeeld niet fijn als jij islamitisch bent en er in je kring alleen gepraat wordt over feesten en dronken worden, terwijl je er zelf niets mee te maken hebt.”

“Ik zie wel dat er groepjes gevormd worden op de universiteit. Dit ervaar ik echter niet als iets negatiefs. Ik zelf ga ook met mensen om die ongeveer dezelfde gedachten, normen, waarden, cultuur of religie hebben als ik. Dit betekent niet dat ik niet om ga met mensen die niet hetzelfde denken als ik. Het is wel zo dat ik niet zo vaak afsprek met mensen die een andere kijk hebben op het leven. Dit is omdat we niet echt veel gemeen hebben, de gesprekken die we dan hebben zijn oppervlakkig.”

In de ‘Belonging@VU’-survey zijn de volgende vragen gesteld met betrekking tot groepsvorming:

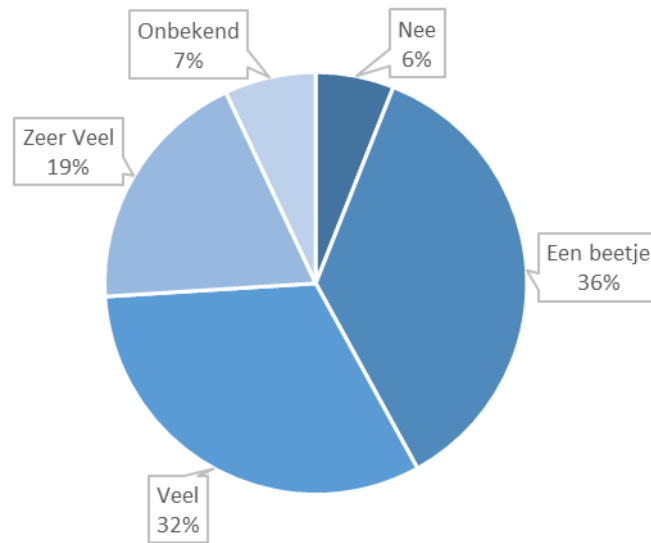
- ‘Ervaar je dat er aan de VU onder studenten groepsvorming plaatsvindt?’;
- ‘Op basis waarvan vindt deze groepsvorming plaats?’;
- ‘Hoe vind je deze groepsvorming?’.

Bovendien hebben we gevraagd of studenten hun antwoorden willen toelichten.

2.1 Groepsvorming op de VU

Uit de survey blijkt dat slechts zes procent van de respondenten geen groepsvorming ervaart (zie figuur 2.1).

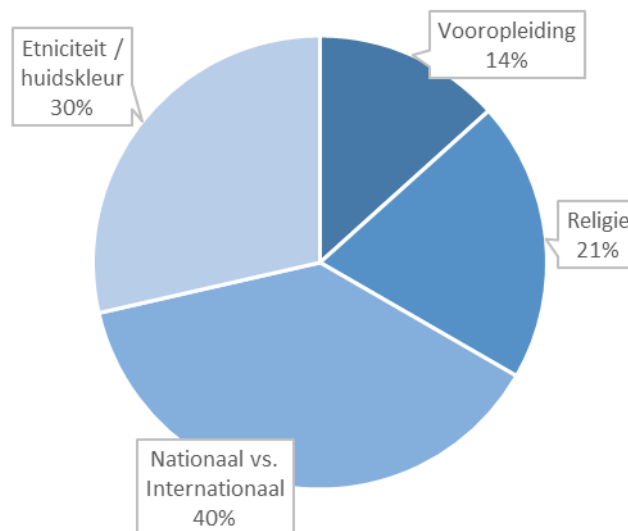
Figuur 2.1
Ervaar je dat er aan de VU onder studenten groepsvorming plaatsvindt?

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Respondenten geven in de open antwoorden verschillende voorbeelden van gronden waarop groepsvorming plaatsvindt. De meest voorkomende grond die wordt benoemd is groepsvorming tussen nationale en internationale studenten (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2
Gronden groepsvorming

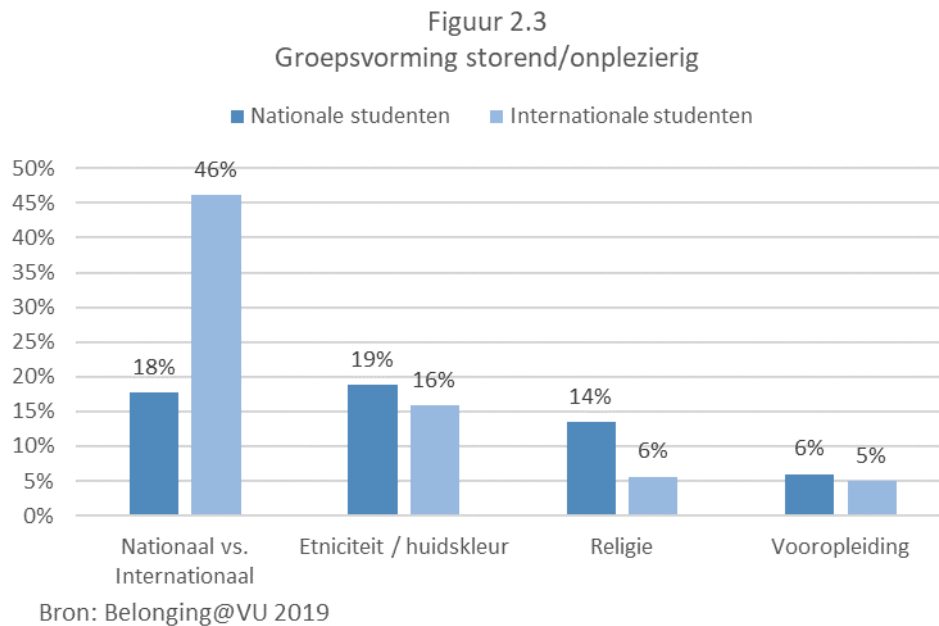

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Op basis van dit onderscheid geeft 40 procent van de respondenten aan groepsvorming te ervaren. Dit betekent niet dat studenten die groepsvorming ervaren dit altijd onplezierig of storend vinden. Toch zijn er groepen studenten die meer dan anderen last hebben van groepsvorming.

2.2 Wie ervaren groepsvorming op de VU en op welke grond

Zoals figuur 2.3 laat zien vindt 46 procent van de internationale respondenten groepsvorming tussen nationaal versus internationaal onplezierig of storend.

Dit is 28 procentpunten meer dan nationale studenten. Dit zien we ook terug in de open antwoorden. Hieruit blijkt dat internationale studenten graag bevriend willen raken met nationale studenten, maar dat dit hen vaak niet lukt:

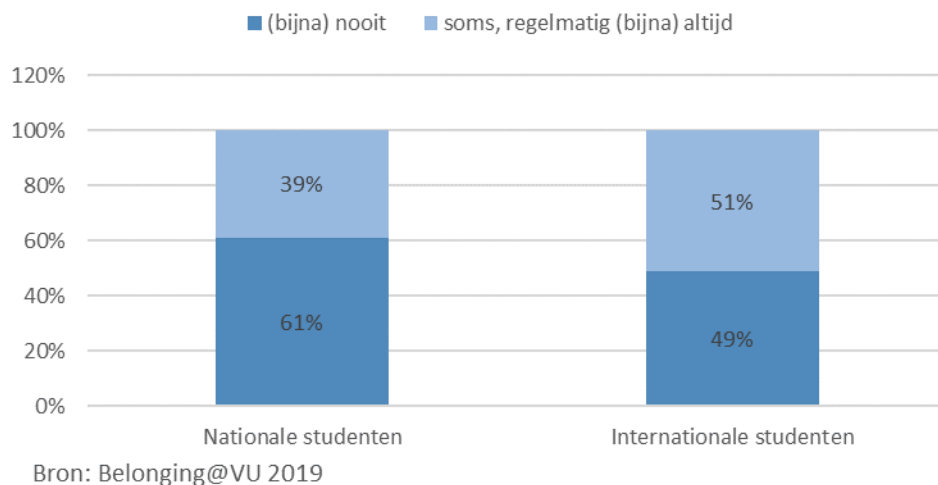
“Educational experience would be improved both for international and national students if Dutch students were more accepting and open towards international students. On some occasions, Dutch students stick to their own group and ignore non-Dutch students in the class.”

“Sometimes I feel isolated by those people who change back to their own language to speak with other students or even to teachers. Not that it really matters, but if we are in an international, English taught course, we all should speak English to each other, just as a matter of respect.”

De nationale studenten mengen weinig, tonen geen interesse of blijven Nederlands praten. Een aantal internationale respondenten geeft aan dat dit gedeeltelijk komt doordat de twee groepen tijdens de introductieweken gescheiden blijven, en daarmee vanaf het begin al weinig kans krijgen om met elkaar in contact te komen. Anderen benoemen dat, in vergelijking met zichzelf (17 procent) veel nationale studenten (57 procent) buiten Amsterdam wonen en daar een druk werk- en sociaal leven hebben, waardoor contact verder wordt bemoeilijkt.

Internationale studenten geven tevens in de open antwoorden aan dat zelfs in de Engelstalige studies nationale studenten met elkaar en met de docenten Nederlands blijven praten, en voornamelijk met elkaar willen samenwerken. Figuur 2.4 laat dan ook zien dat internationale studenten 12 procentpunten vaker dan nationale studenten aangeven soms, regelmatig of altijd moeite te hebben met het vinden van medestudenten om mee samen te werken.

Figuur 2.4
Het is moeilijk medestudenten vinden om samen mee te werken

Deze ervaringen van internationale studenten stroken niet met de verwachtingen die ze hadden toen ze zich aanmeldde voor een internationaal studieprogramma aan de VU. Een van de verwachtingen van internationale studenten was dat iedereen Engels zou spreken:

"International students take up an important part in school life but due to language problems (Dutch) it is not frequently seen that international students hang out with Dutch students."

"Not many international students in my programme, most of them are Dutch. Although studying in an international programme, they tend to not communicate in English or team up with international students."

Opvallend is dat niet alleen de internationale studenten aangeven dat Nederlanders zich weinig mengen met internationale studenten. Ook de nationale studenten laten in hun open antwoorden weten weinig om te gaan en te samenwerken met internationale medestudenten:

"Ik merk zelf heel duidelijk dat de Nederlandse studenten met elkaar samenwerken en bij groepsopdrachten/vakken direct elkaar opzoeken om te voorkomen dat ze met internationale studenten moeten werken (wederom, door het lage niveau wat een groot deel van de internationale studenten heeft). Dit is niet goed, en juist samenwerken zou nuttig zijn en goed zijn voor perspectieven in groepsopdrachten, maar als het niveau verschil te groot is wil men dit simpelweg niet. En dat geldt ook voor mij, als ik niet weet wat voor niveau de ander heeft, of weet dat het te laag is, mij ik ook dergelijke groepscomposities."

"Het komt vaak voor dat er groepjes gevormd worden met alleen internationale of alleen nationale studenten. Ik ken veel internationale studenten, maar werk niet graag met iedereen samen aangezien ik toch vaak een niveauverschil/andere manier van werken merk. Bij Duitse studenten is dat verschil vaak minder maar bij bijvoorbeeld Oost-Europese studenten weer meer."

In de open antwoorden leggen nationale studenten uit waarom zij minder graag met internationale studenten samenwerken. Volgens hen is het gebrek aan interactie en samenwerking te wijten aan het niveau van de internationale studenten wat volgens eerstgenoemden lager ligt dan het gemiddelde niveau van een nationale student of van wat er verwacht wordt op de opleiding. Daarnaast zegt een aantal nationale studenten ook dat de internationale studenten vooral met elkaar omgaan en groeperen, en dat het juist moeilijk is om contact met hen te maken, ondanks diverse pogingen van de kant van nationale studenten:

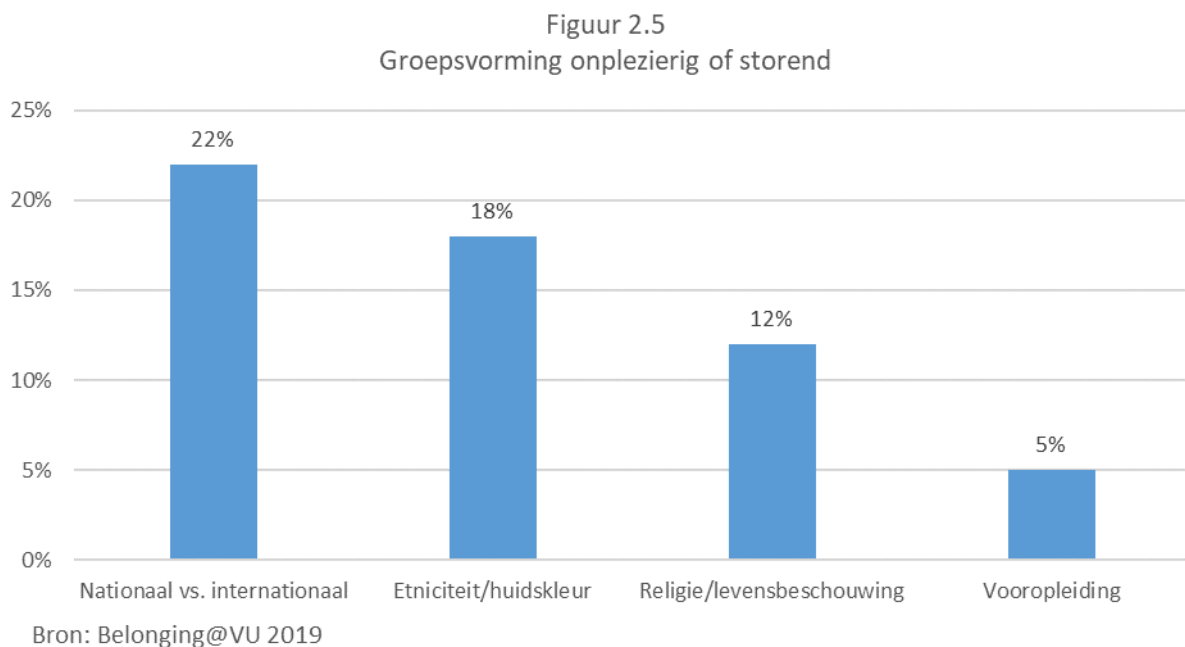
“Onder internationale studenten gaan studenten uit hetzelfde land vaak alleen met mensen uit hun land om, met name bij Duitsers (met name door het grote aantal Duitse studenten denk ik).”

“Zeker als er internationale studenten hetzelfde vak als mij volgen, zou ik ze graag willen spreken. Ik vind het namelijk interessant om te horen waar ze bijvoorbeeld vandaan komen, waarom ze naar de VU zijn gekomen etc. Vaak krijg je hier niet de kans voor, omdat mensen vanuit een bepaalde nationaliteit vaak meer naar elkaar toe trekken.”

De groepsvorming op basis van het onderscheid tussen nationale en internationale studenten is duidelijk het sterkst aanwezig op de VU. Maar ook de mate waarin groepsvorming op basis van etniciteit en huidskleur door VU-studenten wordt ervaren, verdient nadere beschouwing.

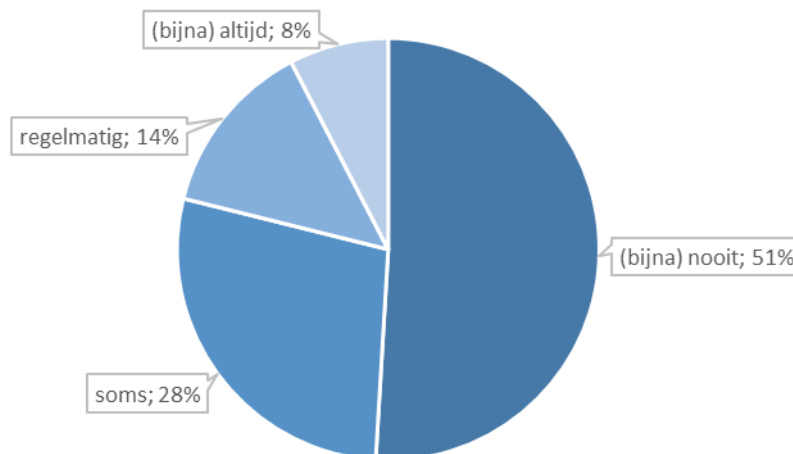
Groepsvorming op basis van etniciteit of huidskleur

Uit de survey blijkt dat een ander groot deel van de ervaringen met groepsvorming plaatsvindt op basis van etniciteit of huidskleur. Van de drie procent van de respondenten die groepsvorming op basis van etniciteit of huidskleur ervaart, vindt 43 procent deze groepsvorming onplezierig of vervelend. In totaal heeft 18 procent van de studenten in deze survey aangegeven groepsvorming op basis van etniciteit of huidskleur onplezierig of storend te vinden (zie figuur 2.5).

Dat er veel groepsvorming op de VU wordt ervaren, komt wellicht ook deels omdat een kleine meerderheid van VU-studenten niet per se behoefte heeft aan meer diversiteit in hun directe kring. Zo zagen we bij de stelling ‘Ik zou graag willen dat de studentengroep met wie ik omga meer divers zou zijn’ dat de helft van de studenten aangeeft dat zij niet willen dat de studentengroep met wie zij omgaan meer divers is. De helft zou wel willen (soms, regelmatig of altijd) dat de studentengroep met wie zij omgaan meer divers zou zijn (zie figuur 2.6).

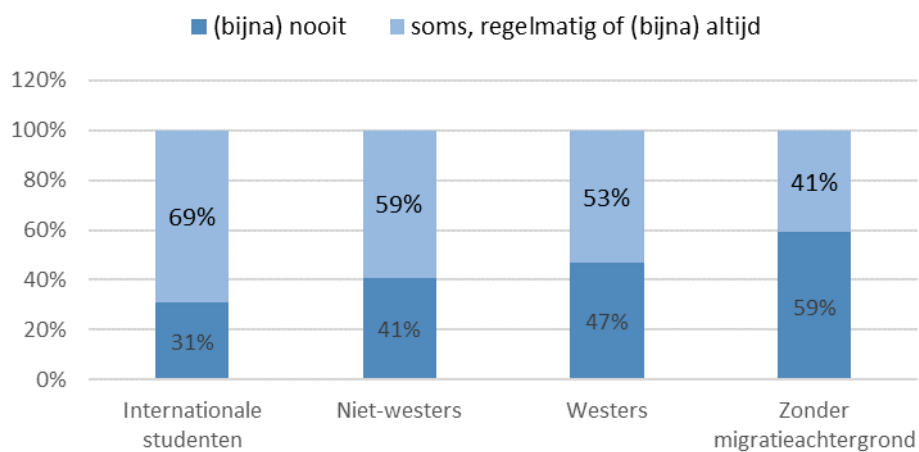
Figuur 2.6
Ik zou graag willen dat de studentengroep met wie ik omga
meer divers zou zijn

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Er zijn echter verschillen tussen groepen studenten (zie figuur 2.7). Zo geven internationale studenten en studenten met een niet-westerse migratieachtergrond beduidend vaker dan studenten met een westerse of zonder migratieachtergrond aan dat zij meer diversiteit willen in de studentengroep met wie zij omgaan.

Figuur 2.7
Ik zou graag willen dat de studentengroep met wie ik omga
meer divers zou zijn

Bron: Belonging@VU 2019

Sommige respondenten vinden dat studenten met een migratieachtergrond te veel bij elkaar blijven, terwijl een andere groep juist vindt dat studenten zonder migratieachtergrond zich weinig mengen met studenten met een andere achtergrond of huidskleur:

“Onder geneeskundestudenten bestaan bepaalde vriendengroepen en whatsapp-groepen die enkel toegankelijk zijn voor mensen met een migratieachtergrond. Vind het best jammer dat ik als Nederlander niet deel mag nemen aan deze informele groepen.”

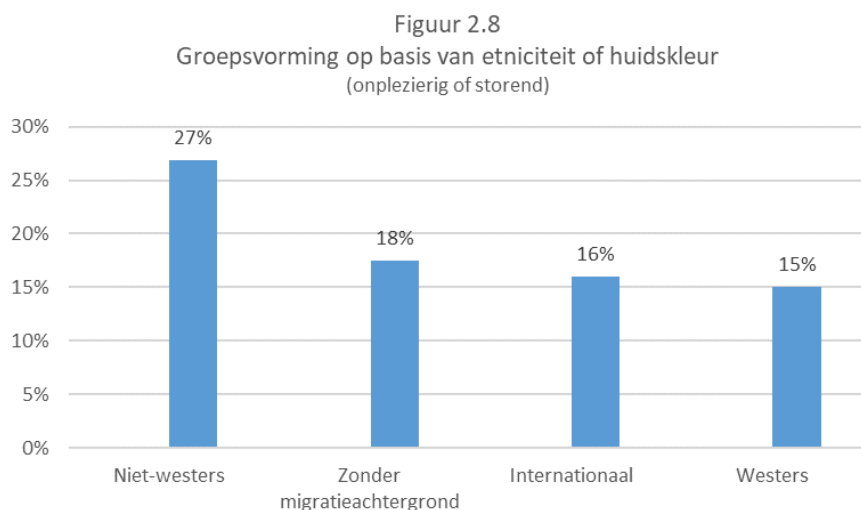
“Bij mijn opleiding werken we veel in groepen, waarbij we een onderwerp moeten kiezen. Ik vind dat studenten met een andere ethische achtergrond zich afsluiten van de gehele groep, door altijd alleen maar onderwerpen te kiezen die bij hun religie en omgeving horen. Hier ben ik wel in geïnteresseerd, maar niet elk project.”

“Bij werkgroepen is het altijd hetzelfde, studenten die geen Nederlandse achtergrond hebben komen in hetzelfde groepje terecht. Ik wilde me een keer expres bij een groepje aansluiten dat "wit" was en toen merkte ik dat ik genegeerd werd en dat bij het vormen van het groepje ik niet werd meegeteld. Ik ben toen terecht gekomen in een diverse werkgroep. Ik vond dit natuurlijk wel fijn maar waarom het me niet lukte om die witte groep in te komen blijf ik moeilijk vinden. Ik denk dat studenten het fijner vinden als ze met mensen van hun eigen cultuur samenwerken waardoor ze automatisch naar elkaar toe trekken.”

“Ik zie dat vooral veel witte studenten met elkaar samen kleven en studenten van kleur. Ik heb eerder het idee dat studenten van kleur wel willen mingelen, maar dat witte studenten toch hun eigen groepje liever opzoeken. Ik ben zelf een student van kleur en ga dan weer meer om met witte studenten. Dit heeft er ook mee te maken dat ik uit een hele witte omgeving kom en mijzelf (onbewust) vaak in witte netwerken begeef. Dit ben ik zelf ook meer aan het doorbreken, want het geeft me een heel eenzijdig beeld van de wereld.”

Beide groepen omschrijven eenzelfde soort situatie, waarin ze wel met studenten met een andere etniciteit of huidskleur om willen gaan, maar dat dit vervolgens niet lukt doordat die andere groep hiervoor niet open lijkt te staan. In de open antwoorden, op basis van de vraag of VU-studenten willen toelichten of ze groepsvorming wel of niet jammer vinden, vinden we soortgelijke antwoordpatronen als hierboven beschreven.

Het feit dat zowel VU-studenten met én zonder migratieachtergrond contacten en interactie missen met medestudenten met een andere etniciteit of huidskleur biedt handvatten voor meer verbinding binnen de VU. En deze verbinding is ook nodig, aangezien studenten met een niet-westerse migratieachtergrond groepsvorming op basis van huidskleur of etniciteit het meest als onplezierig of storend ervaren, en wel negen procentpunten vaker dan bijvoorbeeld VU-studenten zonder migratieachtergrond (zie figuur 2.8).

Bron: Belonging@VU 2019

De mate waarin respondenten met een niet-westerse migratieachtergrond groepsvorming als onplezierig of storend ervaren hangt wellicht samen met een aantal andere kenmerken van deze studenten. Een van deze kenmerken kan zijn dat VU-studenten met een niet-westerse migratieachtergrond zichtbaar ‘anders’ zijn. Hun zichtbare andere etniciteit dan de Nederlandse, of hun zichtbare andere huidskleur dan een witte, kan ervoor zorgen dat ze minder gemakkelijk aansluiting vinden bij andere VU-studenten. Een ander zichtbaar kenmerk dat een rol kan spelen is religie. Religie wordt door VU-studenten beschouwd als een belangrijke oorzaak van groepsvorming. En juist de intersectie van etniciteit en huidskleur enerzijds, en zichtbare uitingen van religieuze affiniteit anderzijds, kan voor sommige VU-studenten met een niet-westerse migratieachtergrond negatief uitpakken. Zoals voor islamitische VU-studenten.

Groepsvorming op basis van religie of levensbeschouwing

Van de respondenten vindt 21 procent dat groepsvorming op de VU vooral plaatsvindt op basis van religie of levensbeschouwing. De ervaringen met groepsvorming op basis van religie of levensbeschouwing gaan met name over islamitische studenten. Een aantal respondenten denkt dat dit komt door de sterke verschillen in de levensstijlen, hobby's en principes tussen islamitische en andere studenten. Andere studenten geven aan dat islamitische studenten zichzelf afzonderen door onderling geen Nederlands te spreken of door weinig "uitnodigend" over te komen op mensen die niet islamitisch zijn:

"Er vindt veel groepsvorming plaats onder Islamitische medestudenten, die ook bij oa. practica vooral met elkaar bezig zijn en weinig buiten de groep, soms zelfs niet in de gangbare omgangstaal converseren."

"Het valt op dat mensen met dezelfde achtergrond zoals Moslims, veel met elkaar omgaan. Ze spreken ook vaak Marokkaans op de VU. Ook zijn ze vaker in het weekend op het VU. Dat is jammer, lastig om in hun groepjes binnen te komen. Daardoor blijf ik ook in mn eigen \witte\ mensen groepje."

"Ik wil graag wat meer etnisch diversere contacten, maar ik heb erg het idee dat studenten met een wat meer moslim achtergrond alleen met elkaar omgaan. Onderling praten zij soms ook geen Nederlands waardoor ik me dan buitengesloten voel. Het is lastig om de segregatie binnen de universiteit te doorbreken."

Daarnaast wordt benoemd dat groepsvorming door islamitische studenten eerder opvalt dan wanneer andere religieuze studenten groeperen, doordat moslims hun geloof visueel herkenbaar maken, bijvoorbeeld door het dragen van de hoofddoek. Ook de aanwezigheid van religieuze verenigingen, die door VU-studenten met name lijken te worden geassocieerd met islamitische verenigingen, versterkt het beeld over islamitische groepsvorming op de VU:

"Ik zou graag willen behoren tot een diversere groep studenten, maar er bestaat aan de VU naar mijn weten niet één vereniging waar alle studenten zich bij kunnen aansluiten. Voor Turkse studenten heb je Anatolia, voor islamitische studenten ISA, maar ik mis nog een vereniging waar iedereen zich gewoon kan aansluiten."

"Ik denk dat islamitische/Turkse studenten verenigingen geen goede manier zijn om diversiteit te vergroten. Deze zorgen alleen maar voor een grotere segregatie."

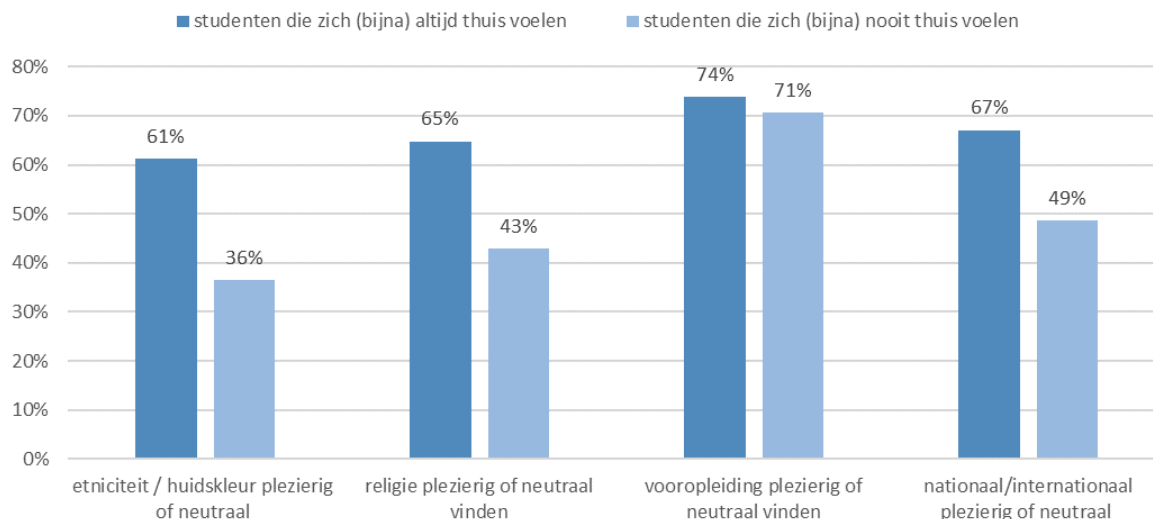
Een aantal VU-studenten kijkt ook kritischer naar zichzelf als het gaat om ideeën die ze hebben over groepsvorming onder islamitische studenten op de VU enerzijds en anderzijds hun eigen bereidheid –of het gebrek daaraan– zich te verdiepen in de "ander":

"Aan de ene kant, jammer. Bijvoorbeeld wanneer het gaat om moslims denk ik dat ze inderdaad een afgezonderde groep vormen t.o.v. de rest van de populatie. Aan de andere kant denk ik dat bovenstaande ook voor een groot gedeelte komt door niet-moslims c.q. de niet-religieuze populatie meer in het algemeen. In hoeverre zijn die bereid iets te begrijpen van de islam dan wel religie in het algemeen? [...] Meer begrip van wederzijdse denkbeelden is ook goed om te weten waar ieder staat bij maatschappelijke vraagstukken."

2.3 Groepsvorming en belonging

De beeldvorming omtrent groepsvorming op de VU leeft sterk onder alle studenten op de VU. Sommige studenten ervaren het als meer onplezierig en storend dan anderen, maar hoe verhoudt groepsvorming zich tot thuisgevoelens? Wat we weten is dat studenten die aangeven zich meer thuis te voelen op de VU, groepsvorming op basis van bijvoorbeeld religie minder vervelend vinden dan studenten die zich niet thuis voelen op de VU (zie figuur 2.9).

Figuur 2.9
Groepsvorming plezierig of neutraal onder studenten die zich (bijna) altijd of nooit thuis voelen op de VU

Bron: Belonging@VU 2019

We zien dit ook terug bij andere vormen van groepsvorming. Studenten die zich (bijna) altijd thuis voelen vinden de groepsvorming op basis van etniciteit en/of huidskleur 25 procentpunten meer plezierig of neutraal dan studenten die zich (bijna) nooit thuis voelen op de VU en op basis van nationaal / internationaal is dat 18 procentpunten meer. Bij vooropleiding lijkt dit niet op te gaan.

Een positief thuisgevoel op de VU kan mogelijk functioneren als een buffer in situaties waar studenten zich onzeker of buitengesloten voelen.

3. Uitsluiting en discriminatie

In hoofdstuk 2 over groepsvorming kwam onder andere naar voren dat respondenten van de 'Belonging@VU'-survey zich niet per se storen aan groepsvorming op de VU an sich, maar wel wanneer dit leidt tot uitsluiting of discriminatie. In het volgende hoofdstuk borduren we verder op deze thema's door de uitkomsten uit de survey met betrekking tot uitsluiting en discriminatie uiteen te zetten. Hierover werden vragen gesteld als:

- 'Ik zie praktijken die ik uitsluitend of discriminerend vind voor mijzelf of voor anderen';
- 'Er worden grapjes gemaakt waar ik me ongemakkelijk bij voel';
- 'Ik heb het gevoel dat ik stereotypen moet ontkrachten';
- 'Ik voel me weleens ongemakkelijk in de omgang met medestudenten die anders zijn dan ik qua achtergrond, cultuur of levensstijl';
- 'Ik voel mij ongemakkelijk onder de heersende gedragsnormen';
- 'Ik observeer of ondervindt uitsluiting of discriminatie door
 - studenten tijdens onderwijssituaties;
 - door studenten buiten onderwijssituaties;
 - door docenten'.

Studenten konden ook hier antwoord geven op een 4-punts schaal van 1 (bijna) nooit tot 4 (bijna) altijd. Daarnaast is gemeten in hoeverre respondenten het eens waren met een aantal stellingen omtrent het melden van discriminatie en het serieus genomen worden door de VU, zoals:

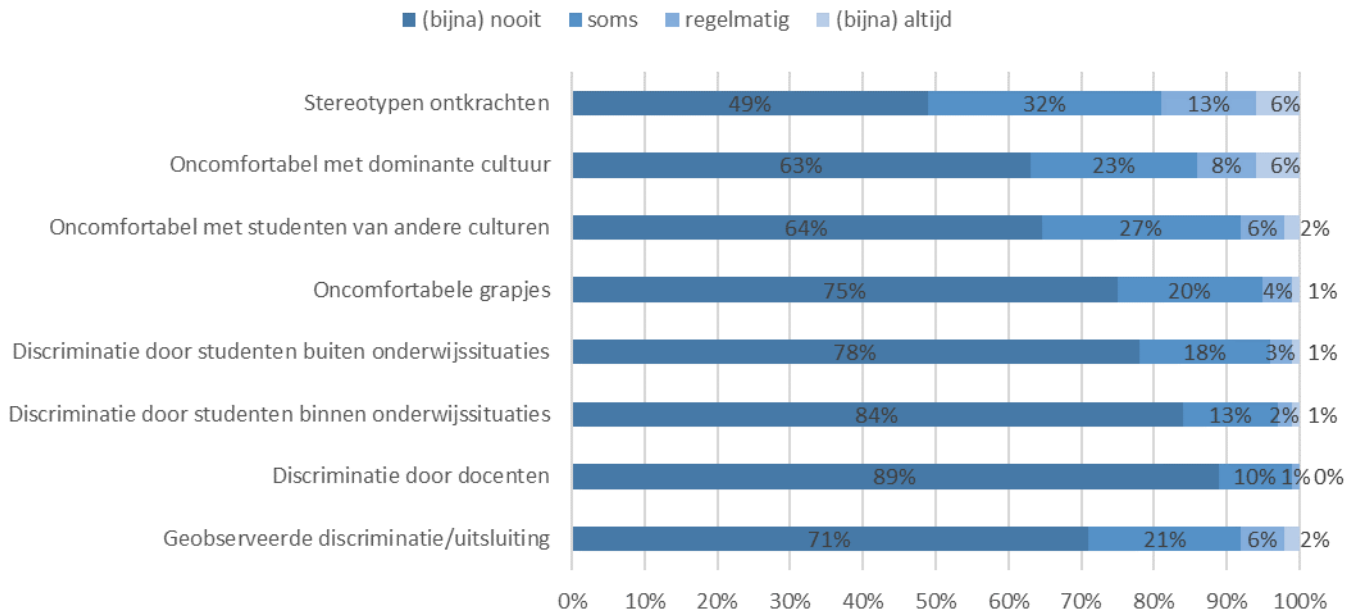
- 'Wanneer ik melding zou maken van uitsluiting en/of discriminatie aan de VU, denk ik dat ik serieus genomen zou worden';
- 'Wanneer ik discriminatie zou ervaren aan de VU, zou ik me wenden tot een vertrouwenspersoon';
- 'Wanneer ik voorvallen van uitsluiting en/of discriminatie aan de VU zou aankaarten, zou er iets aan gedaan worden'.

Respondenten konden hier kiezen uit een 5-punts schaal: (1) zeer oneens, (2) oneens, (3) niet eens/niet oneens, (4) eens, (5) zeer eens.

3.1 (Geen) Uitsluiting en discriminatie op de VU

Van de studenten die de survey hebben ingevuld, geeft 84 procent aan (bijna) nooit gediscrimineerd te zijn door studenten binnen onderwijssituaties en 89 procent van de studenten geeft aan (bijna) nooit gediscrimineerd te zijn door docenten (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1
Discriminatie of uitsluiting

Bron: Belonging@VU 2019

In de open antwoorden lichten de respondenten hun positieve ervaringen ook toe:

"Ik voel me volledig thuis op de VU binnen mijn studie. Ik vind dat er weinig tot geen discriminatie plaatsvindt (in het WN gebouw)."

"Ik vind de VU een enorm groot voorbeeld wat betreft diversiteit. Zelf heb ik nog nooit te maken gehad met etnisch profileren, maar ik heb het idee dat dit ook niet speelt op de VU. Daar ben ik erg trots op! Ik heb het idee dat iedereen hier een kans krijgt en dat niemand wordt bevooroordeeld, gediscrimineerd of benadeeld vanwege zijn etniciteit, geaardheid of wat dan ook! Keep up the good work!!!"

Het is zeer positief dat VU-studenten weinig uitsluiting of discriminatie ervaren of observeren. En hoewel uitsluiting en discriminatie kunnen plaatsvinden op basis van allerlei identiteitskenmerken, is het wel belangrijk op te merken bij bovenstaande citaten, dat het om studenten zonder migratieachtergrond gaat en die beiden aangeven heteroseksueel te zijn. Dit betekent niet dat zij geen discriminatie of uitsluiting kunnen ervaren, maar het zet de citaten wel in een duidelijker kader.

Daarnaast weten we uit verschillende onderzoeken dat openlijke vormen van discriminatie en uitsluiting niet vaak (meer) voorkomen²⁸. In plaats daarvan ondervinden mensen discriminatie of uitsluiting op een meer 'subtiële' manier. Deze subtiële vormen van discriminatie en uitsluiting leiden niet per se tot subtiële ervaringen. Maar belangrijker nog, ze leiden er wel toe dat mensen hun ervaringen niet gemakkelijk aanmerken als 'discriminatie', omdat het lastig is 'subtiële' vormen van discriminatie en uitsluiting te herkennen en te benoemen.

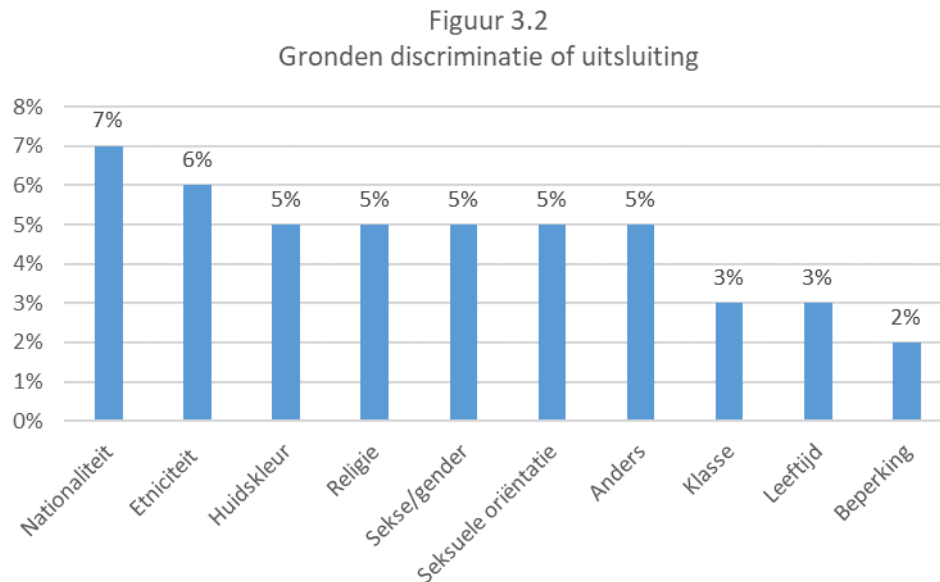
Gezien het feit dat het lastig is om discriminatie en uitsluiting te benoemen, en gezien de ernst van de gevolgen voor VU-studenten die discriminatie en uitsluiting ervaren of observeren, vinden we het van belang in dit hoofdstuk uitvoerig aandacht te besteden aan VU-studenten die hebben aangegeven wel discriminatie of uitsluiting te hebben ervaren of geobserveerd aan de VU. Meer dan een vijfde van de VU-studenten ervaart of observeert namelijk soms discriminatie of uitsluiting bij zichzelf of bij anderen. Daarnaast geeft de helft van de VU-studenten aan soms,

²⁸ Zie onder andere: Deitch, E. A., Barsky, A., Butz, R. M., Chan, S., Brief, A. P., & Bradley, J. C. (2003). Subtle yet significant: The existence and impact of everyday racial discrimination in the workplace. *Human Relations*, 56(11), 1299-1324 en Zick, A., Pettigrew, T. F., & Wagner, U. (2008). Ethnic prejudice and discrimination in Europe. *Journal of Social Issues*, 64(2), 233-251.

regelmatig of (bijna) altijd stereotypen te moeten ontkrachten. Tot slot voelt een derde van de VU-studenten zich oncomfortabel met de heersende gedragsnormen op de VU of met studenten die anders zijn qua achtergrond, cultuur of levensstijl.

3.2 Op welke grond ervaren studenten uitsluiting en/of discriminatie

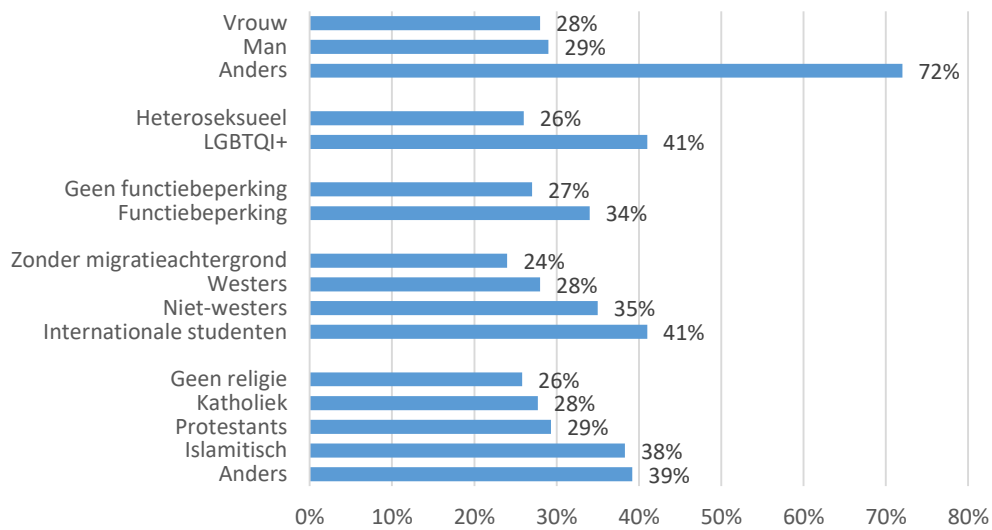
Studenten geven verschillende gronden van discriminatie en/of uitsluiting aan (zie figuur 3.2). Nationaliteit wordt het vaakst (zeven procent) genoemd als grond voor discriminatie of uitsluiting van VU-studenten.

Bron: Belonging@VU 2019

In figuur 3.3 zijn de respondenten onderverdeeld in verschillende persoonlijke kenmerken en hier valt tevens op dat een nationaliteit een rol speelt in discriminatie en uitsluiting. 41 procent van de internationale studenten geeft aan discriminatie te ervaren of te observeren, 17 procentpunten vaker dan studenten zonder migratieachtergrond (zie figuur 3.5). In dit figuur valt tevens op dat niet-normatieve groepen studenten vaker discriminatie of uitsluiting observeren of ervaren dan normatieve groepen studenten. In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de verschillende studenten die discriminatie of uitsluiting ervaren of observeren op de VU.

Figuur 3.3
Ik ervaar of observeer discriminatie of uitsluiting
(soms, regelmatig of (bijna) altijd)

Bron: 'Belonging@VU' 2019

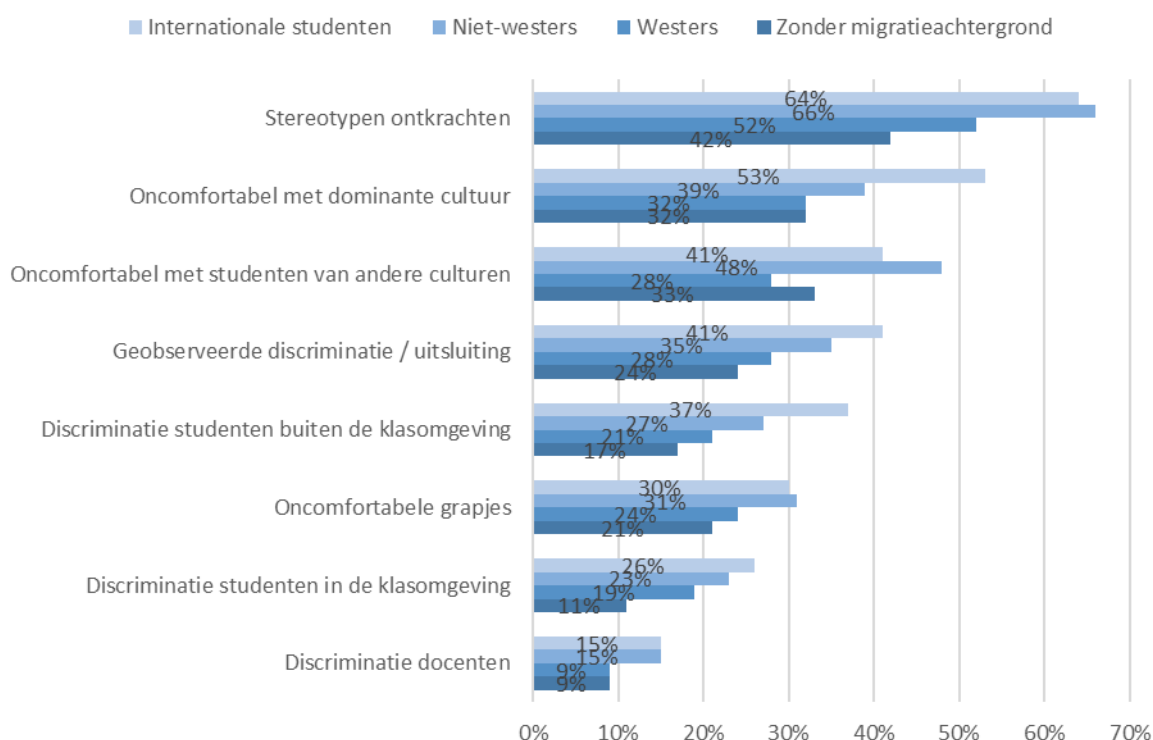
Discriminatie of uitsluiting op grond van nationaliteit

Net als bij groepsvorming in het vorige hoofdstuk, lijken internationale studenten op de VU dus het meest kwetsbaar te zijn als het gaat om het ondervinden of observeren van uitsluiting en discriminatie. Daarnaast toont een aantal internationale VU-studenten zich ook bewust van het doorgaans 'subtiel' karakter van de ervaren discriminatie:

"The level of discrimination is significant and starts from the fact you are not native (Dutch). Of course it is not direct but I can see it and feel it every day."

Bovendien geeft meer dan de helft van de internationale VU-studenten aan dat zij stereotypen moeten ontkrachten en oncomfortabel zijn met de dominante cultuur op de VU (zie figuur 3.4).

Figuur 3.4
Discriminatie of uitsluiting
(soms, regelmatig of (bijna) altijd)

Bron: Belonging@VU 2019

In de open antwoorden geven internationale studenten voorbeelden van uitsluiting.

“This group formation between the national students and the international students is a typical problem that has been addressed by the international students multiple times, and they feel the exclusion especially when the national students insist to speak in Dutch in the student group chat (where all students of the program are included) or during the class (when they ask questions or answer to the professor). The problem has been raised many times but nothing has been done so far.”

Uit bovenstaand citaat wordt duidelijk hoe diep sommige vormen van uitsluiting zitten, dat zelfs het meermaals aankaarten ervan geen effect sorteert. En daarnaast wordt ook duidelijk hoe belangrijk de rol van taal is binnen een internationale opleiding en binnen de VU als geheel.

Taal is een thema dat herhaaldelijk in de open antwoorden terugkomt als grond waarop internationale VU-studenten zich uitgesloten of gediscrimineerd voelen. Aan de ene kant zijn er ook VU-studenten die zich uitgesloten of gediscrimineerd voelen, omdat zij niet altijd Nederlands kunnen of mogen praten, maar verplicht zijn tot Engels.

“Ik mag soms geen gebruik maken van de Nederlandse taal.”

Deze gespleten positie aangaande taal vormt een discussie die breder gevoerd wordt binnen de academische wereld en is dus niet uniek voor de VU. Echter, wat duidelijk naar voren komt is dat taal bij uitstek kan fungeren als grond voor gevoelens van uitsluiting en discriminatie onder verschillende VU-studenten.

Discriminatie of uitsluiting op grond van etniciteit

Naast de internationale studenten geeft ook een derde van de studenten met een niet-westerse migratieachtergrond aan dat zij discriminatie en/of uitsluiting ondervinden of observeren. Uitsluiting of discriminatie gebeurt in de meeste gevallen door docenten en studenten buiten de eigen klasomgeving.

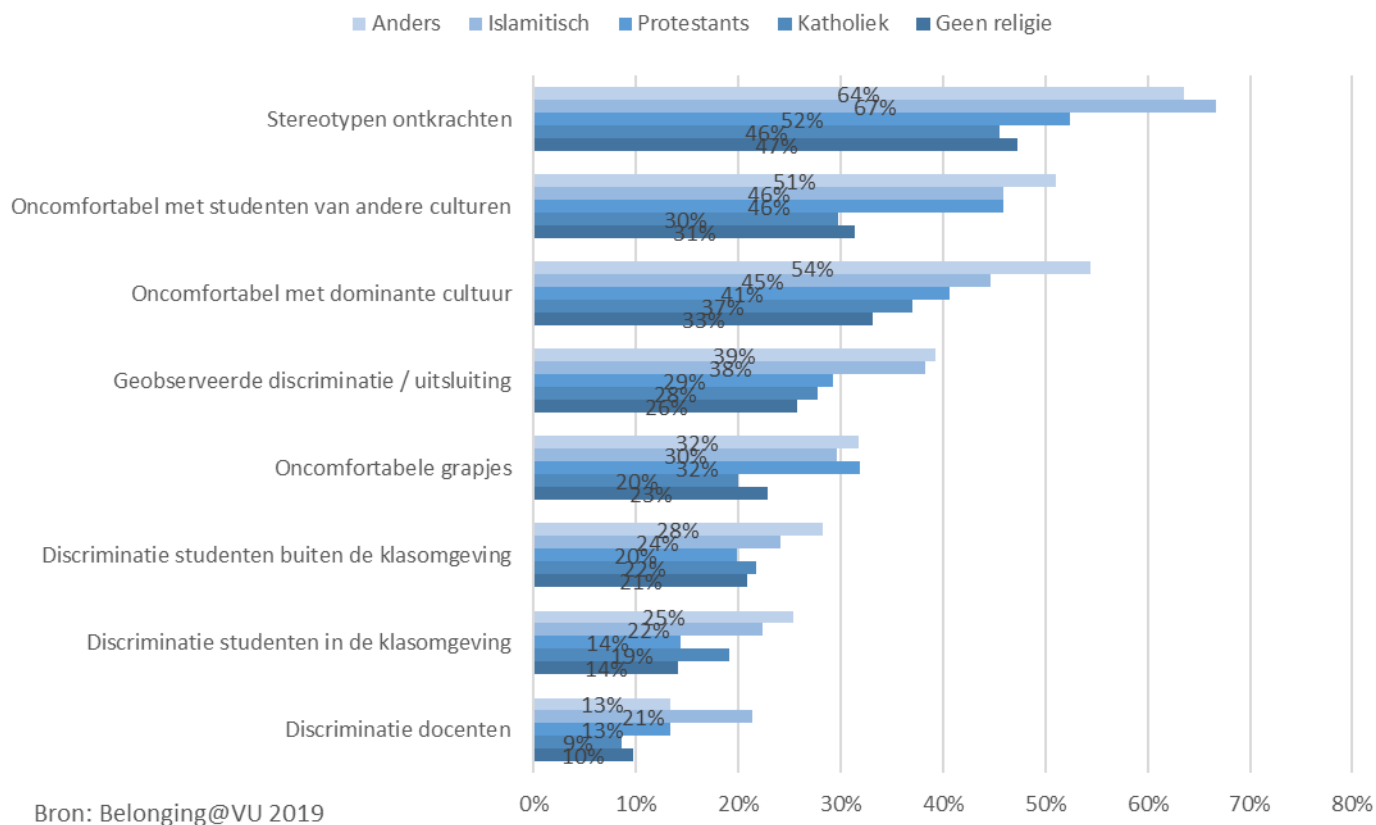
“Ik merk dat autochtoonse studenten allochtoonse studenten vaker benaderen met stereotypische gedachten (dus vooroordelen) dan dat het andersom gebeurt. Dit vind ik echt jammer. Dat ik een Turk ben betekent niet dat ik Erdogan aanhang. Dat ik een moslim ben betekent niet dat ik een hoofddoek moet dragen, aangezien er stromingen binnenin de Islam bestaan. En zo kan ik nog meer voorbeelden opnoemen. Het is ook jammer dat sommige docenten je middenin een gesprek onderbreken, omdat zij zo graag willen weten wat je afkomst nou precies is. Dan denk ik: maar dit doen wij toch niet bij jullie?”

Meer nog dan de internationale studenten of de studenten met een westerse migratieachtergrond, ervaren VU-studenten met een niet-westerse migratieachtergrond dat zij stereotypen moeten ontkrachten (66 procent). Ook VU-studenten met een westerse migratieachtergrond geven 10 procentpunten vaker aan stereotypen te moeten ontkrachten ten opzichte van VU-studenten zonder migratieachtergrond.

Discriminatie of uitsluiting op grond van religie of politieke voorkeur

Figuur 3.2 op bladzijde 37 laat zien dat vijf procent van de studenten uitsluiting of discriminatie ondervindt op grond van religie. Onder de studenten die aangeven dat religie grond is voor hun uitsluiting of discriminatie, vinden we zowel christelijke als islamitische studenten (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5
Discriminatie of uitsluiting
(soms, regelmatig of (bijna) altijd)

Hierover zeggen studenten het volgende:

“Ten diepste is de VU een christelijke universiteit, ik merk hier helaas vrij weinig van. Vaak wordt de mening van christenen gezien als achterhaald, niet realistisch en soms zelfs discriminerend. Het beeld wat er soms geschetst wordt van christenen, is totaal niet waar. Dit doet mij pijn!”

"I don't feel discriminated against, but I do sometimes feel that the study outings with the association are a bit limited. For example, they would usually go out to strange places or for alcoholic drinks [...]"

"Buitenlandse jongeren trekken elkaar sneller aan, net als Nederlandse jongeren. Misschien komt dit ook doordat veel Nederlandse jongeren aangesloten zitten bij een studentenvereniging waar veel alcohol wordt gedronken met borrels, en deze buitenlandse jongeren zich hier niet in kunnen vinden doordat zij geen alcohol mogen drinken van hun religie."

Een deel van de uitsluiting en discriminatie die VU-studenten met een religieuze achtergrond ervaren, komt voort uit de spanningen die zij gewaar worden rondom het idee van 'ruimte voor diversiteit' en hun eigen overtuigingen. Zo kan er een spanning zijn als het gaat om ruimte voor LGBTQ+ en religie. Maar ook andere, meer conservatieve ideeën die VU-studenten met een religieuze achtergrond kunnen hebben, staan soms op gespannen voet met de heersende, veelal seculiere normen en de daaruit voortvloeiende ideeën over diversiteit en de waarde van minderheidsposities. Het komt voor deze religieuze VU-studenten erop neer dat zij een spanning voelen tussen hun minderheidspositie en wat geaccepteerd wordt als het gaat om 'anders' zijn.

Deze spanning komt ook in de open antwoorden naar voren onder een kleine minderheid van 19 respondenten die op basis van hun politieke voorkeur of mening uitsluiting of discriminatie ervaren op de VU:

"Ik ben een westerse heteroseksuele man die economisch rechts georiënteerd is. Ik word vaak weggezet als racist, kapitalist of seksist zonder onderbouwing enkel omdat ik een man ben, westers, blank en hetero. Er is geen argumentatie, enkel dat ik geprivilegieerd ben [...]"

"Politieke voorkeur. Je durft niet te zeggen dat je niet op een van de linkse partijen stemt, want dan wordt je buitengesloten. De vraagstelling in dit onderzoek onderstreept dit!"

Deze en andere citaten omschrijven situaties waarin studenten het gevoel hebben te worden uitgesloten of gediscrimineerd op grond van hun politieke voorkeur. Dit zeggen overigens studenten die dit zelf hebben ervaren, als ook medestudenten die een soortgelijke situatie bij anderen hebben gezien. Dit zorgt ervoor dat studenten bepaalde onderwerpen niet meer bespreken en hun mening voor zich houden, om te voorkomen dat ze uitgelachen of uitgesloten worden. Deze situaties doen zich voor met medestudenten, maar tevens bij docenten. Respondenten vertellen bijvoorbeeld in de open antwoorden dat zij bij het schrijven van een paper minder snel een onderwerp kiezen waarin hun politieke voorkeur in doorschemert, wanneer zij het idee hebben dat de docent het daar niet mee eens is om hun beoordeling niet te beïnvloeden.

Discriminatie of uitsluiting op grond van gender

Uit de bovenstaande figuren 3.2 en 3.3 komt ook uitsluiting op grond van sekse of gender naar voren. Hierin zien we bijvoorbeeld dat respondenten die zichzelf als 'anders' of non-binair kenmerken, in vergelijking met mannelijke en vrouwelijke studenten, het meest (72 procent) discriminatie of uitsluiting ervaren of observeren. Hoewel deze groep studenten uit een klein aantal bestaat in de survey (N=21) geven deze cijfers een indicatie van hun uiteenlopende ervaringen met uitsluiting en/of discriminatie binnen de VU:

"Er lijkt op de VU geen ruimte te zijn voor studenten die zich buiten de hokjes man/vrouw begeven. Dit is zichtbaar in het curriculum en er is een gebrek aan genderneutrale toiletten."

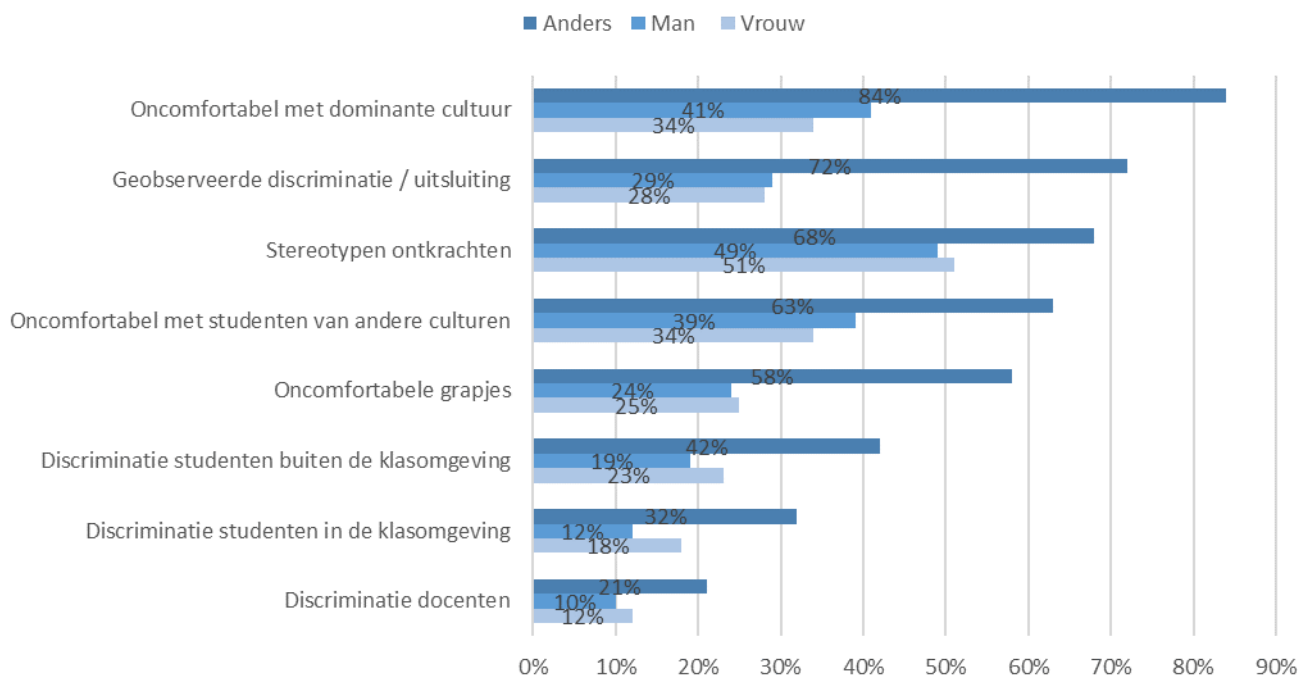
"Ik mag niet bestaan op de VU en dit komt in alle opzichten terug: het curriculum, de voorzieningen (wcs etc), de manier waarop er met mij wordt omgegaan in de les (voornamelijk werkgroepen maar ook als ik docenten benader in hoorcolleges)."

Bijna driekwart van deze groep studenten geeft aan discriminatie en/of uitsluiting te ervaren of te zien bij anderen (72 procent). Dat is 43 procent vaker dan bijvoorbeeld mannelijke VU-studenten. Van deze non-binaire groep studenten geeft 84 procent aan zich oncomfortabel te voelen met de dominante cultuur.

Alhoewel uit figuur 3.3 het verschil tussen de mannelijke (29 procent) en vrouwelijke (28 procent) studenten met betrekking tot ervaringen met uitsluiting niet zo groot is, laat figuur 3.6 wel een genderverschil zien. Vrouwen voelen zich bijvoorbeeld vaker dan mannen uitgesloten of gediscrimineerd voelen door docenten (25 procent versus 19 procent), maar ook vaker dan mannen door studenten in de klasomgeving (18 procent versus 12 procent). Onderstaand citaat omschrijft dit:

"Ik heb meerder malen gediscrimineerd mee gemaakt als vrouw. Mij is door een docent verteld dat meer vrouwen die in de zorg werken, slecht is voor de maatschappelijke vorming. Wanneer ik voor mij zelf opkwam, ben ik meerdere malen door de docent geïntimideerd en zijn kamertje eruit gegooid. Ik heb ook meegemaakt dat een blanke man in dezelfde situatie voorrang heeft gekregen terwijl de situatie identiek was."

Figuur 3.6
Discriminatie of uitsluiting
(soms, regelmatig of (bijna) altijd)

Bron: Belonging@VU 2019

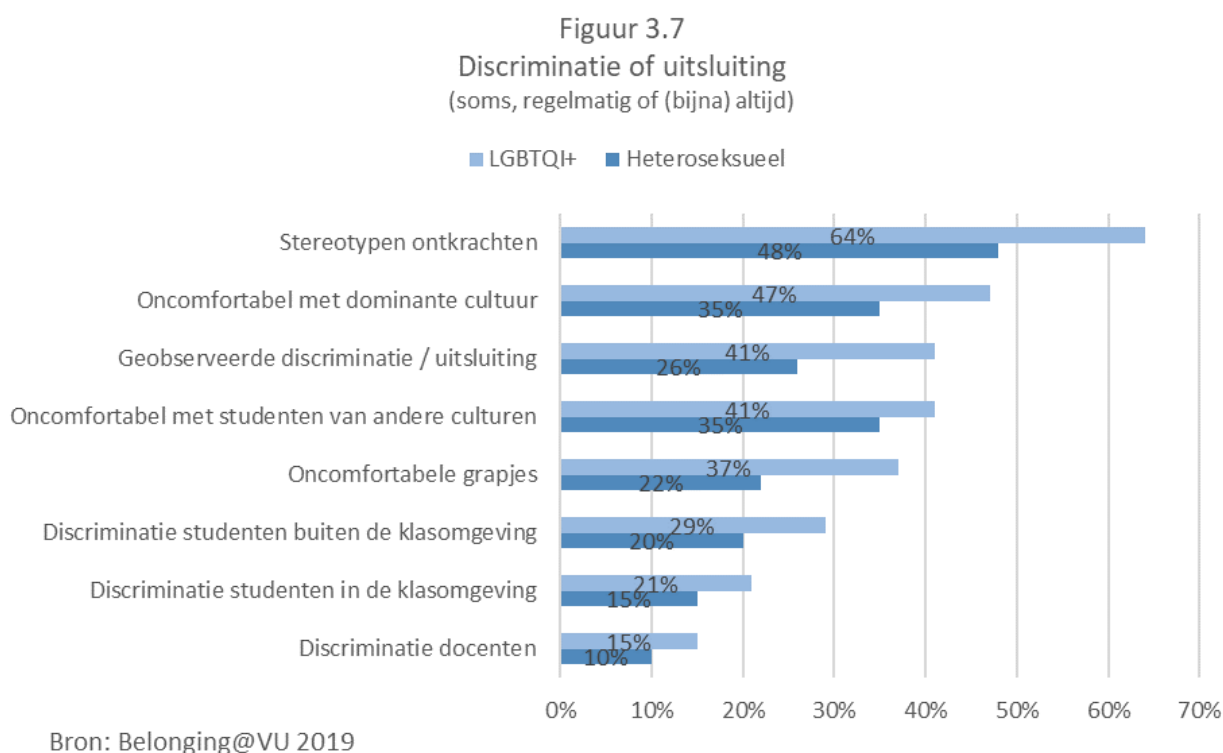
Desalniettemin zien we ook dat mannelijke respondenten bij een paar stellingen hoger scoren dan de vrouwelijke respondenten. De mannelijke studenten geven bijvoorbeeld vaker dan de vrouwelijke studenten aan dat zij oncomfortabel zijn met de dominante cultuur of met studenten van andere culturen. Opvallend is dat tevens de mannelijke respondenten één procentpunt vaker dan vrouwelijke respondenten discriminatie en/of uitsluiting observeren, maar dat tegelijkertijd de vrouwelijke respondenten juist vaker dan de mannen discriminatie observeren of ervaren bij studenten binnen en buiten de klasomgeving en bij docenten.

Studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie

Een andere groep die significant meer discriminatie of uitsluiting ervaart of observeert, zijn VU-studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie. Soms is er sprake van onbewuste uitsluitingsmechanismen, zoals onderstaand citaat laat zien:

"Ik voel me niet gediscrimineerd, maar omdat veel van de meisjes van mijn studie hetero zijn en erg veel over hun vriendjes e.d. praten voel ik me soms niet echt volledig op mijn gemak. Zeker als ze ervan uitgaan dat ik zelf hetero ben en daar opmerkingen over maken, waarop ik expliciet moet uitleggen dat ik op vrouwen val, wat soms ongemakkelijk is."

VU-studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie ervaren tevens vaker (zie hiervoor figuur 3.7) dan heteroseksuele VU-studenten discriminatie of uitsluiting binnen en buiten de klasomgeving (41 procent versus 26 procent), en zij hebben vaker te maken met oncomfortabele grapjes en het moeten ontkrachten van stereotypen (64 procent versus 48 procent).

In de open antwoorden doen deze studenten hun verhaal hierover:

“Ik heb verschillende vervelende interacties gehad met medestudenten die zich, in de veronderstelling dat ik hun mening zou delen, zeer negatief uitten over homosexualiteit. Bovendien vind ik dat acceptatie op de universiteit minder zichtbaar is sinds het homonetwerk van de VU is opgeheven. Ik heb van organisatoren begrepen dat hun deelname aan VU-brede evenementen niet altijd zonder meer op prijs werd gesteld.”

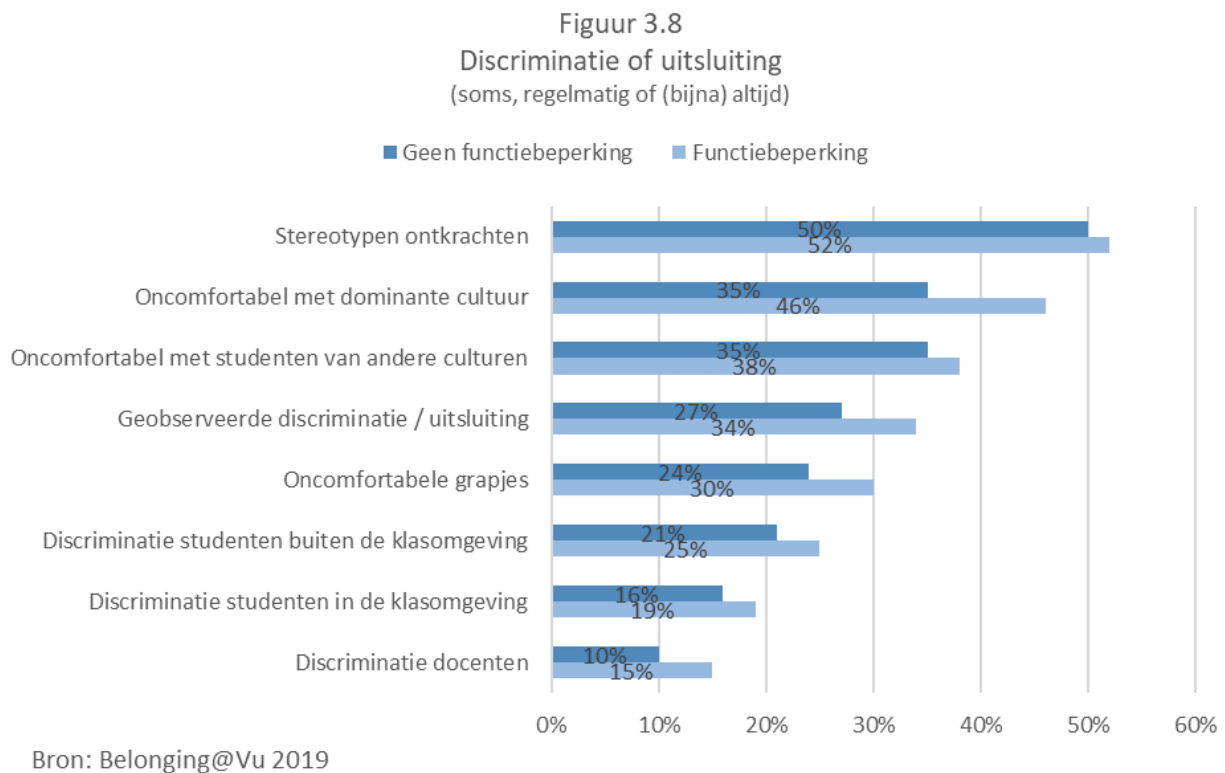
“Sometimes I feel excluded because I do not know of any other LGBT students. VU Pride has just been created about a month ago and I joined immediately in order to meet other LGBT students. I hope that as it grows, I will be able to meet other like-minded students so that I will not feel excluded anymore”

De citaten laten verschillende situaties van uitsluiting en discriminatie zien. Studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie ervaren uitsluiting of discriminatie zowel in dagelijkse gesprekken en in omgang met medestudenten, maar ook door een gebrek aan bepaalde evenementen, belangengroepen of door de manier waarop ze zich wel of niet gerepresenteerd voelen in voorbeelden die in het onderwijs gebruikt worden. Tevens beschrijven de studenten dat zij nog niet het gevoel hebben volledig geaccepteerd te zijn. Dit versterkt hun gevoel van uitsluiting.

Studenten met een functiebeperking of ziekte

Respondenten met een beperking scoren hoger op het gebied van ervaren of geobserveerde uitsluiting en discriminatie dan VU-studenten zonder beperking (34 procent versus 27 procent), zo blijkt uit figuur 3.8. Bovendien

geven studenten met een functiebeperking 11 procentpunten vaker aan zich oncomfortabel te voelen met de dominante cultuur op de VU ten opzichte van studenten zonder functiebeperking.

Net als bij VU-studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie kunnen docenten zorgen voor gevoelens van uitsluiting en discriminatie door het gebruik van stereotype voorbeelden over ziekten of aandoeningen, of door er zelfs misplaatste grappen over te maken:

“Ik heb ooit ervaren dat 1 van mijn docenten grappjes ging maken over Diabetes, een ziekte die ik zelf heb, en andere aandoeningen die bij dit vak behandeld werden. Ik heb hem hierop aangesproken via e-mail, hij heeft hier nooit op gereageerd. Dit vind ik bijzonder kwalijk.”

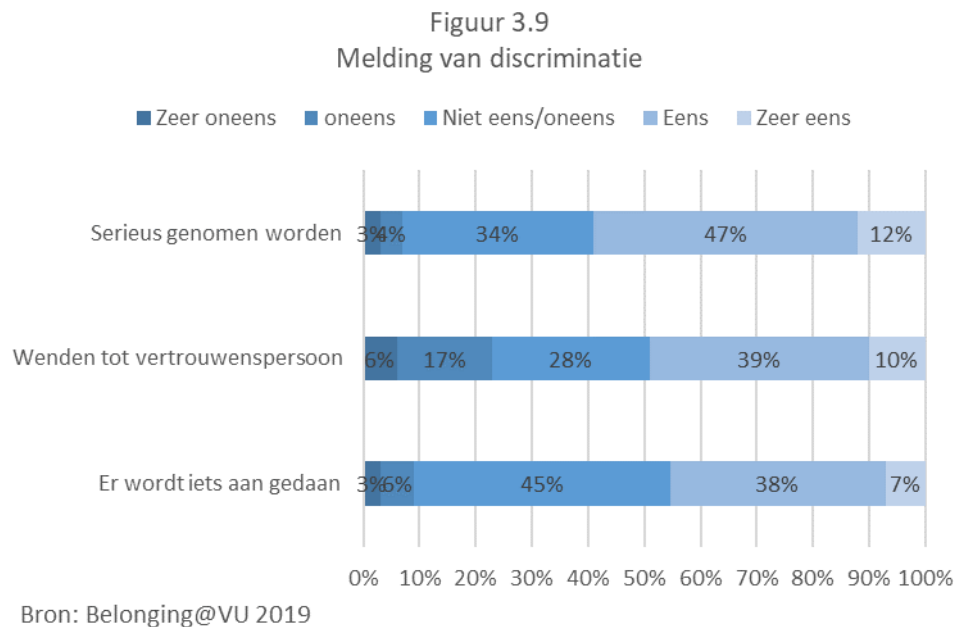
Nog afgezien van het feit dat bovenstaande VU-student zich terecht uitgesloten of gediscrimineerd voelt door de docent, geeft het citaat ook aan hoe belangrijk het is te reageren wanneer iemand de moeite neemt een ander aan te spreken op zijn/haar gedrag. Het gaat hierbij om bewustwording van het feit dat sommige VU-studenten meer of minder zichtbaar functiebeperkingen hebben die allereerst aandacht en daarnaast ook begrip verdienen:

“[...] Het voelt voor mij vaak of ik als chronisch ziek persoon er niet bij hoor en dat ik niet goed genoeg ben om aan de VU te studeren. Er is geen plek voor ziekte op mijn opleiding en de mentale en fysieke gezondheid van studenten wordt totaal genegeerd door sommige docenten. [...]”

Bovenstaande citaten beschrijven dat studenten met een functiebeperking, aandoening en/of ziekte regelmatig te maken hebben met onbegrip en uitsluiting door zowel medestudenten als docenten. Deze studenten merken dat er over het algemeen weinig rekening met hen wordt gehouden. Dit kan bijvoorbeeld komen doordat medestudenten of docenten niet weten dat iemand een functiebeperking of ziekte heeft, maar dit kenbaar maken is niet altijd gemakkelijk. Studenten die dit wel vertellen, hebben vaak het gevoel dat zij alsnog niet worden begrepen en dat ze niet serieus worden genomen. Mede hierdoor ervaren zij regelmatig een gevoel van uitsluiting of discriminatie.

3.3 Melden van discriminatie

Figuur 3.9 laat zien hoe studenten gescoord hebben op de vragen rondom het melden van discriminatie. Ongeveer de helft van de studenten is er niet van overtuigd dat zij serieus genomen zouden worden wanneer zij melding zouden maken van discriminatie (41 procent), en dat er iets aan de situatie gedaan zou worden (54 procent). Het vinden of aanwenden van een kanaal blijkt lastig: 51 procent weet niet of zij zich tot een vertrouwenspersoon zouden wenden als er sprake zou zijn van discriminatie.

De open vragen laten zien dat studenten inderdaad niet altijd weten waar ze naartoe moeten als ze uitsluiting of discriminatie willen melden. Studenten zeggen hier het volgende over:

“Ja! Bij de vragen over een contactpersoon voor het melden van discriminatie. Het is mij niet duidelijk en ik denk velen niet, waar je terecht kan als je gediscrimineerd bent. Maak dit duidelijk via studietoelators die met studenten praten.”

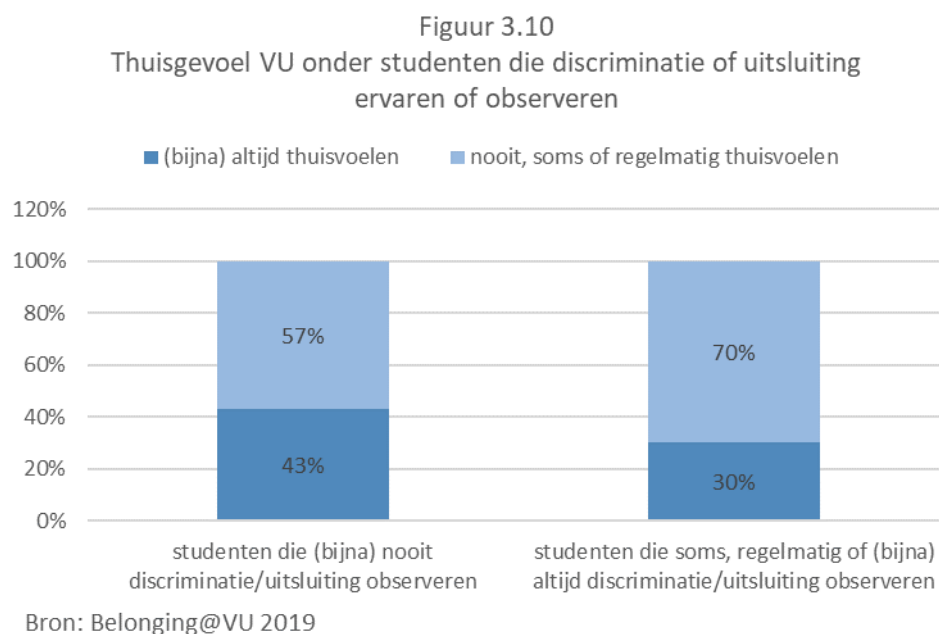
“De VU is prima wat betreft acceptatie, dat zou niet minder of meer moeten zijn in mijn oogpunt. Misschien zou het wel actiever gecommuniceerd moeten worden als mensen discriminatie ervaren, want mij is het onduidelijk waar ik zo'n melding zou moeten doen.”

Bovendien verschillen de scores van het melden van discriminatie tussen groepen studenten. Studenten met een beperking hebben vaker dan studenten zonder functiebeperking de indruk dat bij melding van discriminatie er niets aan wordt gedaan (13 versus 9 procent). Studenten met een niet-westerse migratieachtergrond denken dit ook vaker dan studenten zonder migratieachtergrond (13 versus 8 procent). Islamitische studenten geven vaker aan dat zij niet naar een vertrouwenspersoon zouden gaan bij discriminatie dan studenten zonder religieuze overtuiging (14 versus 9 procent).

3.4 Discriminatie en belonging

Uitsluiting en discriminatie lijken in verband te staan met het gevoel van belonging onder VU-studenten. Zo blijkt uit figuur 3.10 dat van de studenten die praktijken van discriminatie en/of uitsluiting (bijna) nooit zelf ervaren of observeren bij anderen, 43 procent zich (bijna) altijd thuis voelt op de VU. Terwijl van de studenten die soms

discriminatie en/of uitsluiting ervaren of observeren, slechts 30 procent zich (bijna) altijd thuis voelt op de VU. Het percentage voor thuisgevoel op de VU is bijna nul onder studenten die regelmatig of (bijna) altijd uitsluiting of discriminatie ervaren en/of observeren.

Het ervaren of observeren van uitsluiting of discriminatie lijkt dan ook belangrijk te zijn voor de mate waarin VU-studenten belonging ervaren op de VU.

4. Herkenning op de VU

In het eerste hoofdstuk van dit rapport hebben we laten zien dat herkenning – of het gebrek daaraan – in het beeldmateriaal en in medestudenten samenhangt met de mate van thuisgevoel van VU-studenten. Het belang van herkenning diepen we verder uit in dit hoofdstuk. We gaan in op vragen uit de survey waarin studenten konden aangeven wat ze van de mate van etnische diversiteit vinden onder hun docenten en in het curriculum, waarbij de antwoordcategorieën waren: ‘veel te klein’, ‘te klein’, ‘goed’, ‘te groot’ of ‘veel te groot’ is.

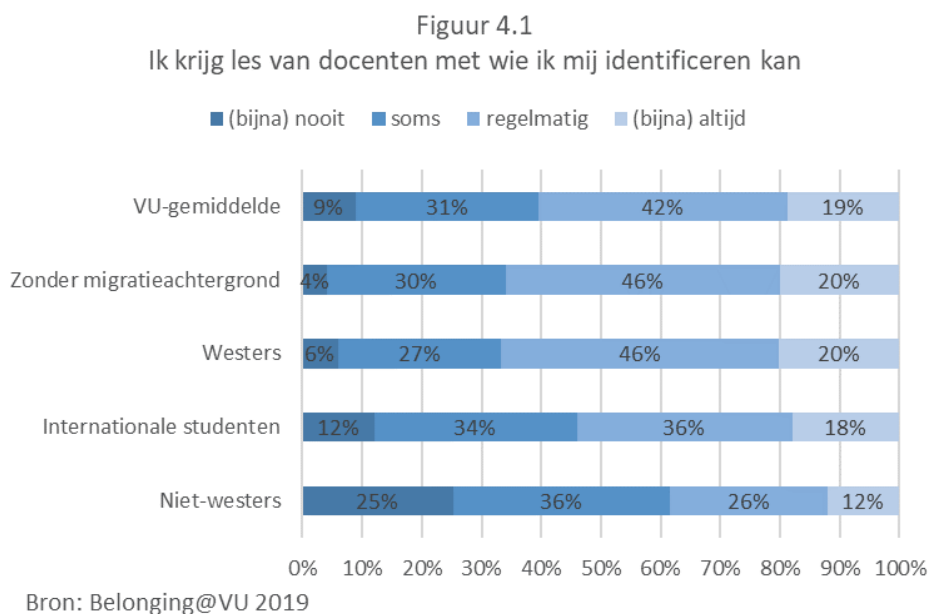
Tevens werden op een 4-punts schaal van 1 ‘(bijna) nooit’ tot 4 ‘(bijna) altijd’ vragen gesteld over de mate waarin studenten zich herkennen in docenten en het curriculum door middel van de volgende stellingen:

- ‘Ik krijg les van docenten met wie ik mij identificeren kan’;
- ‘In de opleiding wordt voldoende aandacht besteed aan verschillende perspectieven op de cursusonderwerpen’;
- ‘De voorbeelden die aangeboden worden in de opleiding representeren in voldoende mate ook perspectieven uit verschillende werelddelen’;
- ‘In de literatuur die wordt aangeboden in mijn opleiding zijn vrouwelijke en mannelijke auteurs voldoende gepresenteerd’.

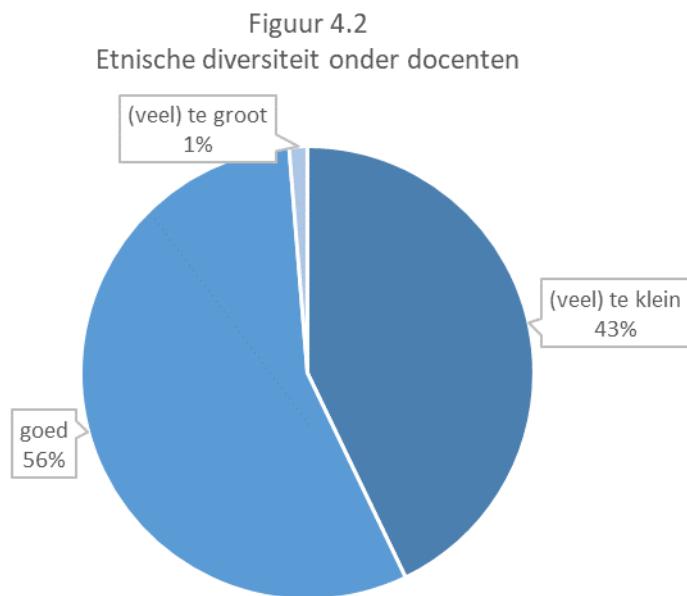
Daarnaast nemen we in dit hoofdstuk mee of VU-studenten de ambitie koesteren om een carrière in de wetenschap te volgen. We hebben hiervoor aan premaster en masterstudenten gevraagd of ze van plan zijn ‘na het behalen van je MA-diploma te solliciteren voor een PhD-plek?’ De vraag kon worden beantwoord met ‘ja’, ‘nee’ of ‘weet ik nog niet’. Tot slot bood de survey ruimte voor open antwoorden en van deze ruimte is rijkelijk gebruik gemaakt.

4.1 Herkenning in docenten en het curriculum

Van de respondenten geeft gemiddeld meer dan de helft (61 procent) aan les te krijgen van docenten met wie ze zich regelmatig of (bijna) altijd kunnen identificeren (zie figuur 4.1). Dit percentage is iets lager wanneer we naar internationale studenten en studenten met een niet-westerse migratieachtergrond kijken, terwijl studenten zonder of met een westerse migratieachtergrond juist vaker dan het VU-gemiddelde aangeven zich te identificeren met docenten.

Tevens vindt meer dan de helft van de VU-studenten dat de mate van etnische diversiteit onder docenten 'goed' is (zie figuur 4.2). Beide figuren bieden dan ook een overwegend positief beeld van VU-studenten die zich kunnen identificeren met hun docenten.

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Tegelijkertijd laat figuur 4.2 ook zien dat 43 procent van de respondenten de mate van etnische diversiteit onder docenten '(veel) te klein' vindt. Bovendien bestaan er aanzienlijke verschillen tussen groepen studenten wanneer we kijken naar wie heeft aangegeven zich (bijna) nooit te kunnen identificeren met docenten (zie figuur 4.1). Zo zeggen VU-studenten zonder migratieachtergrond in vier procent van de gevallen dat ze zich niet kunnen identificeren met docenten van wie ze les krijgen, terwijl dit geldt voor 25 procent van de VU-studenten met een niet-westerse migratieachtergrond. Een student met een niet-westerse migratieachtergrond zegt hier het volgende over:

"Ik waardeer het dat de VU zich actief inzet voor een diverse en inclusieve omgeving en dat is ook zeker te zien aan de posters e.d. Het is alleen jammer dat het docententeam zodanig voldoet aan de dominante standaard (man, blank/westers) dat ik nog nooit een docent gezien heb die mij representeert (vrouwelijk & zwart+Aziatisch etc)."

Ook internationale studenten tonen zich kritisch over het gebrek aan etnische diversiteit onder docenten:

"[...] I wish the VU was more diverse, especially the professors. All of the non-white people I see working at the VU are either cleaning, serving food, etc... My education would be very much enriched by having more non-white professors."

"Ethnic diversity is now a buzzword for big institutions to use in order to show that they are adapting to change, yet change has to happen first within the institution - the staff, teachers, professors are representing this university and so for my programme does not reflect the wants and desires of the international students, we want professors we can relate to, who are viable representations of different people groups"

Uit bovenstaande citaten komt naar voren dat identificatie met docenten voor deze VU-studenten niet vanzelfsprekend is, maar dat het wel gewenst is omdat het kan zorgen voor een verrijkende leerervaring. Daarnaast

weten we dat rolmodellen in het onderwijs belangrijk zijn²⁹ opdat studenten zichzelf kunnen herkennen en zich kunnen indenken dat ook zij op een dag als docent voor een collegezaal kunnen staan:

“[...] Desondanks dat de studenten een (redelijk) goede afspiegeling van de maatschappij vormen, zie ik dit nog veel te weinig terug in de docenten/hoogleraren en het curriculum. Hierin is het van groot belang om een betere representatie en diverse perspectieven terug te zien. Op het moment dat ik bijv. naar een lezing ging van een zwarte, vrouwelijk, lesbische (!) hoogleraar, ging mijn mond open van verbazing. Ik wist wel dat dit kan op papier, maar pas als je je evenbeeld ziet, dan pas snap je de zin "If you can't see it, you can't be it". Mede daarom hebben we een betere representatie nodig. Nu zit ik er zelf ook over na te denken om ooit hoogleraar te worden [...]"

“Ik kan niet zo veel over de ethische diversiteit onder de docenten zeggen - ik let er weinig op. Echter Dimitris en de docent - oorspronkelijk- uit Iran (naam ben ik even kwijt) gaf me het gevoel dat ik vanwege mijn buitenlandse Nederlands accent tóch aan de VU mag werken (mocht ik dat willen).”

Dat 56 procent van de respondenten de mate van etnische diversiteit onder docenten goed vindt, terwijl 43 procent de mate van diversiteit onder docenten (veel) te klein vindt, duidt op een verdeelde mening onder VU-studenten over dit onderwerp. En waar bovenstaande citaten laten zien waarom studenten meer diversiteit onder docenten wensen, laten andere open antwoorden ook meningen zien van een groep VU-studenten die aangeeft dat de kwaliteit van het onderwijs niet ten koste mag gaan door de nadruk op en aandacht voor diversiteit.

“En de focus ligt te veel op diversiteit ipv kwaliteit van het onderwijs. Diversiteit is er en is normaal. Het hoeft niet altijd maar uitvergroet te worden.”

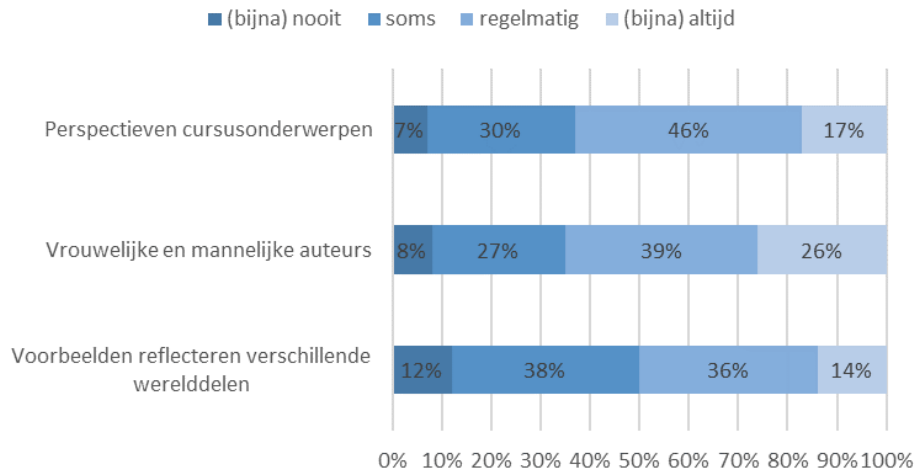
“Het lijkt soms meer om de afkomst of het geslacht van iemand te gaan dan de inhoud. We zouden als het ware de persoon moeten vergeten en alleen maar de stof moeten behandelen (inclusief kritieken erop).”

Deze studenten merken op dat bij het aannemen van docenten, of bij het kiezen van de te behandelen literatuur, niet gekeken moet worden naar waar een persoon of artikel vandaan komt, maar wat voor toegevoegde waarde iemand of iets geeft. Deze antwoorden geven aan dat door veel studenten het nastreven van meer diversiteit nog vaak als oppositioneel aan kwaliteit wordt gezien.

Over het curriculum (de diversiteit met betrekking tot gender, geografie, invalshoek in voorbeelden, literatuur en auteurs) zijn de meningen verdeeld. Terwijl ruim de helft aangeeft dat het curriculum regelmatig of (bijna) altijd in voldoende mate divers is, vindt ongeveer een derde dat dit ‘soms’ het geval is, en een tiende dat dit (bijna) nooit het geval is (zie figuur 4.3).

²⁹ Klaassen, C. (2012). De pedagogische voorbeeldfunctie van de leerkracht. Nijmegen. Vakgroep Sociologie, Radboud Universiteit.

Figuur 4.3
Diversiteit in het curriculum

Bron: Belonging@VU 2019

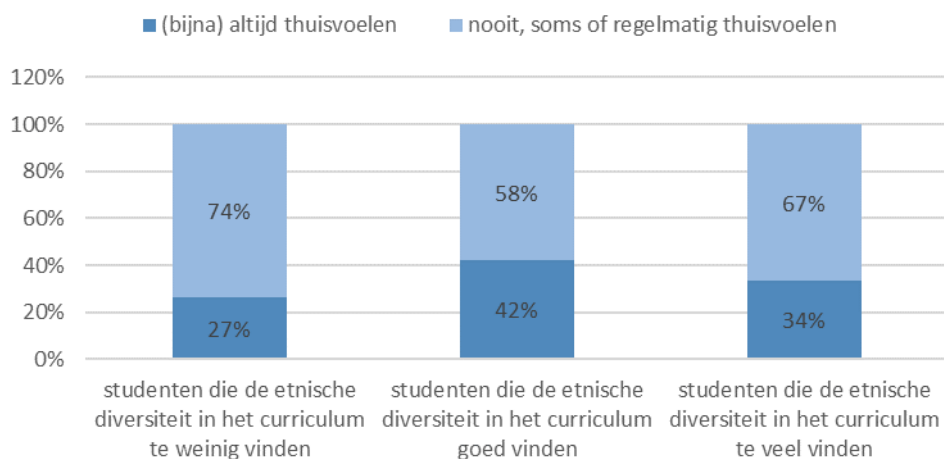
Met name als het gaat om de stellingen ‘In de opleiding wordt voldoende aandacht besteed aan verschillende perspectieven op de cursusonderwerpen’ en ‘In de literatuur die wordt aangeboden in mijn opleiding zijn vrouwelijke en mannelijke auteurs voldoende gerepresenteerd’ geeft een ruime meerderheid van de VU-studenten aan het regelmatig of (bijna) altijd eens te zijn met de stelling.

Toch laat figuur 4.3 ook zien dat een aanzienlijk deel van de VU-studenten het (bijna) nooit of alleen soms eens is met de stellingen. En met name de stelling ‘De voorbeelden die aangeboden worden in de opleiding representeren in voldoende mate ook perspectieven uit verschillende werelddelen’ laat zien dat dit voor de helft van de VU-studenten geldt. Studenten zeggen in de open antwoorden hierover het volgende:

“Een tekort aan diversiteit merk ik vooral in de selectieve bronnen in het curriculum die vaak een westerse bias hebben en geen onderzoek of perspectieven van wetenschappers in andere werelddelen meenemen.”

Bovendien voelen studenten die de etnische diversiteit in het curriculum wel te weinig vinden, zich 15 procentpunten minder thuis dan studenten die de etnische diversiteit in het curriculum goed vinden (zie figuur 4.4).

Figuur 4.4
Thuisgevoel VU onder studenten die de etnische diversiteit in het curriculum te weinig, goed of te veel vinden

Bron: Belonging@VU 2019

5. Studentbetrokkenheid

In voorgaande hoofdstukken kwam de betrokkenheid en participatie van studenten op de VU al een aantal keer aan bod. In dit hoofdstuk gaan we hier wat uitgebreider op in. Studentbetrokkenheid is een belangrijke factor voor het thuisgevoel van studenten in een onderwijsinstelling³⁰. In dit hoofdstuk bespreken we daarom de betrokkenheid van studenten op de VU. Betrokkenheid hebben we gemeten door in de survey te vragen of studenten lid zijn van een vereniging of organisatie binnen of buiten de VU, en of studenten participeren in sociale activiteiten van de opleiding middels de stelling 'Als er een sociale activiteit is van mijn opleiding, neem ik hieraan deel'. Daarnaast is gevraagd naar de omgang tussen respondenten en hun medestudenten middels de volgende stellingen:

- 'Onder medestudenten heb ik het gevoel dat ik erbij hoor';
- 'Onder medestudenten heb ik goede vrienden';
- 'In mijn vrije tijd spreek ik af met medestudenten';
- 'Het is makkelijk om studenten te vinden om mee samen te werken'³¹;
- 'Medestudenten benaderen mij om lesstof of studieopdrachten te bespreken';
- 'Mijn bijdragen tijdens werkgroepen worden serieus genomen door mijn medestudenten';
- 'Als mijn persoonlijke situatie effect heeft op mijn studie, bespreek ik mijn persoonlijke situatie met een medestudent/medestudenten'.

Ten slotte is er, tevens door middel van stellingen, gevraagd naar de omgang tussen respondenten en docenten:

- 'Docenten herkennen mij wanneer ze me tegen komen op de gang';
- 'Mijn bijdragen tijdens werkgroepen/hoorcolleges worden serieus genomen door de docent';
- 'Als ik hulp nodig heb bij een vak, vraag ik deze direct aan de docent';
- 'Als mijn persoonlijke situatie effect heeft op mijn studie, bespreek ik mijn persoonlijke situatie met de docent'.

De stellingen zijn bevraagd met een 4-punts item schaal van 1 (bijna) nooit tot 4 (bijna) altijd.

5.1 De omgang en betrokkenheid met medestudenten

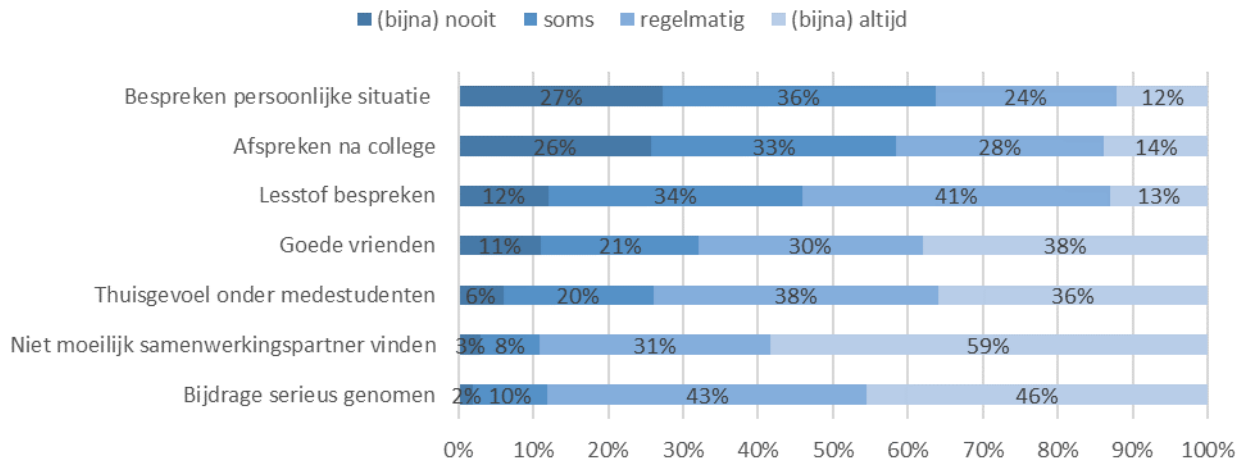
De omgang en betrokkenheid met medestudenten spelen een rol in de mate waarin VU-studenten zich thuis voelen op de VU. Deze omgang met medestudenten kan zowel betrekking hebben op de studie als een meer vriendschappelijke aard hebben (zie figuur 5.1³²).

³⁰ Meeuwisse, M., Severiens, S. E., and Ph Born, M. "Learning environment, interaction, sense of belonging and study success in ethnically diverse student groups." *Research in Higher Education* 51.6 (2010): 528-545.

³¹ Deze stelling is omgepoold. De originele stelling is "Het is moeilijk om studenten te vinden om mee samen te werken".

³² Door afronding op hele getallen ontstaan er kleine percentuele afwijkingen in het totaal.

Figuur 5.1
Studentbetrokkenheid

Bron: Belonging@VU 2019

Met betrekking tot de studie geeft 90 procent van de respondenten aan regelmatig of (bijna) altijd niet moeilijk een samenwerkingspartner te vinden. Daarnaast geeft 89 procent van de VU-studenten aan dat hun bijdrage tijdens werkgroepen serieus wordt genomen door medestudenten. Het bespreken van lesstof gebeurt in mindere mate, maar alsnog geeft meer dan de helft (54 procent) van de VU-studenten aan regelmatig of (bijna) altijd te worden benaderd voor het bespreken van lesstof.

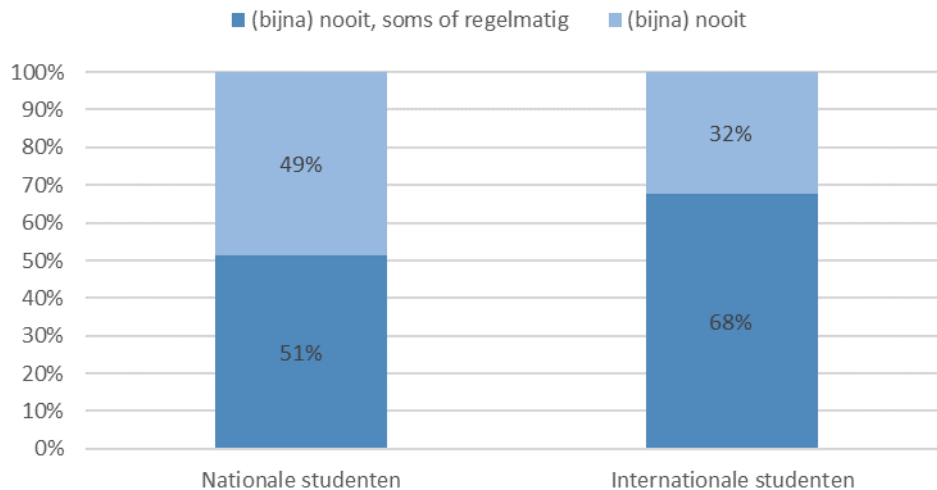
Met name het positieve beeld over het niet moeilijk vinden van een samenwerkingspartner is belangrijk omdat samenwerking voor VU-studenten regelmatig vereist is tijdens projecten en groepsopdrachten. En hoewel de meeste studenten niet moeilijk een samenwerkingspartner kunnen vinden, moeten we dit positieve beeld wel bijstellen wanneer we kijken naar de internationale studenten. Want met name voor deze studenten is het niet altijd gemakkelijk een samenwerkingspartner te vinden:

"I choose Amsterdam as the city I wanted to live because I love that it is so diverse. I was disappointed that many of my classmates in my introduction to Java course seemed to be unwilling to interact with me / assist me in the homework assignments / collaborate with me on the homework assignments and I did feel like that was because I was a foreigner and they already had a group of friends"

"[...] ook heb ik ervaringen van (Nederlandse) studenten gehoord m.b.t. samenwerking met Aziatische studenten, en vanwege het grote cultuurverschil in groepswerk en hiërarchie, verliep dit niet erg soepel waardoor deze Nederlandse studenten het samenwerken met Aziatische studenten nu liever voorkomen [...]"

Wanneer we specifieker kijken naar internationale studenten moeten we ook bij de stelling 'Bijdrage serieus genomen' het positieve beeld nuanceren (zie figuur 5.2). Zo geven internationale respondenten, ten opzichte van nationale respondenten, 13 procentpunten minder vaak aan dat hun bijdrage tijdens werkgroepen (bijna) altijd serieus wordt genomen door medestudenten.

Figuur 5.2
Mijn bijdrage wordt serieus genomen door medestudenten

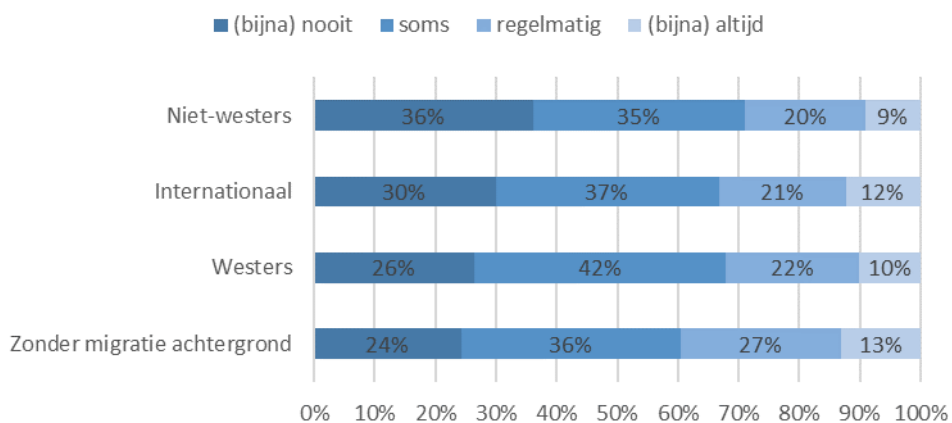

Bron: Belonging@VU 2019

De nuances die de ervaringen van internationale studenten geven aan het positieve beeld van studentbetrokkenheid met betrekking tot de studie, zien we in bredere zin terugkomen wanneer we kijken naar de studentbetrokkenheid van een meer vriendschappelijke aard. Een kwart (26 procent) van de studenten in de survey geeft bijvoorbeeld aan dat afspreken na college (bijna) nooit gebeurt. Bovendien, zelfs wanneer hun persoonlijke situatie van invloed is op hun studie, bespreekt alsnog 27 procent van de VU-studenten dit (bijna) nooit met medestudenten.

Wanneer we kijken naar de verschillende persoonskenmerken, zijn hierin duidelijke verschillen te zien tussen groepen VU-studenten. Zo bespreken studenten met een niet-westerse migratieachtergrond 12 procentpunten vaker (bijna) nooit over hun persoonlijke situatie ten opzichte van studenten zonder migratieachtergrond (zie figuur 5.3).

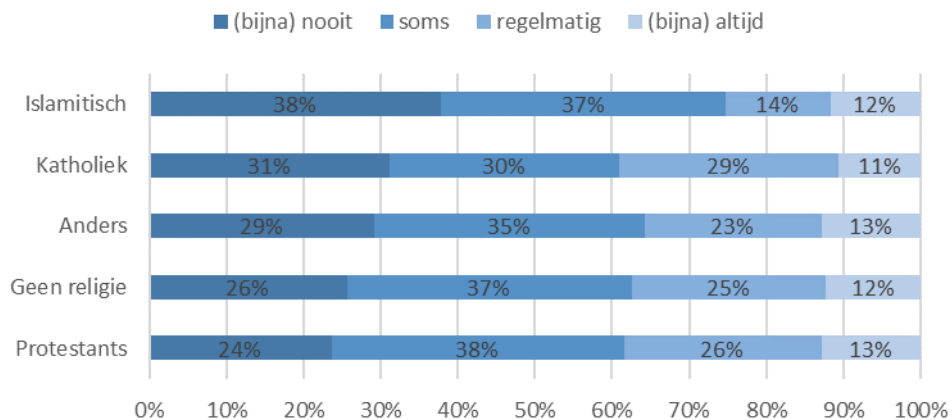
Figuur 5.3
Als mijn persoonlijke situatie effect heeft op mijn studie,
bespreek ik mijn persoonlijke situatie met een
medestudent/medestudenten

Bron: Belonging@VU 2019

Onder religieuze groepen bespreken islamitische VU-studenten het minst vaak met medestudenten hun persoonlijke situatie wanneer dit effect heeft op hun studie (zie figuur 5.4).

Figuur 5.4
Als mijn persoonlijke situatie effect heeft op mijn studie,
bespreek ik mijn persoonlijke situatie met een
medestudent/medestudenten

Bron: Belonging@VU 2019

Ook bij non-binaire studenten zien we dat er minder gedeeld wordt met medestudenten. Deze groep studenten is klein in de survey en daarom zijn de resultaten indicatief. Maar wat we zien is dat non-binaire VU-studenten op alle thema's over omgang en betrokkenheid met medestudenten het laagst scoren, en dan met name op thuisgevoel, het afspreken na college en het bespreken van de persoonlijke situatie.

Studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte laten in de survey geen grote verschillen zien ten opzichte van studenten zonder functiebeperking, aandoening of ziekte als het gaat om het bespreken van hun persoonlijke situatie met medestudenten wanneer dat hun studie beïnvloedt, of dat ze minder vaak afspreken met medestudenten in hun vrije tijd. Maar wat wel in de open antwoorden terugkomt, is dat het voor deze VU-studenten een uitdaging kan zijn om met medestudenten in contact te komen en vriendschappen te sluiten:

“Mijn visuele beperking zorgt dat ik altijd vooraan in de collegezaal zit, moeite heb met het herkennen van studiegenoten en daardoor niet zo sociaal ben als ik wellicht zou kunnen. [...]”

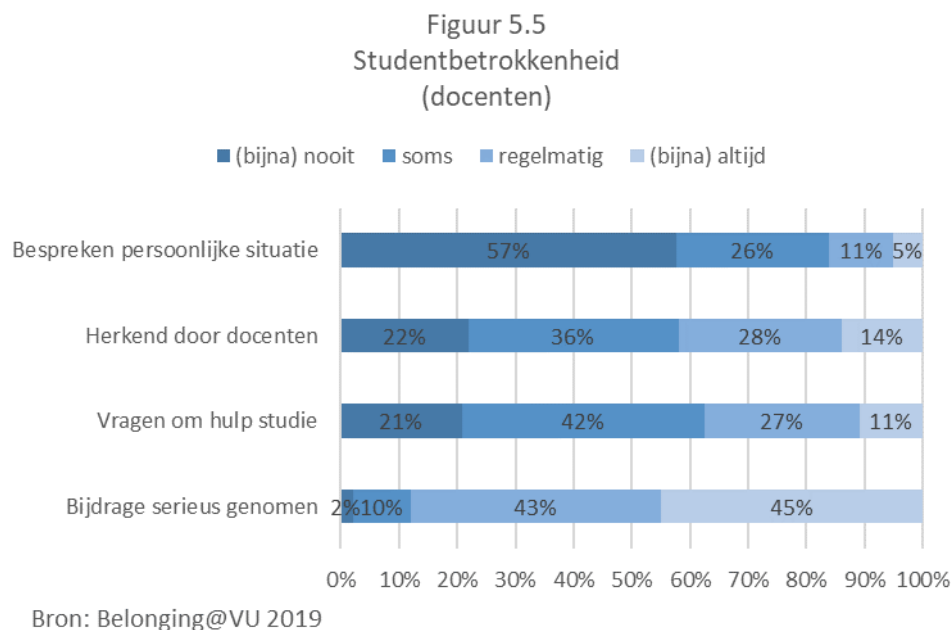
Daarnaast ervaren VU-studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte onbegrip van medestudenten:

“Het zou fijn zijn als er iets meer bewustwording of aandacht is voor minder fysiek-gerelateerde functiebeperkingen, zoals mijn ADD. Vaak moet ik aan docenten of medestudenten uitleggen wat dit inhoudt, en dit wordt afwisselend serieus genomen of goed of minder goed begrepen – terwijl het voor mij sterk van invloed is op mijn dagelijkse leven en mijn studie.”

Het is schrijnend dat studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte – die in vergelijking met andere groepen VU-studenten vaker over hun persoonlijke situatie vertellen aan medestudenten en docenten – zich dikwijls niet serieus genomen voelen. Dit en andere zaken zorgen ervoor dat studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte zich niet altijd thuis voelen op de VU, minder vaak weinig goede vrienden onder medestudenten hebben en ook minder vaak afspreken na college.

5.2 De omgang en betrokkenheid met docenten

In het voorgaande citaat wordt de rol van docenten in één adem genoemd met die van medestudenten. We gaan hieronder verder door op de omgang en betrokkenheid van studenten met docenten. Uit de stellingen over docenten in de survey hebben we vier thema's afgeleid die in figuur 5.5 staan uitgesplitst.

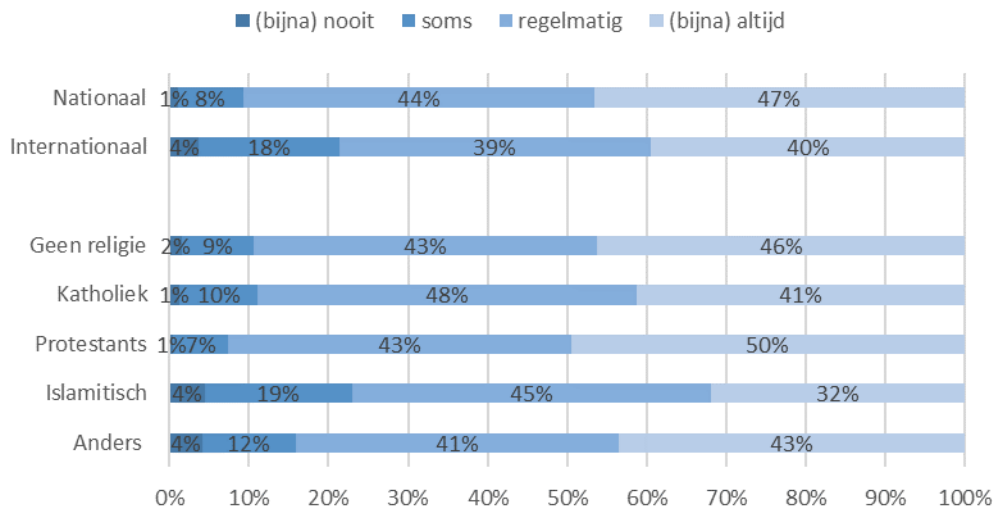
Uit de figuur komt naar voren dat 42 procent van de studenten aangeeft regelmatig of (bijna) altijd herkend te worden door docenten en 38 procent vraagt regelmatig of (bijna) altijd studiehulp aan de docent indien dit nodig is. Bovendien geeft slechts 12 procent van de studenten aan soms of (bijna) nooit het gevoel te hebben dat zijn of haar bijdrage serieus genomen wordt. De meeste studenten hebben dan ook overwegend positieve ervaringen als het gaat om de omgang en betrokkenheid met docenten. In de open antwoorden zeggen studenten het volgende hierover:

“Ik heb altijd goed contact gehad met docenten, die zijn zeer begripvol als het een of het ander speelt.”

“Docenten zijn altijd bereid te helpen en zijn makkelijk toenaderbaar.”

Hoewel studenten over het algemeen het gevoel hebben dat hun bijdrage serieus genomen wordt door docenten, zijn er wel verschillen tussen groepen studenten. Islamitische studenten bijvoorbeeld geven het minst vaak aan dat ze het gevoel hebben dat hun bijdrage (bijna) altijd serieus genomen wordt door docenten tijdens werkgroepen of hoorcolleges (zie figuur 5.6). Terwijl protestantse studenten juist het vaakst aangeven (bijna) altijd serieus genomen te worden door docenten. Bovendien voelen internationale studenten zich ook minder vaak serieus genomen door docenten ten opzichte van nationale studenten.

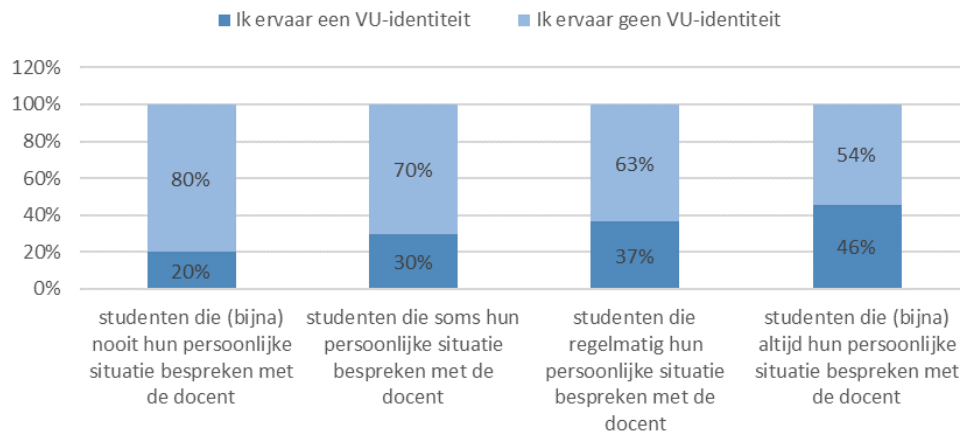
Figuur 5.6
Mijn bijdragen tijdens de werkgroepen/hoorcolleges worden
serieus genomen door de docent

Bron: Belonging@VU 2019

Ruim de helft van de studenten (57 procent) geeft aan (bijna) nooit zijn of haar persoonlijke situatie te bespreken met docenten als dat effect heeft op de studie (zie figuur 5.5). Figuur 5.7 laat bovendien zien dat studenten die (bijna) nooit hun persoonlijke situatie bespreken met docenten, 16 procent minder vaak een VU-identiteit ervaren dan studenten die (bijna) altijd hun persoonlijke situatie bespreken. Slechts vijf procent bespreekt, indien er effect is op de studie (bijna) altijd hun persoonlijke situatie met docenten.

Figuur 5.7
VU-identiteit onder studenten die hun persoonlijke situatie bespreken
met de docent

Bron: Belonging@VU 2019

Uit de open antwoorden blijkt dat studenten het als demotiverend kunnen ervaren wanneer zij het idee hebben dat hun stem niet gehoord wordt en dat zij niet als persoon gezien worden:

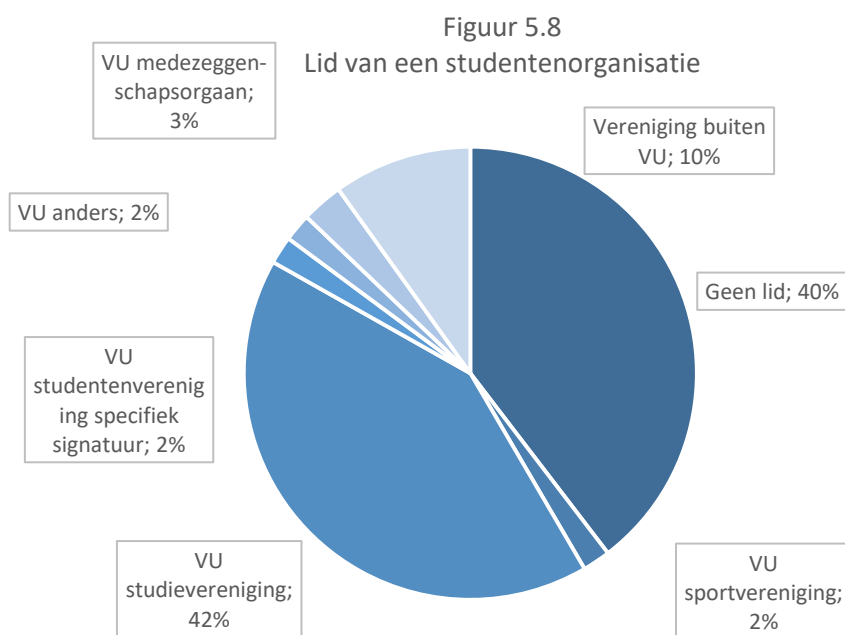
“De VU is een grote universiteit met grote opleidingen. Als student voel je je vaak slechts een nummer. Docenten kennen je niet persoonlijk en er zijn geen mentoren of studieadviseurs. De sfeer is heel erg schools – kritische noten van studenten worden niet gewaardeerd. Onderzoekers zijn druk en je moet dankbaar zijn dat ze je überhaupt les geven.”

“Bepaalde levensovertuigingen, politieke stromingen zijn soms overdreven zwaar aanwezig onder docenten. [...] Als een docent het antwoord al bepaald heeft, waarom zouden we dan antwoord geven. Het is saai en laat ook niet veel ruimte voor andere meningen van mijn medestudenten. Discussies blijven hierdoor vaak stil in de klas, dat is jammer.”

Voor sommige studenten is het gebrek aan persoonlijk contact dat zij ervaren demotiverend. Zij voelen zich een nummer. Dit is ook het geval wanneer ze tijdens de les niet voldoende vrijheid ervaren om hun mening te geven en kritisch te zijn, wanneer de docent zijn/haar eigen politieke voorkeur of levensbeschouwing laat doorschemeren en mede hierdoor geen veilige plek creëert waar iedereen zijn eigen mening mag geven. Dit is van invloed op de betrokkenheid die studenten met hun docenten ervaren.

5.3 Participatie in studentenorganisaties en sociale activiteiten

De betrokkenheid van VU-studenten blijkt ook in belangrijke mate beïnvloed te worden door hun participatie in studentenorganisaties en sociale activiteiten op de VU. Zo kunnen VU-studenten van verschillende studentenorganisaties lid worden. In het studiejaar 2019-2020 waren er 48 studie- of studentenverenigingen (studentenorganisaties) aanwezig op de VU³³. De helft van de respondenten is lid van een studentenorganisatie of van een VU-medezeggenschapsorgaan (zie figuur 5.8³⁴). Studentenorganisaties omvatten verenigingen met zowel een specifieke signatuur, zoals religie, etniciteit of seksuele diversiteit, als verenigingen voor uiteenlopende studies en vrijetijdsbesteding; van sport tot het koor, van de opleiding Rechten tot Wiskunde.

Bron: 'Belonging@VU' 2019

De medezeggenschapsorganen, zoals de Facultaire Studentenraden (FSR) en de Universitaire Studentenraad (USR), bieden VU-studenten een platform om mee te praten en beslissen over het onderwijs op de VU. Drie procent van de studenten heeft in de survey aangegeven hier onderdeel van te zijn. Ten slotte is 10 procent van de respondenten lid van een organisatie of vereniging buiten de VU.

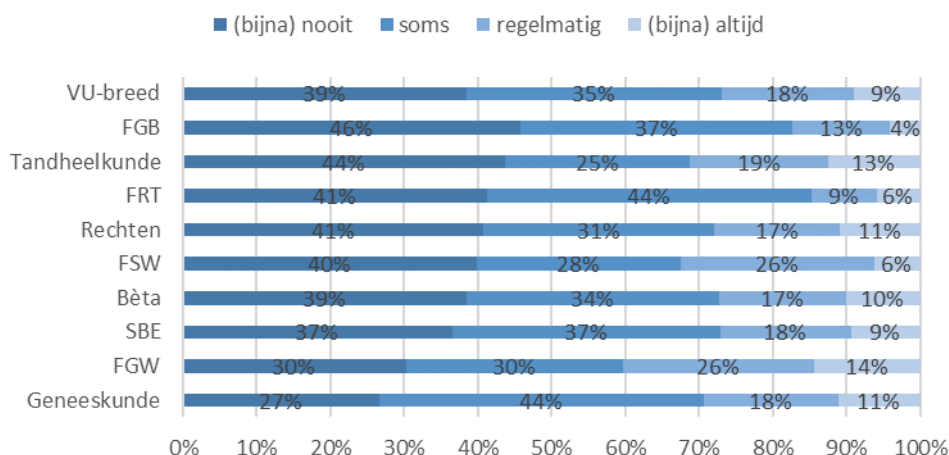
Naast de aanwezigheid van studentenorganisaties, worden op de VU regelmatig activiteiten en evenementen georganiseerd, zowel VU-breed als per opleiding of faculteit. Uit de survey blijkt dat 39 procent van de respondenten

³³ Vrije Universiteit. (z.j.). Erkende studentenorganisaties. Geraadpleegd van: <https://www.vu.nl/nl/over-de-vu/contact-routebeschrijving/adressen-en-telefoonnummers/studentenorganisaties/erkende-verenigingen/index.aspx>

³⁴ Drie procent van deze studenten is lid van twee of meerdere VU-verenigingen.

(bijna) nooit deelneemt aan sociale activiteiten van hun opleiding (zie figuur 5.9). In het hoofdstuk Belonging hebben we laten zien dat VU-studenten die (bijna) altijd deelnemen aan activiteiten en evenementen van de eigen opleiding, 37 procent vaker een VU-identiteit ervaren ten opzichte van studenten die (bijna) nooit deelnemen.

Figuur 5.9
Als er een sociale activiteit is van mijn opleiding, neem ik hieraan deel

Bron: Belonging@VU 2019

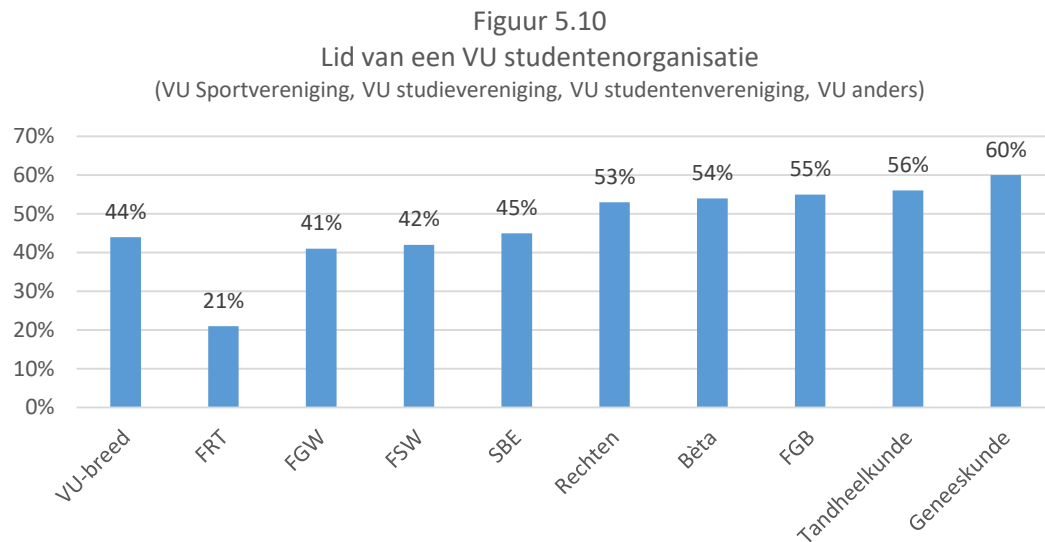
VU-studenten leggen dit verband tussen hun deelname en hun VU-identiteit (of het gebrek daaraan) zelf ook in de open antwoorden:

“Ik kan me denk ik wel voorstellen dat iemand een ‘VU-identiteit’ ervaart, maar dat ik hiervoor te weinig aan activiteiten buiten mijn studie heb meegedaan (ik denk in ieder geval dat dat de grootste reden is).”

Overigens verschillen de percentages per faculteit. FGB-studenten geven zeven procentpunten vaker aan (bijna) nooit deel te nemen in vergelijking met studenten VU-breed, terwijl dit percentage bij Geneeskunde juist 12 procentpunten lager ligt ten opzichte van het VU-gemiddelde. De opleidingen en faculteiten lijken dan ook een rol te spelen bij het deelnemen van studenten aan sociale activiteiten.

Deze rol van de verschillende opleidingen en faculteiten zien we ook terug bij deelname aan studentenorganisaties. Zo zijn van de verschillende VU-faculteiten Geneeskundestudenten het vaakst lid van een VU-studentenorganisatie (zie figuur 5.10). Studenten aan de faculteit Religie en Theologie (FRT) zijn het minst vaak lid van een VU-studentenorganisatie.³⁵

³⁵ In de survey is het aantal FRT-studenten 34. De steekproef is drie procent betreft dus een foutmarge van 16 procent. De resultaten zijn dus indicatief.

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Wie zijn lid van een VU-studentenorganisatie?

Andere kenmerken dan faculteit of opleiding spelen een rol bij de keuze om betrokken te zijn bij VU-studentenorganisaties (zie tabel 5.1).

Tabel 5.1 *Lid VU-studentenorganisatie / Medezeggenschapsorgaan in percentages*

Lid van	Opleiding		Geslacht			Seksuele oriëntatie		Beperking		Opleiding ouders		Migratiestatus				Religie				
	BA	MA	M	V	A	H	A	N	J	HO	gHO	ZM	NW	W	Int	N	Kath	Prot	Isl	A
VU-studentenorg.	67	31	48	49	38	47	55	48	52	50	47	53	52	44	30	50	49	45	43	47
Medezeggenschapsorgaan	1	2	2	2	0	2	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1	1	3	2	1

Bron: 'Belonging@VU' 2019,

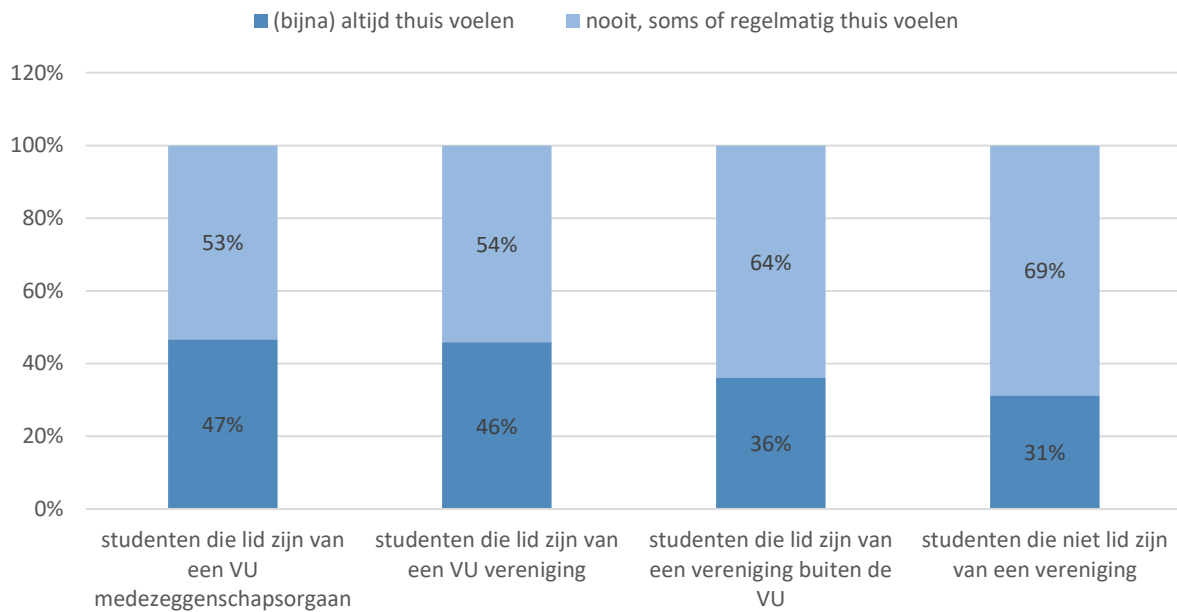
M = Man, V = Vrouw, A = Anders, H = Heteroseksueel, N = Nee, J = Ja, HO = Hoger Onderwijs, gHO = Geen Hoger Onderwijs, ZM = Zonder migratie achtergrond, NW = Niet-Westers, W = Westers, Int = Internationaal, Kath = Katholiek, Prot = Protestants, Isl = Islamitisch

Allereerst valt op dat bachelorstudenten twee keer vaker lid zijn van een VU-studentenorganisatie dan masterstudenten. Verder geven non-binaire studenten aan, hoewel hun aantal in de survey laag is (N=21), minder vaak lid te zijn van een VU-studentenorganisatie dan andere groepen studenten. Verder valt op dat er weinig verschillen zijn in deelname van mannen en vrouwen aan een studentenorganisatie binnen de VU. Tevens zien we dat studenten met een niet-normatieve seksuele oriëntatie percentueel vaker lid zijn van een VU-studentenorganisatie (55 procent) ten opzichte van heteroseksueel georiënteerde studenten (47 procent). Ten slotte valt op dat internationale studenten en studenten met een westerse migratieachtergrond minder vaak lid zijn van een studentenorganisatie en dat islamitische en protestantse studenten minder vaak lid zijn van een VU-studentenorganisatie dan katholieke studenten of studenten die zichzelf niet rekenen tot een levensbeschouwelijke richting.

5.4 Studentbetrokkenheid en belonging

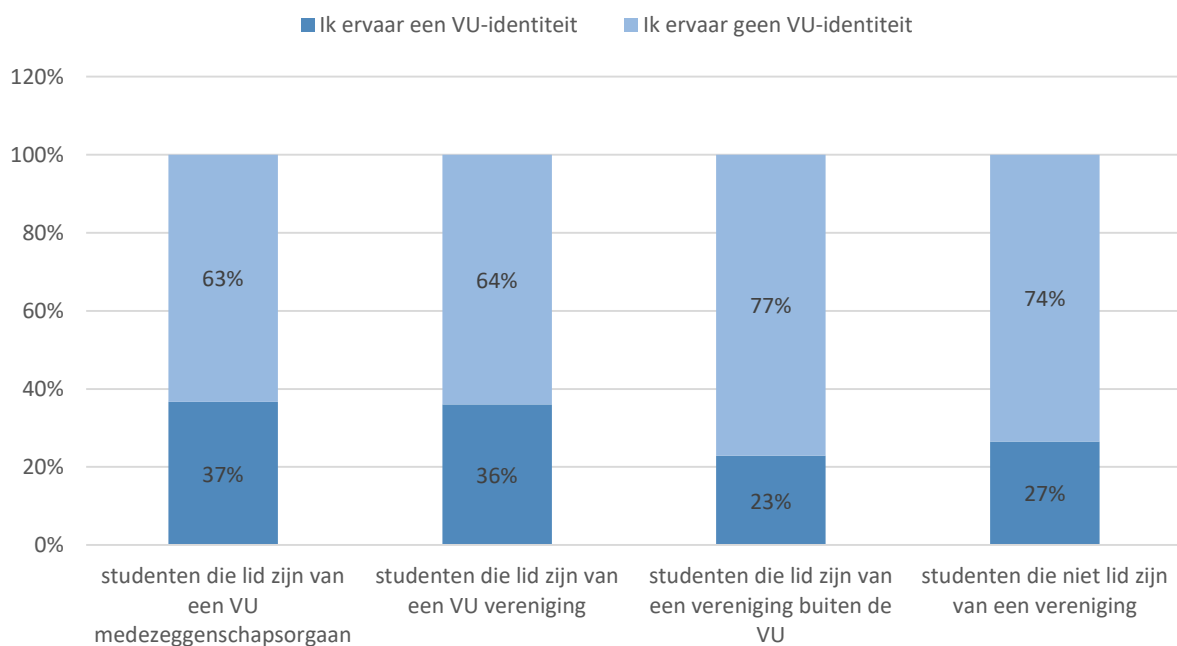
In het hoofdstuk Belonging wordt reeds gewezen op het verband tussen lidmaatschap van en participatie in studentenorganisaties enerzijds en thuisgevoelens en een gedeelde VU-identiteit anderzijds. Dit zien we terug in figuren 5.11 en 5.12.

Figuur 5.11
Thuisgevoel VU onder studenten die lid zijn van een studentenorganisatie

Bron: 'Belonging@VU' 2019

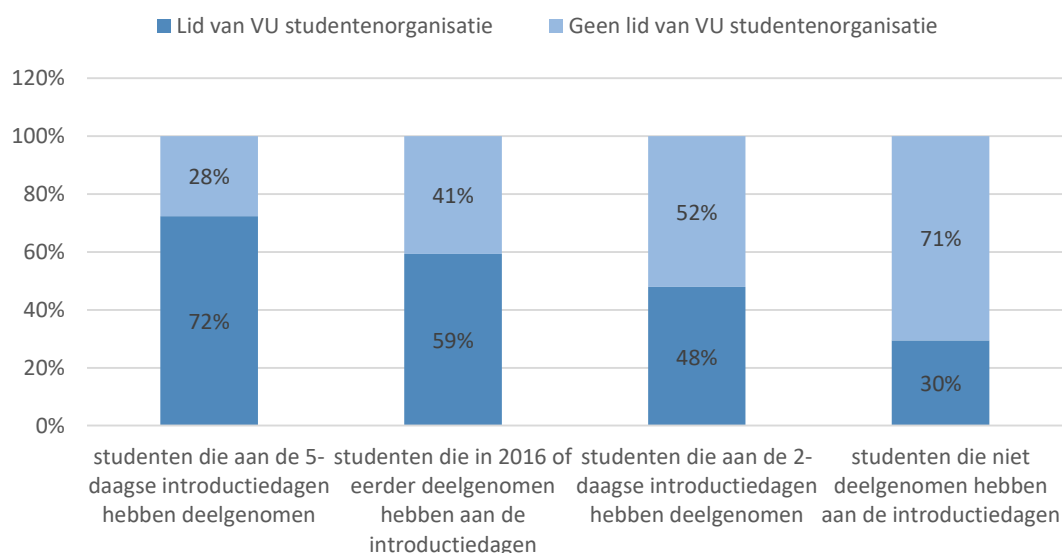
Figuur 5.12
VU-identiteit onder studenten die lid zijn van een studentenorganisatie

Bron: 'Belonging@VU' 2019

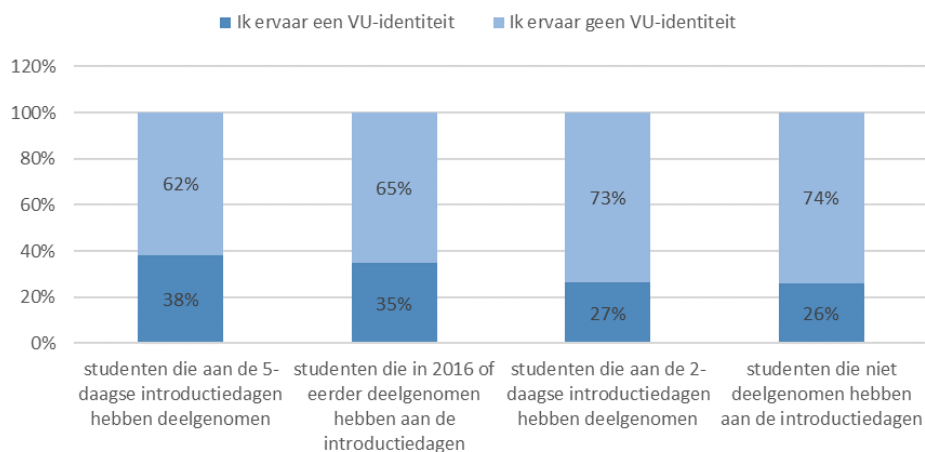
Uit de survey blijkt ook het belang van de introductiedagen. Zo zien we dat studenten die hebben deelgenomen aan de introductiedagen, vaker lid zijn van een VU-studentenorganisatie dan studenten die hebben aangegeven niet te hebben deelgenomen aan de introductiedagen (zie figuur 5.13) en dat studenten die hebben deelgenomen aan de introductiedagen ook vaker een gedeelde VU-identiteit ervaren (zie figuur 5.14).

Figuur 5.13
Lid van VU-studentenorganisatie onder studenten die deel genomen hebben aan de introductiedagen

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Figuur 5.14
VU-identiteit onder studenten die deel genomen hebben aan de introductiedagen

Bron: Belonging@VU 2019

Het kan zijn dat studenten die deelnemen aan de introductiedagen ook meer geneigd zijn tot lidmaatschap van en participatie in studentenorganisaties. Dit zou niet per se betekenen dat de introductiedagen inspireren tot deelname aan het verenigingsleven, maar dat ze wel een bepaald type student aantrekken. Gezien het feit dat deelname aan de introductiedagen en aan studentenorganisaties thuisgevoelens vergroot, loont het om beter te begrijpen wat het belang is van de introductiedagen en hoe de VU deze zo interessant en toegankelijk mogelijk kan maken voor alle VU-studenten.

6. VU-ondersteuning

Studenten kunnen op de VU op diverse manieren en door verschillende mensen ondersteuning ontvangen, wanneer zij bijvoorbeeld moeite hebben met plannen, een lastige thuissituatie willen bespreken of vragen hebben over hun opleiding. Voor de verschillende vragen kunnen studenten terecht bij verschillende medewerkers, zoals mentoren of tutoren, studieadviseurs, en studentpsychologen. Daarnaast zijn er trajecten te volgen waarin studenten elkaar helpen met studeren (zoals Student-4-Student@VU of het facultaire mentoraat) of waarin een student een cursus of training kan volgen. Voorbeelden hiervan zijn de mindfulness-cursus, de plan-en-doe-groep, efficiënt studeren en de faalangsttraining.

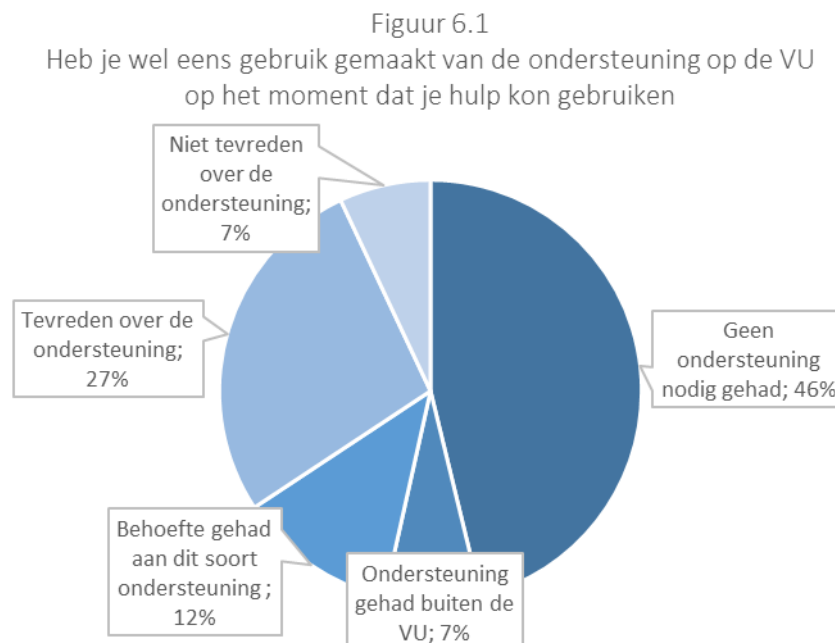
In de 'Belonging@VU'-survey is de studenten gevraagd naar hun mening en ervaringen met de ondersteuning op de VU. Ten eerste door de vraag 'Heb je wel eens gebruik gemaakt van de ondersteuning op de VU op het moment dat je hulp kon gebruiken?' Hier konden studenten kiezen uit vijf verschillende antwoorden:

- 'Geen gebruik van gemaakt, ik heb geen ondersteuning nodig gehad';
- 'Geen gebruik van gemaakt, ik ondersteuning gehad buiten de VU';
- 'Geen gebruik van gemaakt, maar ik heb wel behoefte gehad aan dit soort ondersteuning';
- 'Wel eens gebruik van gemaakt; ik was tevreden over de ondersteuning';
- 'Wel eens gebruik van gemaakt; maar ik was niet tevreden over de ondersteuning'.

Ten tweede konden respondenten door middel van een open vraag hun antwoord toelichten en hier is veel gebruik van gemaakt. De resultaten van de gesloten en open antwoorden worden in dit hoofdstuk uiteen gezet.

6.1 Positieve ervaringen met VU-ondersteuning

Figuur 6.1 laat zien hoe de studenten de vraag over VU-ondersteuning hebben beantwoord.

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Op de vraag 'Heb je wel eens gebruik gemaakt van de ondersteuning op de VU op het moment dat je hulp kon gebruiken?' antwoordde 27 procent van de respondenten dat zij hier wel eens gebruik van hebben gemaakt en dat zij

hier tevreden over waren. Studenten zijn dus veel vaker tevreden over de ondersteuning dan niet tevreden (zeven procent). Dit komt overeen met de open antwoorden, waar veel respondenten hun positieve ervaringen deelden.

“Ik zit in de StudeerSamen groep, die actief onderhouden wordt en een hele fijne app-groep biedt om studiemaatjes te vinden. Ook ben ik langs de studieadviseur gegaan, dit was een fijn gesprek. [...]”

“Ik heb een faalangst training gevolgd aan de VU die me enorm geholpen heeft.”

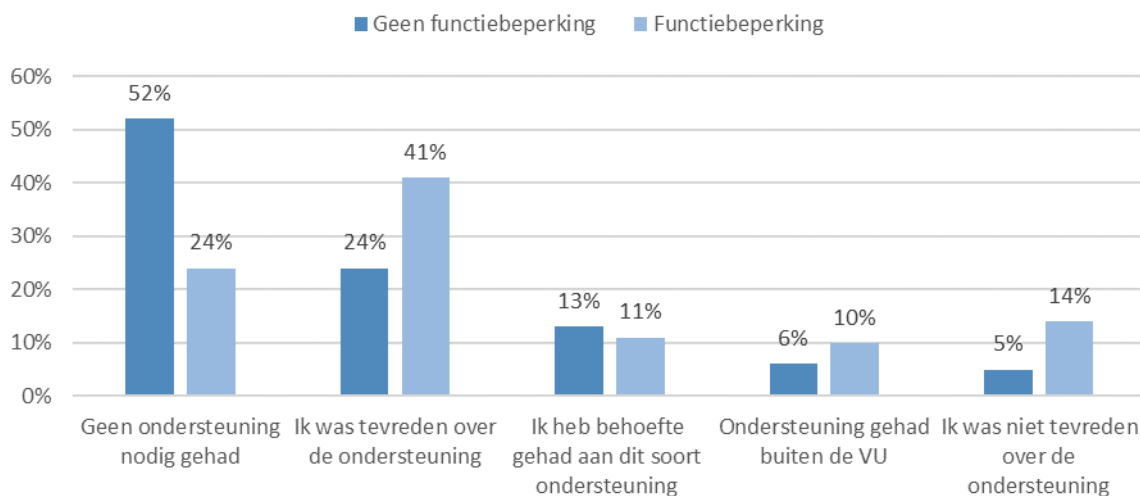
“Tweemaal heb ik met een studieadviseur gesproken over persoonlijke omstandigheden en de invloed daarvan op mijn studievoortgang. Zij heeft mij echt rust kunnen geven door meelevend te luisteren en duidelijk mijn opties te schetsen n.a.v. mijn vragen. Hier ben ik haar nog steeds dankbaar voor.”

“Ik heb een kort traject gevolgd bij een studentpsycholoog wegens burn-out klachten. Ik was zeer tevreden over de begeleiding en ben hier sterker door geworden.”

Uit de bovengenoemde en andere citaten is te lezen waarom deze studenten tevreden zijn met de ondersteuning die zij op de VU hebben ontvangen. Dit verwoordden zij onder andere met dat zij zich serieus genomen voelen, dat ze verder zijn geholpen, dat er behulpzaam en goed contact was, en dat er snel werd gereageerd.

Wanneer we specifiek kijken naar groepen VU-studenten, zoals studenten met een functiebeperking, zien we dat ook deze studenten positief zijn over de ondersteuning (zie figuur 6.2). Studenten met een functiebeperking zijn zelfs 17 procentpunten vaker tevreden over de VU-ondersteuning dan studenten zonder een functiebeperking.

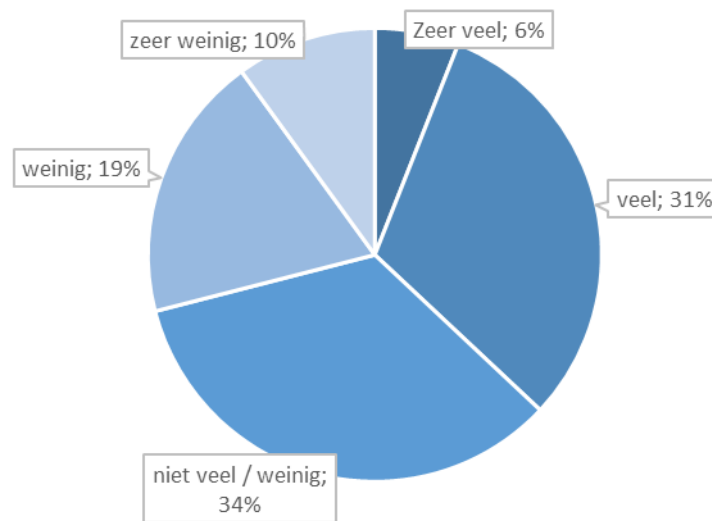
Figuur 6.2
VU ondersteuning

Bron: Belonging@VU 2019

Desalniettemin, betekent het niet dat studenten met een functiebeperking geen hinder ondervinden van hun functiebeperking. In de survey is hiernaar gevraagd met de volgende vraag: ‘In welke mate belemmert deze functiebeperking, aandoening of ziekte je bij de studie?’. Figuur 6.3 laat de uitkomsten zien op deze vraag:

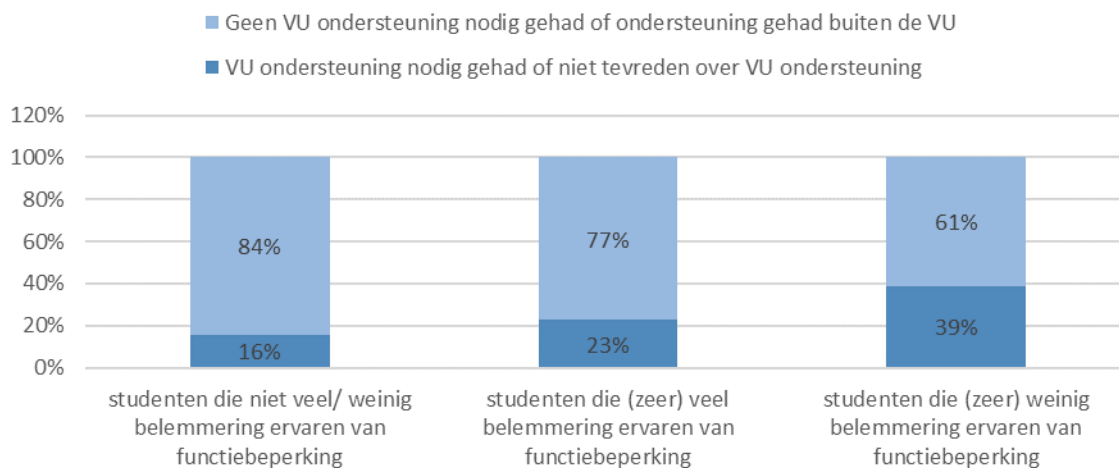
Figuur 6.3
Belemmering functiebeperking

Bron: 'Belonging@VU' 2019

37 procent van de studenten met een functiebeperking ervaart (zeer) veel hinder van hun functiebeperking, ziekte of aandoening bij de studie. Dit is acht procentpunten meer dan dat ze de functiebeperking, ziekte of aandoening als (zeer) weinig belemmerend ervaren. Bovendien laat figuur 6.4 zien dat studenten die het vaakst niet tevreden zijn over de VU-ondersteuning óf ondersteuning nodig hebben gehad, ook de studenten zijn die (zeer) veel hinder ervaren van hun functiebeperking bij de studie.

Figuur 6.4
VU ondersteuning onder studenten die een belemmering ervaren van hun functiebeperking

Bron: Belonging@VU 2019

Deze bevindingen laten zien dat het van belang is oog te hebben voor eventuele verschillen die binnen groepen VU-studenten aanwezig kunnen zijn. Studenten met een functiebeperking, ziekte of aandoening hebben verschillende ervaringen als het aankomt op hoe ze ondersteuning op de VU ervaren, en dit vraagt om meer maatwerk vanuit de VU.

De verschillen die er binnen groepen VU-studenten bestaan ten aanzien van hun ervaringen met VU-ondersteuning, komen ook terug bij individuele studenten. Dit houdt in dat, hoewel sommige studenten gebruik gemaakt hebben van verschillende manieren van ondersteuning en hier positieve ervaringen mee hebben, dezelfde

studenten tegelijkertijd ook minder positieve ervaringen hebben met ondersteuning vanuit de VU. We zien deze tweeledigheid terug in de open antwoorden:

"Ik was tevreden over een-op-een studiebegeleiding die ik uiteindelijk kreeg. Ik heb ook gebruik gemaakt van de studentenpsycholoog. Wat fijn was omdat het laagdrempelig is. Echter, ik moet zeggen dat ik het gevoel had dat de VU als instituut mij niet genoeg en niet op tijd de ondersteuning gaf die ik nodig had. Er mag wel pro-actiever gekeken worden naar informatieverschaffing, zeker aan studenten die al helemaal vastgelopen zijn."

"Ik heb een geval van seksueel geweld gemeld, maar ben niet serieus genomen door de studieadviseur in kwestie. Daarop naar de studentenpsycholoog geweest, maar daar voelde ik me niet zo op mijn gemak dat ik erover kon praten. Dit speelde echter al in 2007. Nu vanwege geen studiefinanciering meer ontvangen heeft de studentendecaan een aanbevelingsbrief geschreven voor een beurs. Dit heeft zij 3x gedaan, zeer snel, zeer betrokken en zeer professioneel."

Beide studenten omschrijven in deze citaten een zowel positieve als negatieve ervaring. Het contact met de studentenpsycholoog was fijn en laagdrempelig, de studentendecaan was snel, betrokken en professioneel. Tegelijkertijd zijn beiden ook kritisch op de ondersteuning die de VU aanbiedt, enerzijds door de zichtbaarheid ervan en anderzijds door ongemak en het gevoel niet serieus te worden genomen. Deze twee thema's komen vaker voor in de negatieve ervaringen van studenten met VU-ondersteuning, waar we in de volgende paragraaf dieper op ingaan.

6.2 Negatieve ervaringen met VU-ondersteuning

Van de respondenten die de survey hebben ingevuld, antwoordde zeven procent dat zij gebruik hebben gemaakt van de ondersteuning op de VU en hier ontevreden over zijn. In de open antwoorden omschrijven zij hun onvrede als volgt:

"De wachtlijst was erg lang en toen ik eindelijk bij de studentenpsycholoog terecht kon, werd ik meteen doorverwezen naar een faalangsttraining. Deze training heeft mij nauwelijks geholpen, vooral omdat faalangst bij lange na niet het enige was dat mij dwars zat. Door de enorme drukte bij de studentenpsychologen heb ik het gevoel dat ze daarom niet de tijd voor mij konden nemen."

"Ik had een email gestuurd naar de studentbegeleider, wegens psychische klachten. Afspraak werd wegens ziekte van begeleider geannuleerd, daarna nooit meer iets van ze gehoord. Ik vond dat er niet zorgvuldig om werd gegaan met de aard van de klachten die ik kort omschreef in de aanvraag voor een afspraak."

"Er werd mij verteld dat ik blij mag zijn met het feit dat mijn beperking me niet meer kostte dan de 6 studiepunten die ik onnodig mis en ik ben totaal niet verder geholpen."

"Ik heb hulp gevraagd aan een studentendecaan omdat ik moeite had met de overstap van HBO naar WO, maar ik voelde me niet serieus genomen als ex-HBO student. Ik vond de decaan neerbuigend in hoe ze mij toesprak. Ik vraag ook niet snel om hulp, dus de drempel om dat te doen was voor mij best hoog - hierom vond ik het ook extra vervelend."

Waar de ene student verder wordt geholpen door een training en veel heeft gehad aan de adviezen van een decaan of adviseur, heeft het voor de andere student weinig opgebracht en zelfs tot een vervelende ervaring geleid. Dat niet alle hulp gratis wordt aangeboden, is voor een aantal studenten erg vervelend en zorgt ervoor dat deze ondersteuning ontoegankelijk voor hen is. Daarnaast geven veel respondenten aan dat er voor een aantal van de ondersteuners lange wachtlijsten bestaan, waardoor hulp niet op tijd of te laat komt.

Het gros van de studenten die in de open antwoorden heeft aangegeven ontevreden te zijn over de ondersteuning, zegt zich vooral te storen aan de houding van de begeleider of adviseur. Vaak zijn zij niet voldoende op de hoogte van alle zaken, nemen ze de situatie niet serieus (genoeg), en reageren ze ongeïnteresseerd of onprofessioneel. Deze ervaringen zorgen voor onbegrip, miscommunicatie en zelfs voor verkeerde informatie. Ten

slotte zegt een aantal respondenten dat ze ofwel voor of na een afspraak lang hebben moeten wachten op een reactie of zelfs helemaal geen opvolging ontvangen.

Niet weten dat er VU-ondersteuning is

Ten slotte gaf 12 procent van de respondenten aan wel behoefte te hebben gehad aan een vorm van VU-ondersteuning, maar er geen gebruik van te hebben gemaakt. Een deel van deze studenten licht in de open antwoorden toe dat zij niet wisten dat er zoiets bestond als VU-ondersteuning of veel moeite hadden om hierover informatie te vinden:

“Het is voor mij altijd erg onduidelijk geweest hoe deze ondersteuning, zoals een psycholoog, bereikt kan worden en wat de voorwaarden of kosten hiervan zijn. De informatie voorziening van de VU kan echt een stuk verbeterd worden naar mijn mening. Het is vaak al een drempel om hulp te zoeken en dit wordt door de VU niet makkelijk gemaakt.”

“Ik kan wel hulp gebruiken, maar de hulp is voor mij onbereikbaar.”

Het lang moeten zoeken naar wat beschikbaar is aan VU-ondersteuning is een breder gedeelde mening in de survey. Ook VU-studenten die niet direct ondersteuning nodig hebben, geven aan wel te willen weten wat hun mogelijkheden op dit gebied zijn. Er zijn zelfs studenten die hebben aangegeven het jammer te vinden er via deze survey achter te moeten komen dat iets dergelijks als VU-ondersteuning bestaat en aanwezig is. Ongeveer een derde van deze studenten heeft daarom hulp buiten de VU gezocht, bijvoorbeeld bij vrienden en familie, of bij een externe psycholoog.

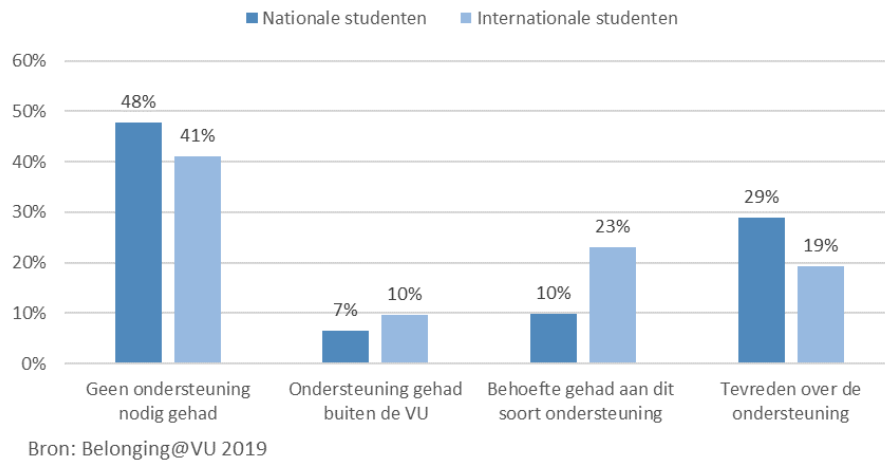
Eén groep VU-studenten die in de open antwoorden met name aangeeft dat zij geen weet hebben van wat beschikbaar is aan VU-ondersteuning, zijn de internationale studenten.

“I have only today found out that psychological counselling is available. I was never made aware of this but found it by chance, and feel it should be made better known to students, particularly international students. I have arranged an appointment but have to wait over a month before anything is available; I feel this is far too long.”

“I did not really know where to go and if those services would be available in English.”

Zoals figuur 6.5 laat zien, hebben internationale studenten 12 procentpunten vaker dan nationale studenten behoefte gehad aan VU-ondersteuning en zijn zij 10 procentpunten minder vaak tevreden over de VU-ondersteuning dan nationale studenten. Deze respondenten geven ongeveer dezelfde redenen voor hun ontevredenheid als de nationale studenten: de informatie over ondersteuning was ofwel niet bekend of moeilijk vindbaar. Ook speelt taal hier wederom een grote rol, internationale studenten weten bijvoorbeeld niet of de aangeboden ondersteuning ook in het Engels is of alleen in het Nederlands.

Figuur 6.5
VU ondersteuning

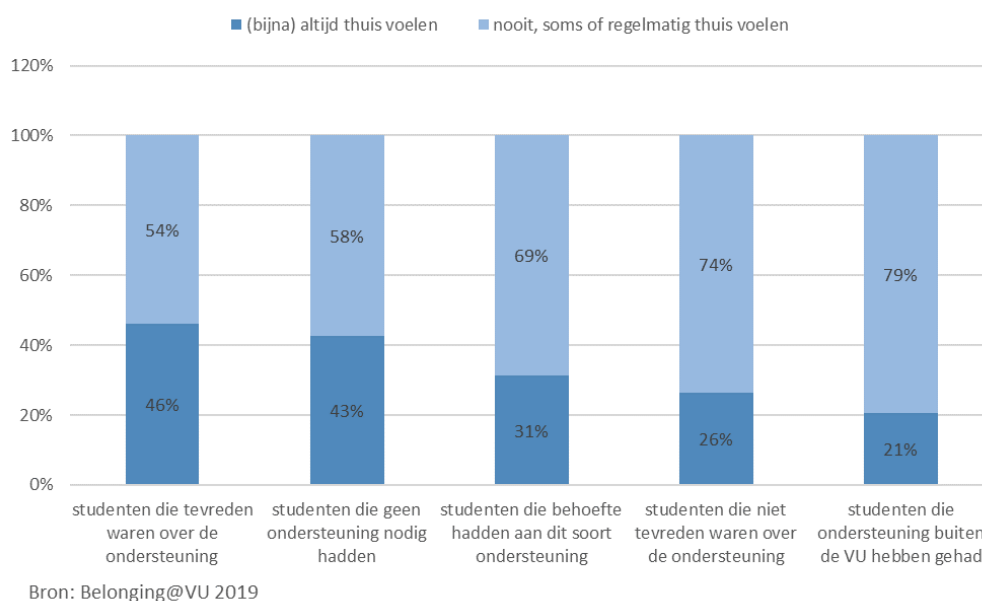

Het gebrek aan informatie, zowel over de beschikbaarheid, aard en inhoud van de verschillende vormen van ondersteuning die de VU biedt is een gemiste kans voor VU-studenten, de ondersteuners en de VU zelf. Het ruime aanbod dat de VU biedt, lijkt bij meerdere VU-studenten in onvoldoende mate of helemaal niet bekend te zijn, terwijl alleen al de bekendheid studenten een zekerder gevoel kan geven dat als ze hulp nodig hebben, deze geboden kan worden. Het belang van een goede en transparante communicatie over VU-ondersteuning is des te belangrijker wanneer we het verband met thuis voelen in ogenschouw nemen.

6.3 VU-ondersteuning en belonging

Figuur 6.6 laat zien dat de noodzakelijkheid van en de tevredenheid over VU-ondersteuning belangrijke indicatoren kunnen zijn voor de mate waarin studenten zich thuis voelen op de VU. Studenten die VU-ondersteuning nodig hebben gehad voelen zich 12 procentpunten vaker (bijna) altijd thuis dan studenten die wel de behoefte gehad hebben aan ondersteuning, maar daarvan geen gebruik hebben gemaakt.

Figuur 6.6
Thuisgevoel VU onder studenten die gebruik hebben gemaakt van VU ondersteuning

Bovendien voelen studenten die tevreden zijn over de ondersteuning zich 20 procentpunten vaker (bijna) altijd thuis op de VU dan studenten die niet tevreden zijn over de ondersteuning. Deze resultaten benadrukken het belang van het steviger verankeren en duidelijker zichtbaar maken van de verschillende vormen van VU-ondersteuning die er momenteel al zijn.

7. Studievoortgang

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op hoe studievoortgang zich verhoudt tot (de verschillende groepen) VU-studenten en de thema's die zijn besproken in voorgaande hoofdstukken. Met name het thema van belonging lichten we toe, aangezien het onderzoek is ingegeven door de onderzoeksvraag hoe belonging en studievoortgang zich tot elkaar verhouden op de VU³⁶. We hebben studievoortgang gemeten door in de survey vragen te stellen over het aantal ECTS dat studenten (ongeveer) behaald hebben in de opleiding en maximaal gehaald hadden kunnen hebben. Ook konden studenten een inschatting geven van de eigen studievoortgang door te kiezen tussen:

- 'Ik heb alle vakken gehaald die tot nu toe zijn aangeboden in mijn studie';
- 'Ik heb bijna alle aangeboden vakken gehaald';
- 'Ik heb de meeste van de aangeboden vakken gehaald';
- 'Ik heb ongeveer de helft van de aangeboden vakken gehaald';
- 'Ik heb minder dan de helft van de aangeboden vakken gehaald';
- 'Ik heb geen/bijna geen van de aangeboden vakken gehaald'.

7.1 Studievoortgang VU-studenten

Tabel 7.1 laat zien dat van het maximaal aantal punten dat VU-studenten hadden kunnen behalen in de huidige opleiding op het moment van het invullen van de 'Belonging@VU'-survey, zij gemiddeld genomen en volgens eigen zeggen 88 procent van de studiepunten ook daadwerkelijk hebben behaald.

Tabel 7.1 Proportie studiepunten in percentages

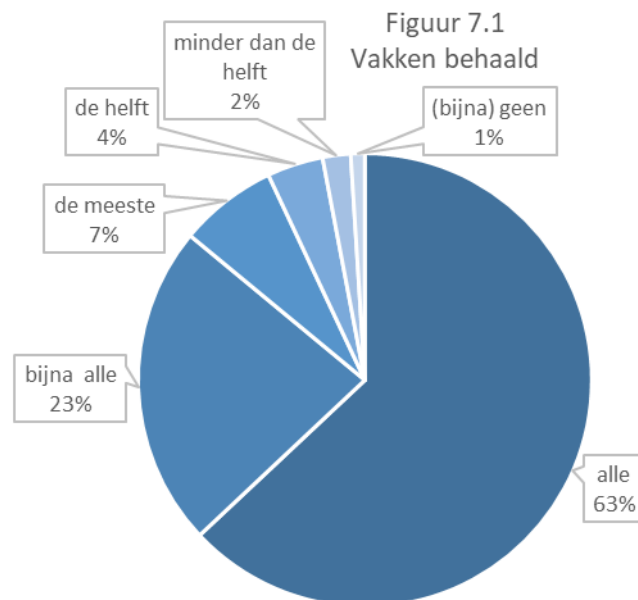
Gemiddelde % ECTS behaald in huidige opleiding (a)	64
Gemiddelde % van ECTS dat maximaal behaald had kunnen zijn (b)	72
Gemiddelde % proportie ECTS behaald (a/b)	88
Bron: 'Belonging@VU' 2019	

Daarnaast geeft 97 procent van de studenten aan dat zij op het moment van het invullen van de survey de helft of meer van de hun aangeboden vakken binnen de studie hadden behaald (zie figuur 7.1).

³⁶ Hoffman, M., Richmond, J., Morrow, J., & Salomone, K. (2002). Investigating "sense of belonging" in first-year college students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 4(3), 227-256.

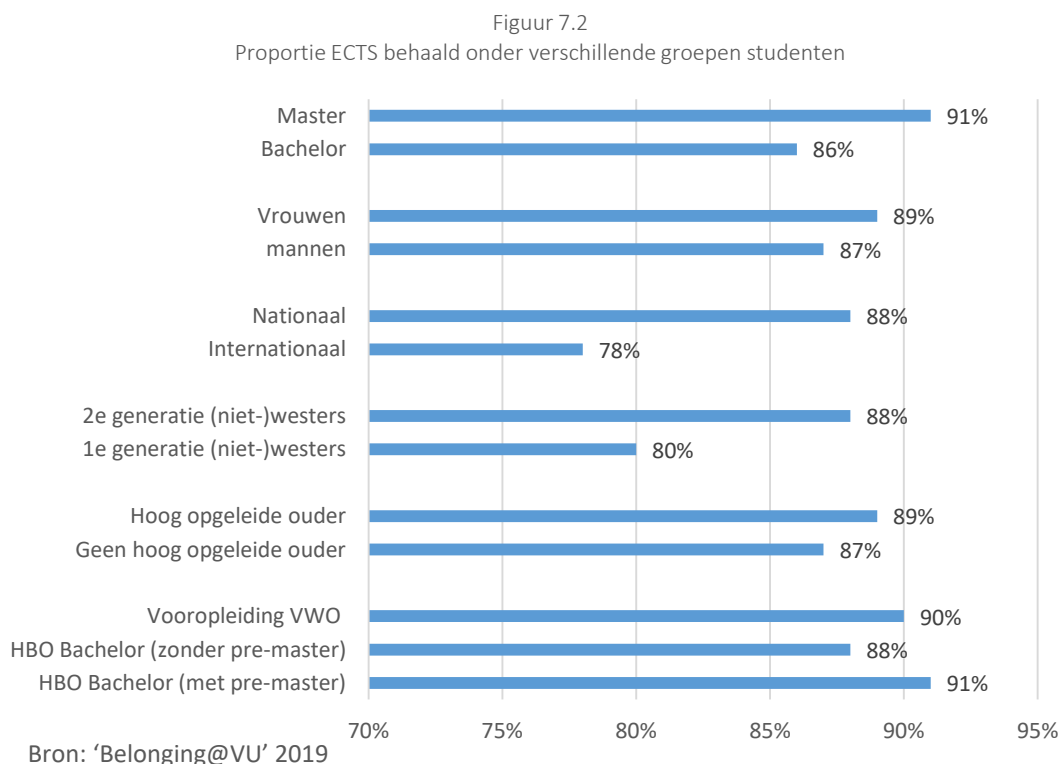
Meeuwisse, Marieke, Sabine E. Severiens, and Marise Ph Born (2010). "Learning environment, interaction, sense of belonging and study success in ethnically diverse student groups." *Research in Higher Education* 51.6: 528-545.

Master, A., Cheryan, S., & Meltzoff, A. N. (2016). Computing whether she belongs: Stereotypes undermine girls' interest and sense of belonging in computer science. *Journal of Educational Psychology*, 108(3), 424.

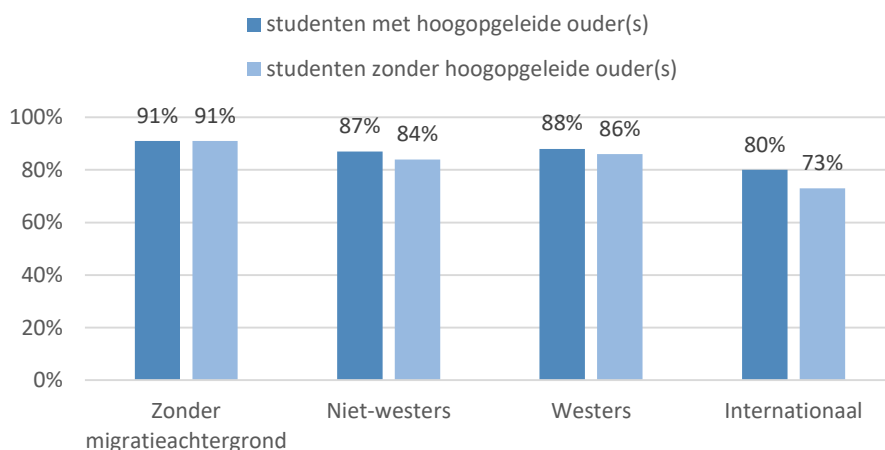
Bron: 'Belonging@VU' 2019

In figuur 7.2 zijn de VU-studenten in een aantal groepen opgesplitst om te zien of hier (grote) verschillen tussen zitten. De meeste percentages liggen aardig dichtbij elkaar, de enige groepen die eruit springen zijn de verschillen bij 'Nationaliteit' en 'Generatie (niet-)westers'.

Eén van de meest opvallende resultaten is dat het opleidingsniveau van de ouders van VU-studenten geen verband vertoont met de proportie ECTS die VU-studenten aangeven te hebben behaald. Wanneer we dit verder opsplitsen naar verschillende groepen studenten, zien we dit terugkomen voor de verschillende etnische groepen (zie figuur 7.3). Alleen onder internationale studenten zien we een substantieel verschil tussen studenten met en zonder hoogopgeleide ouders.

Figuur 7.3
Proportie ECTS behaald

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Bij de internationale studenten zien we ook dat ze ten tijde van de survey proportioneel genomen tien procentpunten minder studiepunten hebben behaald dan de nationale studenten. Internationale studenten zeggen in de survey het volgende over hun studievoortgang:

"The studying load in Human Movement is way too high for international students. Some programs are also only for Dutch students."

"I have a non-European educational background, which caused some educational barriers. Nevertheless, I managed to pass all my courses but have been struggling for two years to write my thesis. Attending thesis writing classes was not possible since it was only offered in Dutch, although I am registered for an International program. Many other interesting courses were offered only in Dutch. I thought that was not fair for international students. I believe all available classes for international programs should be offered in English."

Uit het tweede citaat blijkt dat een deel van de studievoortgang onder internationale studenten belemmerd wordt door onvoldoende faciliteiten die opleidingen van de VU bieden aan internationale studenten. Soortgelijke ervaringen van internationale studenten hebben we ook gezien in het hoofdstuk over VU-ondersteuning en zien we terug in andere hoofdstukken waar internationale studenten hun ervaringen met taal bespreken.

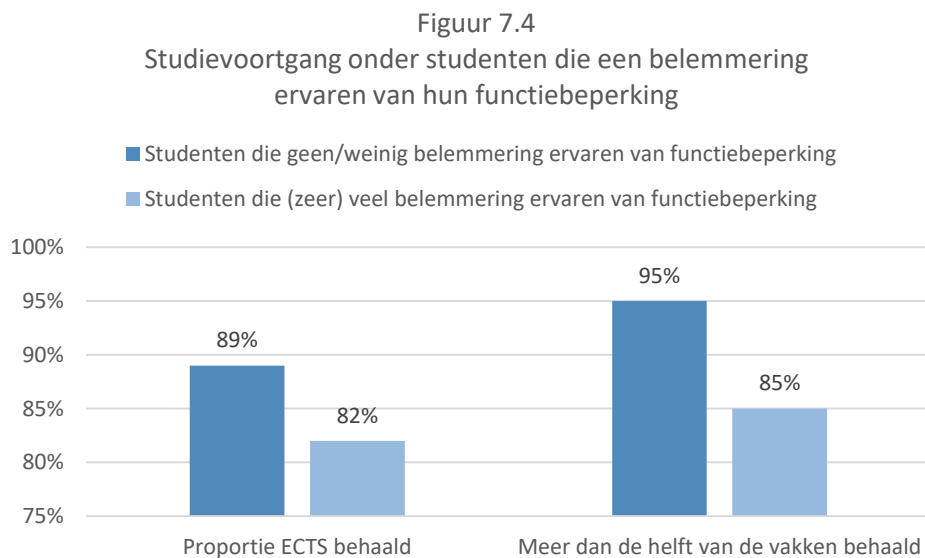
Daarnaast hebben tweede generatie studenten met een (niet)-westerse migratieachtergrond gemiddeld acht procentpunten meer studiepunten behaald dan de eerste generatie studenten met een niet-westerse migratieachtergrond³⁷.

³⁷ Het categoriseren van studenten kan leiden tot stereotypering en profilering, en het kan vragen oproepen over ongelijkheidskwesties. Wij zijn ons hiervan bewust en hebben daarom besloten om de categorieën aan te houden die worden gebruikt door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS): (1) Studenten zonder migratieachtergrond (grootouders, ouders en studenten geboren in Nederland), (2) eerste generatie niet-westerse studenten (studenten geboren in een niet-westers land en vooropleiding in Nederland), (3) eerste generatie westerse studenten (studenten geboren in een westers land en vooropleiding in Nederland), (4) tweede generatie niet-westerse studenten (studenten geboren in Nederland, maar waarvan tenminste een ouder geboren in een niet-westers land), (5) tweede generatie westerse studenten (studenten geboren in Nederland, maar waarvan tenminste een ouder geboren in een westers land), (6) internationale studenten (studenten met een buitenlandse vooropleiding).

Studievoortgang onder studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte

Een andere groep VU-studenten waarop we in dit hoofdstuk aandacht richten, zijn studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte. Aan hen is in de survey specifiek gevraagd in welke mate hun functiebeperking, aandoening of ziekte hun studie belemmert. Hierop konden studenten aangeven (1) zeer veel, (2) veel, (3) niet veel/niet weinig, (4) weinig of (5) zeer weinig/niet.

Van de studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte geeft 37 procent aan (zeer) veel belemmering te ervaren bij de studie. Daarnaast laat figuur 7.4 zien dat studenten met een functiebeperking die (zeer) veel belemmering ervaren, tien procentpunten minder vaak 'meer dan de helft' van de vakken behaald hebben dan studenten die zich niet of (weinig) belemmerd voelen door hun functiebeperking.

Bron: 'Belonging@VU' 2019

VU-studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte reflecteren in de open vraag op het verband tussen het ervaren van belemmeringen en hun studievoortgang:

“Vaak geen concentratie voor studie en snel moe, moeilijk om alle vakken bij te houden met dezelfde snelheid als studiegenoten doen. Lukt wel, maar kost meer moeite dan de gemiddelde student denk ik.”

“Ik heb op een dag weinig energie, dus ik moet overdag rusten. Daarnaast is lezen/studeren erg vermoeiend, dus ik kan maar beperkt studeren op een dag.”

“De migraine heeft invloed op de tijd die ik aan studie kan besteden. Soms kan ik colleges en tentamens ook niet bijwonen.”

“Regelmatige ziekenhuisafspraken belemmeren mij bij het bezoeken van colleges en halen van deadlines.”

Studenten vertellen dat zij door hun beperking, aandoening of ziekte zich vaak minder lang kunnen concentreren op hun studie. Zij hebben het gevoel dat zij hier meer tijd voor nodig hebben in vergelijking met medestudenten of met de tijd die docenten hiervoor geven. Alhoewel dit niet in alle gevallen zo is, hangen de concentratieproblemen nauw samen met vermoeidheid, zoals de eerste twee citaten hierboven omschrijven. Problemen met concentratie in samenwerking met vermoeidheidsklachten zorgen in nog sterkere mate voor dat de studievoortgang wordt belemmerd.

Naast concentratieproblemen en vermoeidheid, zijn er studenten die door pijn of andere lichamelijke klachten colleges, en soms zelfs tentamens, niet kunnen bijwonen. Afwezigheid komt ook regelmatig voor doordat zij voor controle, operaties of andere afspraken in het ziekenhuis moeten zijn. Studenten geven wel aan dat wanneer zij colleges missen, ze deze soms kunnen terugkijken of aantekeningen kunnen overnemen van medestudenten. Kortom, studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte passen hun eigen strategieën toe wanneer de omstandigheden daarom vragen. Echter, deze strategieën werken niet in alle gevallen. Zo geven VU-studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte aan dat het bijwonen van een tentamen extra belastend of vermoeiend is, omdat het bijvoorbeeld vereist dat ze snel moeten lezen of lang moeten stilzitten. Een deel van deze studenten geeft aan dat het al helpt wanneer zij extra tijd voor hun tentamen krijgen, maar dit is geen strategie die zij zelf kunnen inzetten, omdat ze afhankelijk zijn van de VU.

Deze afhankelijkheid van de VU komt ook naar voren wanneer studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte specifieke ondersteuning behoeven om hun studie te kunnen volgen. Sommige studenten vinden dat de VU überhaupt weinig tot geen rekening met hun situatie houdt:

“Gezien de complexiteit en het niet rekening houden hiermee vanuit de universiteit is dit een continue worsteling.”

Terwijl andere studenten wel gefaciliteerd worden, maar in de dagelijkse gang van zaken toch te weinig ruimte en flexibiliteit ervaren om goed gebruik te kunnen maken van deze faciliteiten:

“Over algemeen voel ik me niet belemmerd in mijn studie door mijn doofheid. Wel kost het veel energie omdat ik continu ervoor moet zorgen dat ik tolken Nederlands Gebarentaal (NGT) heb en dat zij voorbereiding ontvangen etc. En wanneer ik niet mijn 'vaste' tolk heb, kost het veel meer energie om de tolk te kunnen volgen omdat zij niet bekend is met het vak, jargon etc en daardoor meer moeite heeft met vertaling van NL naar NGT dan mijn vaste tolken.”

In het vorige hoofdstuk over VU-ondersteuning kwam naar voren dat de betrokkenheid van studenten met een functiebeperking, ziekte of aandoening met medestudenten of docenten soms wordt beïnvloed door onbegrip of onwetendheid. Deze zaken kunnen ook de studievoortgang van studenten belemmeren, zoals de citaten hierboven beschrijven. Studenten vragen zich af of medestudenten of docenten wel door hebben dat sommige studenten een beperking of aandoening kunnen hebben en dat het vervelend is om dit aan te moeten geven. Dit kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat samenwerken met medestudenten wordt bemoeilijkt of dat docenten weinig begrip hebben wanneer een opdracht later dan de deadline wordt ingeleverd.

Naast deze kritische noten zijn er ook positieve opmerkingen van studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte over hun studievoortgang.

“Ik heb geleerd om met mijn beperkingen om te gaan tijdens mijn studeren. [...]”

“Alles altijd zelf moeten doen, en geluk gehad dat het mijzelf is gelukt om te doen.”

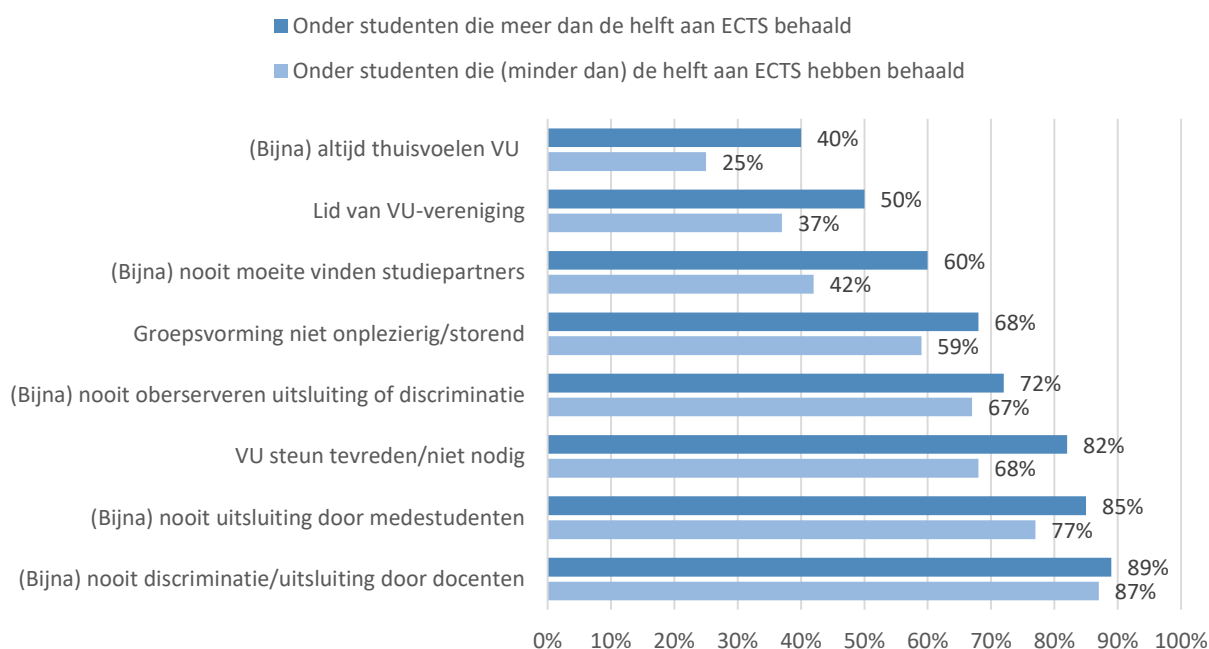
“Ik kan meestal overal zelf wel uit komen. Ik heb volgens mij geen hulp nodig. [...]”

Zoals de citaten hierboven laten zien, belemmert een functiebeperking, aandoening of ziekte lang niet altijd de studievoortgang van studenten. Sterker nog, VU-studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte zijn vaak gewend hiermee om te gaan en zijn vaak juist extra gemotiveerd om te studeren en hun studie af te maken. Deze studenten, en met hen alle studenten op de VU, dragen vooral zelf bij aan een goede voortgang en een succesvolle afronding van hun studie.

7.2 Welke zaken kunnen studievoortgang belemmeren?

Naast de aandacht voor de groep van internationale VU-studenten en de groep van VU-studenten met een functiebeperking, aandoening of ziekte, kijken we ook meer in het algemeen naar zaken die de studievoortgang van VU-studenten kunnen belemmeren. Zo geeft figuur 7.5 de relatie weer tussen studievoortgang en een aantal thema's die in de voorgaande hoofdstukken besproken zijn. Zo lijken thuisgevoel, groepsvorming, uitsluiting/discriminatie, studentbetrokkenheid en VU-ondersteuning allen samen te hangen met de studievoortgang van studenten op de VU.

Figuur 7.5
Uitkomsten verschillende thema-stellingen in relatie tot ECTS behaald

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Studenten die meer dan de helft aan studiepunten behaald hebben, voelen zich vaker (bijna) altijd thuis ten opzichte van studenten die de helft of minder dan de helft van de vakken hebben behaald. Thuisgevoel lijkt dan ook samen te hangen met het studiesucces van studenten. De groep studenten die meer dan de helft van hun studiepunten heeft behaald, vindt daarnaast groepsvorming minder onplezierig of storend. Ook geeft deze groep 13 procent vaker aan lid te zijn van een VU-vereniging en geeft deze groep 18 procent vaker aan (bijna) nooit moeite te hebben om studenten te vinden om mee samen te werken.

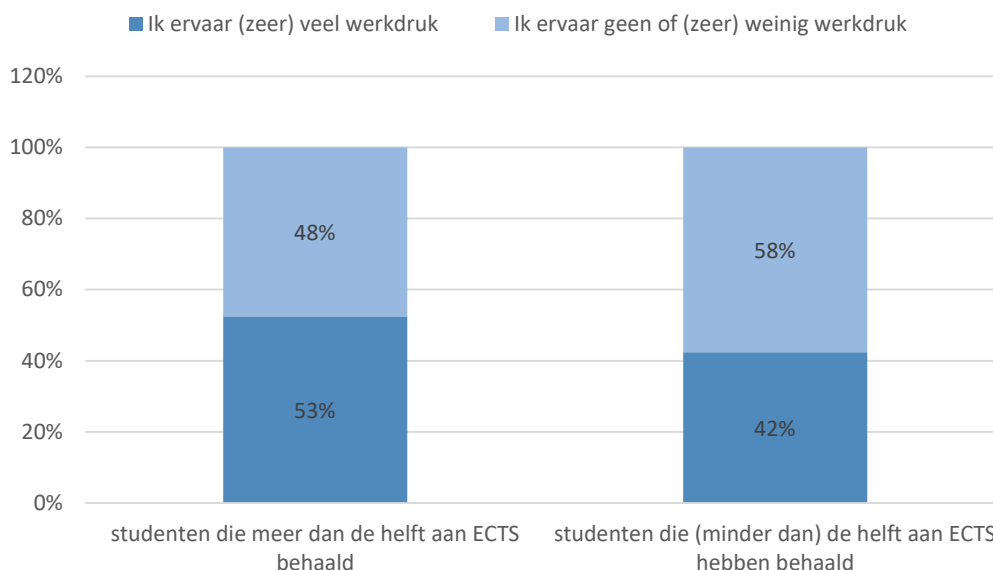
Aan de andere kant zien we juist dat studenten die meer dan de helft van de studiepunten hebben behaald acht procentpunten vaker aangeven (bijna) nooit discriminatie of uitsluiting te ervaren door medestudenten in onderwijssituaties. En ook zien we daar het grootste verschil wat betreft het moeilijk vinden van medestudenten om mee samen te werken. Studenten met meer dan de helft aan studiepunten geven 18 procentpunten vaker aan (bijna) nooit moeite te hebben met het vinden van medestudenten om samen mee te studeren. Beide uitkomsten duiden op het belang van goede studiematjes voor de studievoortgang van VU-studenten.

Werkdruk

Naast de genoemde thema's in de vorige paragraaf, hebben ook veel studenten aangegeven dat de druk of het tempo van hun studie soms te hoog ligt, waardoor zij stress kunnen ervaren en moeite hebben om alles op tijd af te maken. Figuur 7.6 laat zien dat studenten die meer dan de helft van de studiepunten hebben behaald, meer werkdruk ervaren

dan studenten die minder dan de helft van de studiepunten hebben behaald. ‘Vertraging’ blijkt een manier om om te gaan met de hoge werkdruk en deze (enigszins) te reduceren.

Figuur 7.6
Werkdruk onder studenten die meer of minder dan de helft aan ECTS hebben behaald

Respondenten zeggen hier in de open antwoorden het volgende over:

“[...] Ik ervoer het eerste jaar van mijn master veel stress en kreeg veel steun van familie en vrienden. Op die manier heb ik besloten mijn thesis uit te stellen en dat leverde rust op en ook tijd om weer even te ontspannen. Dat is de reden dat de druk afgelopen jaar minder was, maar het jaar ervoor was het echt veel te hoog.”

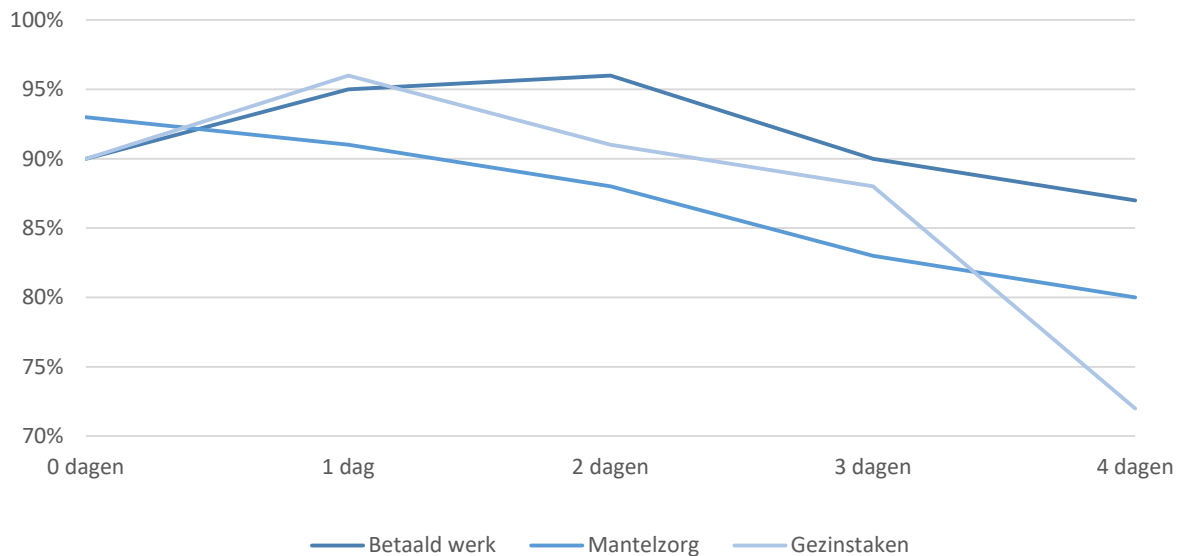
“De studiedruk bij rechtsgeleerdheid is te hoog.”

“Ik heb er zelf geen last van, maar ik merk in mijn omgeving dat de studiedruk bij geneeskunde vrij hoog lijkt te liggen voor sommige medestudenten. Zij zijn oprecht soms tegen het randje van overspannenheid aan, wat ik erg jammer vind. Op die manier verliezen zij een beetje hun energie en enthousiasme wat zonde is.”

Deze situatie loopt bij sommige VU-studenten zodanig uit de hand dat zij een burn-out krijgen en thuis komen te zitten. De stress kan daarbij nog meer verhoogd worden doordat het lastig kan zijn om juist in die drukke perioden goed te plannen en het overzicht te houden. Überhaupt geeft een groot aantal studenten in de open antwoorden aan dat zij weleens moeite hebben om goed te plannen en hierdoor in de knoop raken met hun studie. Een deel van hen wijdt dit tevens aan uitstelgedrag wat hun studievoortgang verder belemmert.

Andere VU-studenten worden belemmerd door situaties in hun persoonlijke leven, bijvoorbeeld door een moeilijke thuissituatie, mantelzorg voor een familielid of het hebben van een bijbaan. Figuur 7.7 laat zien hoe het gemiddelde van het aantal behaalde ECTS afneemt naarmate de student meer verplichte activiteiten ondervindt, zoals betaald werk, mantelzorg en/of gezinstaken.

Figuur 7.7
Proportie ECTS behaald onder studenten die verplichte activiteiten hebben

Bron: 'Belonging@VU' 2019

Extra-curriculaire activiteiten kunnen tevens invloed hebben op de studievoortgang:

“Door een bestuursjaar heb ik een jaar uitloop en zijn mijn studiegenoten met wie ik drie jaar lang heb gestudeerd beland in de masterfase. Zij zijn geen studiegenoten meer, maar wel de mensen met wie ik 'close' ben en met wie ik studiegerelateerde dingen bespreek. Ik vind het lastig om mij te mengen met de mensen met wie ik nu college volg.

Bestuurstaken, maar ook andere extra-curriculaire activiteiten kunnen veel tijd in beslag nemen en ervoor zorgen dat een student minder tijd overhoudt om te studeren. Voor sommigen is dit een bewuste en eigen keuze, bijvoorbeeld wanneer zij zich aansluiten bij een studie- of studentenvereniging of graag wat extra willen verdienen en blijven werken. Maar andere studenten kiezen hier niet zelf voor en hun situatie ligt buiten hun macht, bijvoorbeeld door mantelzorg, het overlijden van een familielid of het moeten werken om überhaupt rond te komen.

Stage

Het zoeken en vinden van een stage kan ten slotte tevens de studievoortgang beïnvloeden. Het lopen van een stage is niet bij alle opleidingen verplicht, maar wanneer dit wel zo is, kan het enorm lastig zijn om een plek te vinden, zoals onderstaand citaat omschrijft. Doordat een stage het laatste is wat deze student moet afronden voor de studie en dit maar niet lukt, is de studie al twee jaar uitgelopen.

"[...] Ook heb ik meerdere gesprekken gehad met stagecoördinatoren, omdat het afronden van een stage het enige is dat ik nog moet doen om mijn master neuropsychologie af te ronden. Na het eerste gesprek met de eerste stagecoördinator heb ik opnieuw beroep op haar gedaan, omdat ik al haar adviezen heb opgevolgd, maar het niet gelukt was om een stage te vinden. Ik kreeg geen antwoord tot ik erachter kwam dat zij al haar taken naar een nieuwe stagecoördinator had opgeschoven omdat ze een nieuwe functie gevonden had. Deze nieuwe stagecoördinator kon mij in het begin niet veel helpen, omdat zij geen zicht had op wat ik allemaal al gedaan heb om een stageplek te kunnen vinden, maar heeft uiteindelijk wel goede adviezen gegeven. Desondanks heb ik al een studievertraging van 2 jaar opgelopen en nog steeds geen stageplek gevonden."

Wat in dit geval, maar ook in de andere situaties, een grote rol speelt is in hoeverre studenten (goede) ondersteuning van de VU hebben ontvangen. Vaak maken studenten gebruik van de ondersteuning op de VU wanneer zij al belemmeringen ervaren in hun studievoortgang, en goede hulp vanuit de VU kan zeker een steun in de rug bieden. Of

deze ondersteuning vanuit de VU nu als positief of negatief wordt ervaren, wat uit de open antwoorden in de survey regelmatig naar voren komt, is dat VU-studenten ondersteuning en studievoortgang aan elkaar verbinden.

Cumulatie van factoren

We hebben in dit hoofdstuk een aantal factoren beschreven die gerelateerd zijn aan studievoortgang zoals vooropleiding, thuisgevoel, uitsluiting, aantal dagen betaald werk of mantelzorg, ondersteuning en studentbetrokkenheid. We hebben deze factoren steeds apart laten zien in hun relatie tot studievoortgang. Echter vaak speelt er een combinatie van factoren. Zo komen studenten die een stapelroute hebben afgelegd via mbo en hbo vaker uit armere gezinnen waardoor er een grotere noodzaak is om te werken naast hun studie. Zij zijn ook vaak door de stapelroute al ouder en hebben daardoor soms al zelf gezinstaken of mantelzorg taken. Sommigen van hen hebben een migratieachtergrond waardoor zij vaker uitsluiting en discriminatie mee zullen maken. Het is dus belangrijk om mee te nemen dat sommige studenten te maken hebben met een cumulatie van factoren die negatief kan werken op hun studievoortgang. In het vergroten van kansen voor deze studenten is het daarom belangrijk om al die facetten in hun gezamenlijkheid te bezien en ook in samenhang aan te pakken.

Conclusies

In de voorgaande hoofdstukken hebben we op basis van de 'Belonging@VU'-survey een beeld geschetst van de ervaringen van VU-studenten met belonging op de VU, als ook hoe gevoelens van belonging te koppelen zijn aan thema's als groepsvorming, uitsluiting en discriminatie, herkenning, studentbetrokkenheid, VU-ondersteuning en studievoortgang.

In dit concluderende hoofdstuk worden de voornaamste resultaten uit de hoofdstukken benoemd. De resultaten zijn gebaseerd op de meer dan 2.000 door studenten ingevulde surveys, inclusief de open vragen die dienden om antwoorden toe te lichten en waarvan veel studenten gebruik hebben gemaakt.

- *Thuisgevoel nagenoeg gelijk onder studenten zonder migratieachtergrond en niet-westerse migratieachtergrond.*

De helft van de studenten voelt zich (bijna) altijd thuis op de opleiding. Het thuisgevoel op de VU als geheel ligt iets lager. Onder studenten van de faculteiten Geesteswetenschappen en Geneeskunde is het thuisgevoel binnen de opleiding het grootst vergeleken met andere faculteiten. Bachelorstudenten voelen zich vaker thuis dan master- en premasterstudenten (tien procentpunten), wat te maken zou kunnen hebben met periode waarin studenten reeds aan de VU zijn. Studenten met een niet-westerse migratieachtergrond voelen zich even sterk thuis op de VU als studenten zonder migratieachtergrond. Onder studenten met een westerse achtergrond ligt het percentage iets lager. De hekkensluiters vormen de internationale studenten. Slechts ongeveer twintig procent voelt zich (bijna) altijd thuis op de VU.

- *Internationale studenten voelen zich het minst thuis op de VU, door taalbarrière en groepsvorming.*

Internationale studenten voelen zich verreweg het minst thuis. Zij geven hier zelf verschillende verklaringen voor, waarbij de taalbarrière het grootste obstakel lijkt te zijn. Nationale studenten blijven voornamelijk Nederlands praten, mengen weinig met de internationale studenten en tonen geen interesse. Voor internationale studenten is het vaker dan voor nationale studenten moeilijk om medestudenten te vinden om mee samen te werken. Ook de nationale studenten zelf laten in hun open antwoorden weten weinig om te gaan met internationale medestudenten. Een derde van de internationale studenten ervaart dan ook groepsvorming op basis van nationaliteit en vindt dit onplezierig.

- *Minderheidsgroepen ervaren en observeren substantieel vaker uitsluiting en discriminatie.*

Minderheidsgroepen ervaren en observeren beduidend vaker uitsluiting en discriminatie dan anderen. Om de aanwezigheid van discriminatie te onderzoeken is de stelling gebruikt 'Ik ervaar of observeer discriminatie of uitsluiting'. 29 procent van de respondenten antwoordt hierop: soms/regelmatig/bijna altijd/altijd. Voor studenten met een minderheidsidentiteit ligt dit percentage beduidend hoger, zoals voor LGBTQ+ studenten (41%) en non-binaire studenten (72%), studenten met een functiebeperking (34%), studenten met een niet-westerse migratieachtergrond (35%), internationale studenten (41%), en islamitische studenten (38%). Studenten uit deze groepen moeten beduidend vaker stereotypen ontkrachten, horen vaker grapjes waarbij zij zich ongemakkelijk voelen, en voelen zich vaker oncomfortabel bij de dominante cultuur. Opvallend is dat de studenten met een niet-westerse achtergrond zich wel in gelijke mate thuisvoelen als studenten zonder migratieachtergrond, maar dat zij tegelijkertijd meer uitsluiting ervaren. Discriminatie door medestudenten buiten de collegezaal komt iets vaker voor dan discriminatie door studenten binnen de onderwijssetting en discriminatie door docenten.

De open antwoorden laten zien dat sommige studenten uitsluiting of discriminatie ervaren op grond van hun protestantse religie of rechtse politieke voorkeur. Zij ervaren dat er weinig ruimte is voor hun mening op de VU.

- *Studenten weten niet waar ze met uitsluiting of discriminatie naartoe moeten.*

Meer dan een vijfde van de VU-studenten geeft aan dat zij zich niet tot een vertrouwenspersoon zouden wenden als er sprake zou zijn van uitsluiting of discriminatie. Een belangrijke reden hiervoor is dat studenten niet weten waar ze

met hun ervaring terecht kunnen. Meer dan de helft geeft aan dat zij er niet van overtuigd zijn dat er naar aanleiding van hun klacht iets verandert of dat zij serieus genomen zouden worden.

○ *Vooral studenten zonder migratieachtergrond vinden groepsvorming niet per se negatief.*

De helft van de studenten ervaart (zeer) veel groepsvorming op de VU. Echter, in tegenstelling tot de internationale studenten vinden andere groepen studenten groepsvorming op de VU niet per definitie een negatieve aangelegenheid. Zij zien het feit dat zij omgaan met medestudenten die op hen lijken veelal als een natuurlijke gang van zaken. Wel zijn zij van mening dat er niemand mag worden buitengesloten. Studenten zonder migratieachtergrond kunnen zich het best vinden in het verschijnsel van groepsvorming; zij hebben het minst behoefte aan een meer diverse studentengroep. Dit betekent dat groepsvorming waarschijnlijk niet uit zichzelf zal verminderen, en dat er bij het doorbreken van groepsvorming (ook) een verantwoordelijkheid ligt bij de studenten zonder migratieachtergrond.

○ *Geen verschil in studievoortgang tussen studenten zonder en met hoogopgeleide ouders.*

Dat ander onderzoek uitwijst dat studenten zonder hoogopgeleide ouders, zogeheten eerstegeneratiestudenten, meer barrières ervaren dan studenten met hoogopgeleide ouders, is niet terug te zien in de surveyresultaten in termen van studievoortgang. In het algemeen rapporteren eerstegeneratie VU-studenten (met en zonder migratieachtergrond) hetzelfde met betrekking tot de proportie van hun behaalde aantal ECTS als VU-studenten waarvan ouders een hbo of universitaire opleiding hebben genoten. De (zelfgerapporteerde) studievoortgang is gelijk. Dit geldt ook voor het thuisvoel op de VU. Dit zou kunnen komen doordat het percentage eerstegeneratiestudenten aan de VU relatief hoog is (meer dan 50 procent), en doordat de eerstegeneratiestudenten die de universiteit bereiken hun eigen manieren hebben om een eventuele achterstand in academische toerusting te compenseren. Deze bevinding vraagt om nader (vergelijkend) onderzoek. De groep internationale studenten vormt een uitzondering. Hier is wel een verschil tussen studenten met en zonder hoogopgeleide ouders. Internationale studenten met hoogopgeleide ouders rapporteren een hogere proportie behaalde ECTS dan internationale studenten zonder hoogopgeleide ouders (zeven procentpunten verschil).

○ *Studenten ondersteunen de bereidheid van de VU om diversiteit een plaats te geven.*

Studenten waarderen de mate van etnische diversiteit onder studenten. 80 procent vindt de etnische samenstelling van de studentpopulatie goed. Negen procent vindt de etnische diversiteit te groot, 11 procent te klein. Met betrekking tot de samenstelling van docenten ligt dit anders. Er is een brede ondersteuning onder studenten voor het vergroten van etnische diversiteit onder docenten; 43 procent vindt deze te klein. Wel zien we in de open antwoorden dat het idee dat diversiteit een bedreiging zou vormen voor kwaliteit nog breed verspreid is. De roep om een hogere mate van etnische diversiteit onder docenten klinkt het sterkst onder studenten met een migratieachtergrond en internationale studenten. Deze twee groepen VU-studenten geven dan ook het vaakst aan dat zij zich slechts zelden kunnen identificeren met docenten. Studenten die zich niet kunnen identificeren met docenten vinden ook vaker de diversiteit onder docenten te klein en voelen zich minder vaak thuis op de VU.

Ook is er kritiek op het beeldmateriaal. 42 procent geeft aan dat zij zich slechts soms of (bijna) nooit in het VU-beeldmateriaal herkennen. Dit ligt niet aan de weerspiegelde etnische diversiteit (80 procent vindt deze goed, negen procent vindt deze te groot, 11 procent te klein). Dit ligt meer aan het gebrek aan representatie van andere dimensies van diversiteit. Met name studenten met een functiebeperking en LGBTQ+ studenten ervaren een gebrek aan herkenning in het beeldmateriaal van de VU.

○ *VU-ondersteuning niet voor iedereen vindbaar en toegankelijk.*

Op de VU zijn er verschillende vormen van ondersteuning voor studenten. De meeste studenten die hiervan gebruik hebben gemaakt zijn tevreden over de ondersteuning die ze ontvangen hebben (80 procent). Zij geven aan dat ze zich serieus genomen voelden, dat ze verder zijn geholpen, dat er behulpzaamheid en goed contact was, en dat er snel werd gereageerd door de VU-ondersteuner(s) in kwestie. 20 procent van de studenten die gebruik gemaakt heeft van

VU-ondersteuning is echter ontevreden. Studenten geven aan dat de ondersteuning hen weinig heeft geholpen of zelfs een nare smaak heeft achtergelaten. De begeleider of adviseur was onvoldoende op de hoogte van relevante zaken, nam de situatie niet serieus genoeg, en/of reageerde ongeïnteresseerd of onprofessioneel.

Een vijfde van alle respondenten heeft behoefte gehad aan ondersteuning, maar heeft deze niet (op de VU) gekregen. Sommige studenten geven aan bepaalde vormen van ondersteuning te missen tijdens hun opleiding. Ook geven studenten aan niet te weten dat er überhaupt zoiets bestaat als ondersteuning op de VU, of zij hebben veel moeite moeten doen om informatie over hulp te vinden. Een enkeling geeft aan het jammer te vinden door de survey erachter te komen dat er bepaalde vormen van hulp op de VU bestaan. Ook is niet alle hulp gratis, wat voor een aantal studenten een barrière opwerpt om daadwerkelijk gebruik te maken van de beschikbare hulp.

○ *De VU-identiteit speelt geen eenduidige rol.*

Het idee dat een sterke identiteit bijdraagt tot thuisgevoel en verbinding wordt genuanceerd door de antwoorden op de open vragen uit de survey. Sommige studenten ervaren een VU-identiteit die bijdraagt tot thuisgevoel. Zij zijn trots onderdeel te zijn van de VU, kunnen zichzelf zijn en ervaren een fijne sfeer. Sommigen ervaren de VU-identiteit op een negatieve manier en identificeren zich niet met deze logge, grote organisatie. Anderen ervaren geen VU-identiteit, daarvoor is in hun ogen de VU te divers, maar zij beschouwen dit als voordeel, omdat het het inclusieve karakter versterkt en niemand uitsluit.

○ *Studenten die lid zijn van een VU-studentenorganisatie voelen zich meer thuis.*

Bijna de helft van de studenten is lid van een studentenorganisatie of medezeggenschapsorgaan van de VU. Dit hangt samen met thuisgevoel. Studenten die lid zijn van een VU-studentenorganisatie of medezeggenschapsorgaan geven 10 tot 15 procentpunten vaker aan zich (bijna) altijd thuis te voelen op de VU. Studenten brengen de deelname aan sociale activiteiten en het wel of geen lid zijn van een studentenorganisatie in verband met een gevoel van betrokkenheid binnen de VU en hun ervaring van een gedeelde VU-identiteit. Studenten die de introductiedagen, en dan met name de vijfdaagse introductieweek, hebben bezocht, zijn vaker lid van een VU-studentenorganisatie. Ten slotte benoemen studenten die lid zijn van een studentenorganisatie eerder verbondenheid met de mensen van de vereniging dan met de gehele universiteit.

○ *Studenten met meer studiepunten voelen zich meer thuis op de VU.*

Studenten die meer dan de helft van de te behalen studiepunten gehaald hebben, voelen zich 15 procentpunten vaker (bijna) altijd thuis op de VU dan studenten met de helft aan studiepunten of minder. Vanuit de survey kunnen we geen uitspraken doen over een oorzakelijk verband, maar de verschillende thema's die gerelateerd zijn aan belonging zijn ook gerelateerd aan studievoortgang. Zo blijkt dat studenten die de helft of minder studiepunten hebben gehaald vergeleken met studenten die meer dan de helft aan studiepunten hebben behaald, vaker groepsvorming onplezierig of storend vinden, vaker discriminatie ervaren door medestudenten in onderwijssituaties, moeilijker medestudenten vinden om mee samen te werken, en minder tevreden zijn over de VU-ondersteuning.

Niet verrassend, maar wel belangrijk is de rol van betaald werk, mantelzorg en gezinstaken. Hoe meer tijd studenten hieraan besteden, hoe lager de proportie behaalde ECTS. Het effect is sterker voor mantelzorg en gezinstaken, taken die veel verantwoordelijkheid en *emotional labour* vragen. Een deel van de studenten met een functiebeperking, ziekte of aandoening loopt ook vertraging op, bijvoorbeeld doordat zij last hebben van concentratieproblemen, vermoeidheid of lichamelijke klachten. Daarnaast moeten zij soms colleges of tentamens missen door pijn of afspraken in het ziekenhuis. Al deze zaken kunnen hun studie deels tot aanzienlijk beïnvloeden. Studenten noemen ook dingen als moeite met plannen, een moeilijke thuissituatie of het zoeken naar een stage als zaken die hun studievoortgang beïnvloeden.

